

ΟΔΗΓΟΣ ΚΑΛΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

Υπουργείο Εσωτερικών

**Οδηγός
Καλών
Πρακτικών
Παραδείγματα
αξιοποίησης
πόρων
των Διαρθρωτικών
Ταμείων**

Στο πλαίσιο
της προετοιμασίας
των Δήμων
ενόψει της νέας
προγραμματικής
περιόδου
2014-2020

Επιμέλεια τεύχους

Γεωργία Γκόνου

Διευθύντρια Κατάρτισης και Απασχόλησης ΕΕΤΑΑ

Μανώλης Κουτουλάκης

Msc Περιφερειακής Πολιτικής, Υπ. Διδάκτωρ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Επιμέλεια μετάφρασης

Ιωάννης Ψαρράς Τασιόπουλος

Χωροτάκτης Περιφερειολόγος, Υπ. Διδάκτωρ Χωροταξίας και Περιφερειακής Πολιτικής

Καλλιτεχνική επιμέλεια **Λουκάς Μελάς**

Προλογικό Σημείωμα

Από το Δεκέμβριο του 2014 η χώρα διαθέτει εγκεκριμένα επιχειρησιακά προγράμματα που συγκροτούν το ΕΣΠΑ της νέας περιόδου 2014-2020. Λόγω της οικονομικής κρίσης και της δραστηρικής μείωσης των εθνικών πόρων για τη χρηματοδότηση των λειτουργικών, κοινωνικών και επενδυτικών αναγκών των δήμων, οι πόροι του νέου ΕΣΠΑ 2014-2020 φαίνεται πως στο ορατό μέλλον θα είναι μια από τις βασικότερες πηγές χρηματοδότησης των κοινωνικών προγραμμάτων και των αναπτυξιακών επενδυτικών σχεδίων των δήμων.

Αυτός είναι ο λόγος που η νέα Διοίκηση της ΚΕΔΕ έχει αναλάβει πρωτοβουλία, προκειμένου στο νέο σχεδιασμό του ΕΣΠΑ να συμπεριληφθεί ειδικό πρόγραμμα ύψους 2 δις ευρώ, το οποίο θα διατεθεί αποκλειστικά για τη χρηματοδότηση δημοτικών έργων και δράσεων, με φορέα διαχείρισης την ΕΕΤΑΑ. Συγχρόνως, στην παρούσα φάση, όλοι οι δήμοι της χώρας αντιμετωπίζουν την πρόκληση, αφενός της προσαρμογής των δομών και των πολιτικών τους στις νέες αρχές, κανόνες, όρους, προϋποθέσεις και σύγχρονες κατευθύνσεις της νέας πολιτικής συνοχής. Αφετέρου, της έγκαιρης και τεκμηριωμένης υιοθέτησης τοπικών στρατηγικών για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των περιοχών τους, ώστε να αξιοποιηθούν ταυτόχρονα και τα νέα «χωρικά εργαλεία», όπως τα ΤΑΠΤΟΚ («Τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων»), οι ΟΧΕ («Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις») και οι στρατηγικές ΒΑΑ («Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης»).

Η προστιθέμενη αξία της παρούσας έκδοσης *«Οδηγός Καλών Πρακτικών. Παραδείγματα αξιοποίησης πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων»* έγκειται στην επιχειρησιακή και λειτουργική σύνδεση του ευρωπαϊκού πλαισίου χρηματοδότησης δράσεων «Κοινωνικής Καινοτομίας» και πρωτοβουλιών «Ολοκληρωμένης Εδαφικής Προσέγγισης», με την προετοιμασία των Δήμων ενόψει της νέας προγραμματικής περιόδου 2014-2020, αλλά και την εξειδίκευση των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των ΟΤΑ όπως αυτά συντάσσονται κατά τις διατάξεις του ΚΔΚ 3463/06 και του Ν.3852/10.

Είμαι βέβαιος ότι η έκδοση αυτή θα συμβάλει σημαντικά στην εξοικείωση και αξιοποίηση της σχετικής ευρωπαϊκής εμπειρίας –από την πλευρά των αιρετών και υπηρεσιακών στελεχών της αυτοδιοίκησης– προκειμένου οι Δήμοι της χώρας να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις αυξημένες απαιτήσεις για άσκηση πολιτικών «κρίσης» όπως: η στήριξη της απασχόλησης, η κοινωνική μέριμνα, η πρόνοια, η στήριξη ευάλωτων ατόμων και κοινωνικών ομάδων, η δημιουργία φιλικού περιβάλλοντος για πολίτες και επιχειρήσεις, κ.α.

Ο οδηγός αυτός αποτελεί ένα σύγχρονο «εργαλείο» για τα στελέχη της Αυτοδιοίκησης, προϊόν της αποτελεσματικής συνεργασίας της ΚΕΔΕ και της ΕΕΤΑΑ, με στόχο την προσφορά ουσιαστικής και υψηλού επιπέδου επιστημονικής και συμβουλευτικής υποστήριξης των Δήμων της χώρας.

Γεώργιος Πατούλης
Πρόεδρος Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδος
Δήμαρχος Αμαρουσίου

Περιεχόμενα

9 Μέρος A: 18 Παραδείγματα για την «Κοινωνική Καινοτομία»

Παράδειγμα 1ο: I-Cane: Λύσεις κινητικότητας για άτομα με προβλήματα όρασης

Παράδειγμα 2ο: Digital Activist Inclusion Network (DAIN)

Παράδειγμα 3ο: Καινοτομία στο Δημόσιο τομέα - Μεταναστευτική Πολιτική στην Πορτογαλία

Παράδειγμα 4ο: Περιφέρεια North Rhine - Westphalia: Πρόγραμμα "Socially Integrative City": υποστήριξη της αναζωογόνησης των αστικών περιοχών

Παράδειγμα 5ο: Ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης του Rongrás της περιοχής Κόβάγια της Βουδαπέστης

Παράδειγμα 6ο: Ενισχύοντας την κοινωνική επιχειρηματικότητα σε περιφερειακό επίπεδο: Yorkshire Key Fund και Κέντρο Υποστήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (SESC)

Παράδειγμα 7ο: Χρησιμοποιώντας τις δημόσιες συμβάσεις με καινοτόμο τρόπο
Η περίπτωση της πόλης Νάντη (Γαλλία)

Παράδειγμα 8ο: Νέες μορφές παροχής υπηρεσιών με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων
Η υπηρεσία μιας στάσης για τους μετανάστες STEP

Παράδειγμα 9ο: Θέσεις εργασίας για αλιείς με ειδικές ανάγκες, πρόγραμμα υποστηριζόμενο από την Ομάδα Τοπικής Δράσης για την Αλιεία

Παράδειγμα 10ο: Το Πρόγραμμα Κίιτ, αυτοαπασχόληση και μικροπιστώσεις για τους ΡΟΜΑ της Ουγγαρίας

Παράδειγμα 11ο: Δίκτυο Επιχειρηματιών Εθνικών Μειονοτήτων (NEEM),
(Katrineholm, Σουηδία)

Παράδειγμα 12ο: Fejér Enterprise Agency: Καινοτομώντας στη μικροχρηματοδότηση
Εισάγοντας την ψηφιακή αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας

Παράδειγμα 13ο: Προς μια βιώσιμη προσέγγιση μικροχρηματοδότησης:
Αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας στην Ιταλία (Permico)

Παράδειγμα 14ο: Κέντρο Καινοτομίας της Gdynia, Πολωνία

Παράδειγμα 15ο: Πάρκο κοινωνικής καινοτομίας της χώρας των Βάσκων

Παράδειγμα 16ο: Πρόγραμμα Eutokia

Παράδειγμα 17ο: Πρόγραμμα «Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα» στην Ολλανδία

Παράδειγμα 18ο: Χώρα των Βάσκων: Κοινωνική Καινοτομία σε συνδυασμό
με την περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας

22 Μέρος Β: 12 Παραδείγματα "Ολοκληρωμένης Εδαφικής Προσέγγισης"

- Παράδειγμα 1ο:* Η περίπτωση της Περιφέρειας Pomorskie, ως παράδειγμα πολύ-επίπεδης συνεργασίας και ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης όσον αφορά την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης (Πολωνία)
- Παράδειγμα 2ο:* Εδαφική Προσέγγιση με έμφαση στη γεωργική και αγροτική αναπτυξιακή πολιτική - Η περίπτωση της Φιλανδίας
- Παράδειγμα 3ο:* Εδαφική προσέγγιση με έμφαση στο θαλάσσιο χώρο
Η περίπτωση των περιφερειών Mecklenburg-Vorpommern (Γερμανία)
- Παράδειγμα 4ο:* Εδαφική προσέγγιση στην εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής
Η περίπτωση της Λετονίας
- Παράδειγμα 5ο:* Εδαφική προσέγγιση σε αραιοκατοικημένες περιοχές
Η περίπτωση της επαρχίας Sør-Trøndelag της Νορβηγίας
- Παράδειγμα 6ο:* Εδαφική προσέγγιση με αναφορά στην πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης:
Η περίπτωση της Περιφέρειας Västerbotten (Σουηδία)
- Παράδειγμα 7ο:* Εδαφική προσέγγιση με αναφορά στην πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης:
Η περίπτωση του Δήμου Umeå (Σουηδία)
- Παράδειγμα 8ο:* Εδαφική προσέγγιση της ανάπτυξης περιοχών σε παρακμή με την αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς
Η περίπτωση των οικισμών κρασιού της Λεμεσού (Κύπρος)
- Παράδειγμα 9ο:* Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας του Αμβούργου (Γερμανία)
- Παράδειγμα 10ο:* Εδαφική προσέγγιση αναφορικά με τη συνεργασία του αστικού και αγροτικού επιπέδου (λειτουργικών περιοχών)
Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Στουτγάρδης (Γερμανία)
- Παράδειγμα 11ο:* Εδαφική προσέγγιση αναφορικά με τη συνεργασία αστικού και αγροτικού επιπέδου (λειτουργικών περιοχών)
Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης (Γερμανία)
- Παράδειγμα 12ο:* Εδαφική προσέγγιση αναφορικά με τη συνεργασία αστικού και αγροτικού επιπέδου (λειτουργικών περιοχών) - Η περίπτωση της αστικής πολιτικής των Βρυξελλών-Κεντρική Περιφέρεια (Βέλγιο)

Ο "Οδηγός καλών πρακτικών - παραδείγματα αξιοποίησης πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων" αποτελεί ένα επιπλέον εγχειρίδιο, στο πλαίσιο της προετοιμασίας των Δήμων για τη νέα προγραμματική περίοδο 2014 -2020, που η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ) σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών και τη Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας, προσφέρει.

Το εγχειρίδιο αυτό απευθύνεται στο ανθρώπινο δυναμικό της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και επιδιώκει να την εξοικειώσει με επιλεγμένες καλές πρακτικές και παραδείγματα.

Μέρος Α*

18 παραδείγματα για την «Κοινωνική Καινοτομία»

Παράδειγμα 1

I-Cane: Λύσεις κινητικότητας για άτομα με προβλήματα όρασης¹

Στάδιο Υλοποίησης

Σήμερα, στην Ευρώπη, ο πληθυσμός των ατόμων με προβλήματα όρασης ανέρχεται στα 13 εκατομμύρια περίπου (περισσότερα από 40 εκατομμύρια παγκοσμίως), οι οποίοι στηρίζονται σε απαραίτητες βοηθητικές λύσεις π.χ. λευκά μπαστούνια και σκύλους-οδηγούς. Οι παραδοσιακές λύσεις δεν προσφέρουν δυνατότητες πλοήγησης, εκτός της ήδη γνωστής και περιορισμένης ζώνης. Το γεγονός αυτό ενισχύει την κοινωνική και οικονομική απομόνωση αυτού του ταχέως αυξανόμενου πληθυσμού, η πλειοψηφία των οποίων είναι πάνω από 50 ετών.

Η ανάπτυξη λύσεων υψηλής τεχνολογίας, για άτομα με περιορισμένη οικονομική δυνατότητα αλλά και περιορισμένες δυνατότητες χρήσης νέων τεχνολογιών, απαιτεί ιδιαίτερη προσέγγιση. Το 2004, ιδρύθηκε το ίδρυμα I-Cane. Μέσω του ιδρύματος συγκεντρώθηκαν πόροι από φιλανθρωπικές οργανώσεις και το δημόσιο τομέα (επαρχία Limburg και ΕΤΠΑ) για την εκπόνηση σχετικής μελέτης σκοπιμότητας. Το 2008 το I-Cane κατάφερε να πλοηγήσει το πρώτο τυφλό άτομο σε μια μη γνωστή διαδρομή, αποφεύγοντας τα εμπόδια της διαδρομής. Επίσης, στην επίδειξη αυτή το παραχθέν σύστημα απέδειξε τη σημαντικότητά του καθώς το άτομο είχε τη δυνατότητα να ακούει ήχους από το περιβάλλον στο οποίο κινούταν ταυτόχρονα με τη λήψη κατευθύνσεων μέσω των δαχτύλων του. Το σύστημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί από ΑΜΕΑ, καθώς και άτομα μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων. Από το 2008 και μετά, τις δραστηριότητες του ιδρύματος ανέλαβε η κοινωνική επιχείρηση I-Cane Social Technology BV. Η ανάπτυξη βοηθητικής τεχνολογίας για άτομα με προβλήματα όρασης απαιτεί συνεχή αλληλεπίδραση με τους τελικούς χρήστες της και φυσικά χρόνο, καθώς η παραγόμενη τεχνολογία θα πρέπει να είναι εφαρμόσιμη σε σχεδόν κάθε περίπτωση. Η περίοδος ανάπτυξης μιας τέτοιας τεχνολογίας μπορεί να διαρκέσει από 5 έως 8 χρόνια, γεγονός που την καθιστά μη ελκυστική για υποψήφιους επενδυτές που ζητούν γρήγορη απόδοση της επένδυσής τους. Μέσω της συμβολής του δικτύου Κοινωνικής Οικονομίας της Ολλανδίας, του Βελγίου και της Γερμανίας συγκεντρώθηκαν οι απαιτούμενοι πόροι έτσι ώστε να καλυφθούν οι προϋποθέσεις ιδιωτικής χρηματοδότησης του ΕΤΠΑ και των εθνικών χρηματοδοτήσεων.

Σήμερα αυτός ο συνδυασμός δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης οδήγησε στη δημιουργία ενός

* Περισσότερες πληροφορίες (πηγή): European Commission (2013) "Guide to Social Innovation"
http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/social_innovation/social_innovation_2013.pdf

1. www.i-cane.org

ευρωπαϊκού δικτύου, στο οποίο συμμετέχουν και ερευνητικοί φορείς (π.χ. University of Delft, RWTH, Fraunhofer IPT, IMEC, TNO, ESA/Estec), καθώς και άλλοι οργανισμοί καθοδηγούμενοι από την I-Cane Social Technology BV και το I-Cane Foundation. Το 2012, ξεκίνησαν οι πρώτες δοκιμές μεγάλης κλίμακας, ενώ η διάθεση του προϊόντος στην αγορά προγραμματίστηκε για το επόμενο έτος.

Η περίπτωση του I-Cane αποδεικνύει ότι ο συνδυασμός χρηματοδότησης, αλληλεπίδρασης με τους χρήστες και συνεργασίας με κοινωνικές επιχειρήσεις και ερευνητικούς φορείς δύναται να οδηγήσει στη δημιουργία λύσεων παγκοσμίου ενδιαφέροντος.

Ο ψηφιακός αναλφαριθμητισμός και το χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων πληροφορικής αποτελεί ένα είδος κοινωνικού αποκλεισμού, το οποίο οδηγεί σε σημαντικά εμπόδια πρόσβασης σε υπηρεσίες, χαμηλή συμμετοχή στη δια βίου μάθηση, σε δυσκολία εύρεσης εργασίας κ.λπ. Η ψηφιακή ένταξη στοχεύει στο να γεφυρώσει το χάσμα, μέσω της ενεργούς συμμετοχής των χρηστών AMEA. Ο στόχος αυτός συμπεριλαμβάνεται στην Ψηφιακή Ατζέντα, μια ακόμα εμβληματική προτεραιότητα της στρατηγικής Ευρώπη 2020. Η κοινωνία του 21ου αιώνα απαιτεί ολοένα και υψηλότερα επίπεδα ψηφιακών ικανοτήτων και, ενώ η πρόσβαση σε υπηρεσίες πληροφορικής σημειώνει συνεχή αύξηση, μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού δεν καταφέρνει να επωφεληθεί από αυτές.

Παράδειγμα 2 Digital Activist Inclusion Network (DAIN)²

Πιλοτικό Στάδιο

Το εν λόγω δίκτυο δημιουργήθηκε από τον Οργανισμό Κατάρτισης Εργαζομένων στα East Midlands του Ην. Βασιλείου, με τη βοήθεια του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου. Το πρόγραμμα DAIN στηρίχθηκε στη φιλοσοφία της κοινωνικής ένταξης των τοπικών κοινοτήτων μέσω της εκπαίδευσης. Η βασική ιδέα είναι ότι τα ψηφιακά αποκλεισμένα άτομα μπορούν να λάβουν γνώσεις πληροφορικής και νέων τεχνολογιών από συμπολίτες τους, που ζουν στην ίδια γειτονιά και έχουν παρόμοιο κοινωνικό υπόβαθρο.

Παρόλο που διοργανώνεται πληθώρα σχετικών καμπανιών, έργων και πρωτοβουλιών, μέχρι σήμερα, 8,2 εκατομμύρια Βρετανών πολιτών δεν έχουν χρησιμοποιήσει το Διαδίκτυο ούτε μια φορά. Τα άτομα που δεν διαθέτουν βασικές ικανότητες χρήσης των νέων τεχνολογιών, και άρα και ικανότητες πρόσβασης στο Διαδίκτυο, αποκλείονται από πληθώρα πληροφοριών και υπηρεσιών και συχνά συναντούν δυσκολίες στο να βρουν λύσεις σε προβλήματα κοινωνικά, πολιτιστικά, εκπαίδευσης, υγείας ή αγοράς εργασίας.

Στο πλαίσιο του έργου διοργανώνονται σχετικές συνεδρίες σε τοπικές κοινότητες ή προσωπικές εκπαιδευτικές συνεδρίες. Των συνεδριών ηγούνται είκοσι στον αριθμό εθελοντές, επιλεγμένοι μεταξύ των ατόμων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Έχοντας παρόμοιο υπόβαθρο με τα άτομα στα οποία απευθύνεται το Πρόγραμμα, ανταποκρίνονται καλύτερα στις προσωπικές τους ανάγκες.

Οι «ψηφιακοί ακτιβιστές» συνεχώς καταγράφουν τις δραστηριότητές τους και τα δεδομένα αναλύονται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, με σκοπό την εξαγωγή ενδιαφέροντων συμπερασμάτων, σχετικά με τις ανάγκες και την τελική αποτελεσματικότητα της προσπάθειας ψηφιακής ένταξης των τοπικών κοινωνιών. Για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας, οι εθελοντές λαμβάνουν στήριξη, έτσι ώστε να δημιουργήσουν τη δική τους ομάδα και να παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. <http://www.dainproject.org.uk/>

<http://www.brightideasnottingham.co.uk/current-projects/past-projects/2011-2/digital-activist-inclusion-network-project/>

Παράδειγμα 3

Καινοτομία στο Δημόσιο τομέα - Μεταναστευτική Πολιτική στην Πορτογαλία³

Στάδιο Κλιμάκωσης

Η Πορτογαλία έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών στα τέλη του 20ου αιώνα. Παραδοσιακά οι μεταναστευτικές ροές προς αυτή προέρχονταν από πορτογαλόφωνες χώρες. Ωστόσο, στα τέλη της δεκαετίας του 1990, ο πληθυσμός των μεταναστών διπλασιάστηκε μέσα σε λίγα χρόνια και τα περισσότερα μεταναστευτικά κύματα δεν μιλούσαν Πορτογαλικά αλλά ούτε είχαν παλαιότερες σχέσεις με την Πορτογαλία. Για πρώτη φορά, η δημόσια διοίκηση αντιμετώπισε μεγάλες δυσκολίες επικοινωνίας με τους μετανάστες αλλά και κατανόησης των αναγκών τους. Την ίδια στιγμή μεγάλος αριθμός πληθυσμού κλήθηκε να αντιμετωπίσει την ανάγκη της κοινωνικής τους ενσωμάτωσης σε ένα μη γνώσιμο γλωσσικό, πολιτιστικό και γραφειοκρατικό περιβάλλον.

Αυτή η σημαντική αλλαγή κατέστησε αναγκαία την προώθηση της προσέγγισης της υπηρεσίας μιας στάσης στην Πορτογαλική μεταναστευτική πολιτική και το 2004 δημιουργήθηκαν τα Εθνικά Κέντρα Υποστήριξης Μεταναστών (National Immigrant Support Centres CNAI). Τα κέντρα αυτά κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν μια σειρά προκλήσεων, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνεται η πληθώρα των φορέων που εμπλέκονται στη διαδικασία της ενσωμάτωσης των μεταναστών, η έλλειψη συνεργασίας και η χωρική διασπορά των Κυβερνητικών υπηρεσιών, οι πολλές και πολύπλοκες απαιτούμενες διαδικασίες, η δυσκολία επικοινωνίας λόγω γλωσσικών και πολιτιστικών διαφοροποιήσεων και η ανάγκη προώθησης της συμμετοχής των μεταναστών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Τα κέντρα ανταποκρίνονται σε αυτές τις ανάγκες παρέχοντας πληθώρα υπηρεσιών στους μετανάστες, λειτουργώντας με κοινή φιλοσοφία και σε συνεργασία μεταξύ τους. Επιπλέον, με βάση το γεγονός ότι οι σχετικές με τη μετανάστευση διοικητικές διαδικασίες και η κοινωνική ενσωμάτωση των μεταναστών είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, τα κέντρα παρέχουν μια σειρά Κυβερνητικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών, με τη συμμετοχή διάφορων Κυβερνητικών και μη Κυβερνητικών Οργανισμών. Επίσης προσλήφθηκαν και εκπαιδεύτηκαν διαπολιτισμικοί μεσολαβητές οι οποίοι διέθεταν σχετικό υπόβαθρο, με σκοπό να διαδραματίσουν σημαντικότατο ρόλο στην παροχή αυτών των υπηρεσιών, συμπληρώνοντας τις παρεχόμενες από τους δημόσιους υπαλλήλους υπηρεσίες. Ο σκοπός των κέντρων είναι πρωτίστως η παροχή μιας ολοκληρωμένης αντιμετώπισης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, τους οποίους στοχεύουν να φέρουν πιο κοντά στη δημόσια διοίκηση, έτσι ώστε η τελευταία να προσαρμόζεται πιο γρήγορα και εύκολα στις ανάγκες τους. Αυτό συνέβη μέσω της παροχής υπηρεσιών, σε συνεργασία με άλλους φορείς, συμπεριλαμβανομένων των ΜΚΟ, στον ίδιο χώρο και με βάση το ίδιο πληροφοριακό σύστημα.

Πράγματι, η συμμετοχή και η ολοκληρωμένη παροχή υπηρεσιών αποτελούν τον πυρήνα της καινοτομίας των Κέντρων Υποστήριξης. Η λειτουργία της υπηρεσίας μιας στάσης βασίστηκε στη χρησιμοποίηση διαπολιτισμικών μεσολαβητών στην παροχή υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης. Οι μεσολαβητές αυτοί έχουν κεντρικό ρόλο στην παροχή υπηρεσιών, καθώς διαθέτουν πολιτισμική και γλωσσική εγγύτητα με τους χρήστες των υπηρεσιών, διευκολύνοντας έτσι την επικοινωνία μεταξύ Κράτους και μεταναστών και αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι των διαδικασιών του Γραφείου του Υπατού Αρμοστή για τη Μετανάστευση και του Διαπολιτισμικού Διαλόγου (ACIDI), οι υπηρεσίες των οποίων συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ. Οι διαπολιτισμικοί μεσολαβητές συνήθως προέρχονται από τις ίδιες τις μεταναστευτικές κοινότητες και καλούνται να μιλούν απαίσιτως τα Πορτογαλικά αλλά και του-

3. <http://www.migrationpolicy.org/article/portugal-seeks-balance-emigration-immigration>
<http://www.oss.inti.acidi.gov.pt/>
http://ec.europa.eu/ews/en/practice/details.cfm?ID_ITEMS=26423

λάχιστον άλλη μια γλώσσα. Μετά από σχετική εκπαίδευση και εξετάσεις, προσλαμβάνονται από πιστοποιημένες ενώσεις μεταναστών, οι οποίοι λαμβάνουν επιχορηγήσεις από το ACIDI. Οι πιστοποιημένες ενώσεις εμπλέκονται στην κατάρτιση της μεταναστευτικής πολιτικής, τις μεταναστευτικές νομικές διαδικασίες και τις εκάστοτε συμβουλευτικές επιτροπές. Επίσης, οι μεσολαβητές παίζουν κρίσιμο ρόλο ως παράγοντες κοινωνικής ενσωμάτωσης. Καθώς τα μέλη τους είναι και οι ίδιοι μετανάστες κατοικώντας συνήθως σε περιοχές μεταναστών, διαδίδουν πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μεταναστών ακόμα και εκτός της υπηρεσίας μιας στάσης, επικοινωνώντας με άτομα και περιοχές που η δημόσια διοίκηση σε καμία περίπτωση δεν θα έφτανε αν παρέμενε στατική στην έδρα της.

Παράδειγμα 4

Περιφέρεια North Rhine - Westphalia: Πρόγραμμα "Socially Integrative City": υποστήριξη της αναζωογόνησης των αστικών περιοχών⁴

Στάδιο Κλιμάκωσης

Από το 1999 και μετά, η κυβέρνηση της North Rhine Westphalia ανέπτυξε μια σειρά ολοκληρωμένων υποστηρικτικών πολιτικών για 80 περιπτώσεις προγραμμάτων αστικής αναζωογόνησης περιοχών της δικαιοδοσίας της μέσω της εκπόνησης ολοκληρωμένων σχεδίων δράσης. Ένα Ολοκληρωμένο Τοπικό Σχέδιο Δράσης δύναται να περιγράψει τον τρόπο με τον οποίο θα προωθηθεί η αναγέννηση και ανάπτυξη μιας περιοχής. Η προσέγγιση αυτή δύναται να αποκεντρωθεί με συγκεκριμένες αρμοδιότητες για κάθε διοικητικό επίπεδο. Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- Τα Τοπικά Σχέδια Δράσης εφαρμόζονται σε επίπεδο ενοτήτων-γειτονιών.
- Στο σύνολό τους 55 Δήμοι είναι υπεύθυνοι για την προετοιμασία και εφαρμογή του Τοπικού Σχεδίου Δράσης, για την κατάθεση υποψηφιοτήτων χρηματοδότησης και για τη διασφάλιση της εναρμόνισης του προγράμματος της εκάστοτε ενότητας με τις ανάγκες της αστικής περιοχής, συνολικά.
- Οι τοπικές διοικήσεις (περιφερειακές διοικητικές μονάδες της Περιφέρειας) παρέχουν συμβουλευτική ενίσχυση στους δήμους σε θέματα χρηματοδοτήσεων και έγκρισης δαπανών.
- Το Υπουργείο Αστικής Ανάπτυξης οργανώνει και ελέγχει την εκτέλεση του προγράμματος και αντίστοιχα το αξιολογεί.
- Η Ε.Ε. παρέχει χρηματοδότηση, μέσω των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΚΤ και του ΕΤΠΑ. Επιπλέον, μαζί με τα ιδρύματα και τις οργανώσεις κοινωνικής ωφέλειας και άλλους σχετικούς φορείς εμπλέκονται και εταιρείες ακινήτων.

Η χρηματοδότηση του προγράμματος προέρχεται από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα - Επιχειρηματικότητα 2007-2013, βάσει της προτεραιότητας της βιώσιμης αστικής και περιφερειακής ανάπτυξης, από κονδύλια της κεντρικής κυβέρνησης αλλά και από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις, δημιουργήθηκαν ομάδες ολοκληρωμένης διαχείρισης των χωρικών ενοτήτων. Μερικές από αυτές λειτουργούν ως τμήμα της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ άλλες ενεργούν μέσω εξωτερικών φορέων ή τοπικών οργανώσεων, δημιουργούμενων από τοπικές πρωτοβουλίες.

Τα γραφεία των ομάδων αυτών παρέχουν μια ευρεία γκάμα υπηρεσιών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται: η ενίσχυση της δικτύωσης, η προώθηση της εικόνας της περιοχής αναφοράς, η υποστήριξη των διαδικασιών διαπραγμάτευσης, η δημιουργία δομών επικοινωνίας, η πληροφόρηση του τοπικού πληθυσμού και της διοίκησης, η διοργάνωση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, η ενίσχυση της τοπικής οικονομίας, η διαμόρφωση δικτύων επικοινωνίας μεταξύ των επιπέδων λήψης αποφάσεων

4. http://www.soziale-stadt.nrw.de/index_en.php

http://www.soziale-stadt.nrw.de/downloads/en/1009_socially_integrative_city_klein.pdf

και η ωρίμανση έργων.

Οι χωρικές ενότητες-γειτονίες συνεργάζονται με μια ευρεία γκάμα φορέων, με μεγάλη έμφαση να δίνεται στη συμμετοχή των πολιτών. Τα συμπεράσματα που εξάγονται μέσω του διαλόγου, χρησιμοποιούνται για την καλύτερη κατανόηση των απόψεων όλων των πλευρών και την εξεύρεση συγκεκριμένων λύσεων με υψηλό βαθμό δεκτικότητας από την τοπική κοινωνία.

Ένα συγχρηματοδοτούμενο ταμείο, με συμμετοχές των € 5,00 ευρώ ανά κάτοικο, χρηματοδοτεί δράσεις μικρής κλίμακας. Οι δράσεις αυτές παρουσιάζουν άμεσα αποτελέσματα και μπορεί να περιλαμβάνουν τη φύτευση δένδρων σε σχολικές αυλές καθώς επίσης τη διοργάνωση σχολικών εκδρομών για παιδιά, οι οικογένειες των οποίων δεν μπορούν να τις υποστηρίξουν οικονομικά.

Στην προσπάθεια προώθησης της εκπαίδευσης και της ανταλλαγής ιδεών έχει δημιουργηθεί ένα δίκτυο δήμων, οι οποίοι εμπλέκονται στο πρόγραμμα αστικής αναζωογόνησης, και οι οποίοι συναντούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα με την υποστήριξη της διοίκησης της Περιφέρειας.

Η πόλη του Duisburg αποτέλεσε τον κεντρικό εταίρο του προγράμματος URBACT, καθώς και του εκπαιδευτικού δικτύου REGGOV. Στο δίκτυο αυτό, η πόλη συνεργάστηκε με άλλες οκτώ με σκοπό τη μεγαλύτερη εμπλοκή των κατώτερων επιπέδων στο σχεδιασμό πολιτικών. Η περιοχή της Kobaņa (περιοχή της Βουδαπέστης) αποτέλεσε την πρώτη περιοχή της Ουγγαρίας που εκπόνησε ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης για την ανάπτυξη των αστικών ενοτήτων της και εγκρίθηκε προς χρηματοδότηση από τη Διαχειριστική Αρχή του ΕΤΠΑ.

Παράδειγμα 5

Ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης του Pongrác της περιοχής Kőbánya της Βουδαπέστης⁵

Στάδιο Εφαρμογής

Η περίπτωση του οικισμού Pongrác της Kőbánya, η οποία αποτελεί δημοτική ενότητα της Βουδαπέστης, φανερώνει ότι οι επιτυχημένες πρακτικές κοινωνικής καινοτομίας μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλες περιοχές της Ευρώπης. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η πόλη συνεργάστηκε με την πόλη του Duisburg και άλλες επτά πόλεις του δικτύου REGGOV του URBACT. Η τοπική κοινωνία έλαβε ενεργά μέρος στο σχέδιο της Kőbánya επηρεάζοντας το περιεχόμενο του και εναρμονίζοντάς το με τις ανάγκες της.

Ο οικισμός του Pongrác βρίσκεται σε μια απομονωμένη περιοχή της Kőbánya και είναι περιτριγυρισμένος από ακατοίκητες περιοχές: συνορεύει νότια και ανατολικά με σιδηροδρομική γραμμή και πολυσύχναστο οδικό άξονα, βόρεια με τη γραμμή του τραμ και άλλον ένα οδικό άξονα, και δυτικά με εργοστάσιο παραγωγής αερίου. Στην περιοχή συναντούνται κατοικίες διαμερισμάτων με τον συνολικό της πληθυσμό να ανέρχεται σε 1.700 κατοίκους. Ένα μικρό ποσοστό των διαμερισμάτων είναι δημοτικής ιδιοκτησίας, με τα υπόλοιπα να είναι ιδιωτικά. Στην Τοπική Ομάδα Υποστήριξης, περιλαμβάνεται μια σειρά φορέων μεταξύ των οποίων ο Δήμος και οι οργανισμοί του, τα σχολεία της περιοχής, η αστυνομία, κοινωνικές υπηρεσίες και τοπικοί επιχειρηματίες.

Κύριος σκοπός της προσπάθειας είναι η εξάλειψη των αιτίων που οδηγούν στη διάσπαση της περιοχής καθιστώντας την καλύτερο τόπο κατοικίας. Οι δράσεις εστιάζουν σε:

- ενίσχυση της κατοικίας, ανακαίνιση του κτιριακού αποθέματος,
- ενίσχυση της αστικής λειτουργίας, μέσω της βελτίωσης των οδών και των χώρων στάθμευσης, ενίσχυση της ασφάλειας (πινακίδες και τεχνικές μείωσης της ταχύτητας των οχημάτων), εγκατάστα-

5. http://www.urbanagent.net/pdf/2009/roma_cluster.pdf
<http://urbact.eu/reggov#>

ση νέων συστημάτων ηλεκτροφωτισμού και καμερών ασφαλείας, ανακαίνιση των παιδικών χαρών, δημιουργία γηπέδων αθλητικών δραστηριοτήτων, δημιουργία κήπων καθώς και χώρων πρασίνου μεταξύ των κατοικιών, πλατειών ελεύθερου χρόνου και άλλων δραστηριοτήτων,

■ ενίσχυση των διαδικασιών των οικονομικών και κοινωνικών υπηρεσιών, ανανέωση των εγκαταστάσεων κοινωνικής πρόνοιας και πολιτιστικών δραστηριοτήτων, όπως τα νηπιαγωγεία και τα πολιτιστικά κέντρα,

■ διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκδηλώσεων.

Παράδειγμα 6

Ενισχύοντας την κοινωνική επιχειρηματικότητα σε περιφερειακό επίπεδο: Yorkshire Key Fund και Κέντρο Υποστήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (SESC)⁶

Πιλοτικό Στάδιο

Το Yorkshire Key Fund δημιουργήθηκε την περίοδο 2000-2006 από το πρόγραμμα του ΕΤΠΑ για το νότιο Yorkshire. Μέσω αυτού, χρηματοδοτήθηκαν κοινωνικές επιχειρήσεις και επιχειρηματίες.

Σήμερα, μια δεκαετία μετά, το Ταμείο καλύπτει όλο το Yorkshire, ενώ επίσης διαχειρίζεται τη χρηματοδότηση μιας ευρείας γκάμας κοινωνικών επενδύσεων σε τέσσερις γειτονικές περιφέρειες και περιφερειακές ενότητες (North West, Cumbria, North East και North Midlands). Με την υποστήριξη £3 εκ. από το ΕΤΠΑ, η συνολική χρηματοδότηση ανήλθε στα £6εκ.

Το Start and Grow Fund καλύπτει μικρά start-up κοινωνικής επιχειρηματικότητας με μέγιστο όριο δανεισμού €25.000 και επιδότηση μεταξύ € 2.000,00 και € 5.000,00. Περιλαμβάνεται 1%, ως κόστος διαχείρισης, ενώ το επιτόκιο δανεισμού ορίζεται στο 6,5%. Τα δάνεια είναι με μέγιστη διάρκεια πέντε ετών.

Το Grow and Prosper Fund καλύπτει νέες και υφιστάμενες κοινωνικές επιχειρήσεις με δανεισμό μεταξύ € 5.000,00 και € 50.000,00. Για ήδη υφιστάμενες κοινωνικές επιχειρήσεις, το μέγιστο όριο δανεισμού μπορεί να ανέρχεται σε € 150.000,00.

Αντίστοιχες προσπάθειες συγκέντρωσαν πόρους για συγκεκριμένους τύπους επενδύσεων. Για παράδειγμα, συγκεκριμένο επενδυτικό "fund" περιουσιακών στοιχείων έδωσε τη δυνατότητα σε κοινότητες να συγκεντρώσουν πόρους για την αγορά δημόσιας περιουσίας, όπως εγκαταλελειμμένων σχολικών κτιρίων ή κτιρίων υγείας.

Επίσης, οι κοινωνικές επιχειρήσεις στο Yorkshire επωφελούνται από το Κέντρο Υποστήριξης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας (SESC), το οποίο παρέχει συμπληρωματική μη-χρηματοδοτική υποστήριξη, σχετικά με τον επιχειρησιακό σχεδιασμό και τη στρατηγική ανάπτυξή τους, την ανάπτυξη της αγοράς τους, τη διενέργεια διαγωνισμών, καθώς επίσης και με το μάρκετινγκ τους. Το Κέντρο βοηθά τις κοινωνικές επιχειρήσεις να καταστούν οικονομικά βιώσιμες και να παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.

Παράδειγμα 7

Χρησιμοποιώντας τις δημόσιες συμβάσεις με καινοτόμο τρόπο Η περίπτωση της πόλης Νάντη (Γαλλία)⁷

Στάδιο Κλιμάκωσης

Η πόλη της Νάντης της βορειοδυτικής Γαλλίας είναι γνωστή εδώ και 15 χρόνια ως πρωτοπόρος στην

6. <http://thekeyfund.co.uk/>

<http://socialenterprisesupportcentre.co.uk/>

7. <http://www.procuraplus.org/en/participants/france-nantes/>

εφαρμογή κοινωνικών κριτηρίων για την ανάθεση των δημόσιων συμβάσεων με στόχο την προσφορά θέσεων εργασίας χαμηλών προσόντων σε μακροχρόνια ανέργους. Η πόλη είναι μεσαίου μεγέθους με πληθυσμό 285.000 κατοίκων. Διέθετε δυναμική παραδοσιακή θαλάσσια παραγωγή, που όμως σήμερα βρίσκεται σε ύφεση.

Κατά το έτος 2006, η Γαλλία αναθεώρησε τους όρους των δημόσιων συμβάσεων θέτοντας την προϋπόθεση ότι τμήμα του εκάστοτε έργου θα πρέπει να υλοποιείται από εργαζόμενους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ένταξης στην αγορά εργασίας. Η διοίκηση της μητρόπολης της Νάντης καθώς και οι γειτονικές περιφερειακές διοικήσεις (Chantenay, Vannes, Douilon, και Malakoff) αναθέτουν πλέον συμβάσεις, βάσει αυτής της προϋπόθεσης. Οι εργαζόμενοι παρέχουν τις υπηρεσίες τους ως βοηθοί κτίστες, ξυλουργοί, ελαιοχρωματιστές, οικοδόμοι, συντηρητές πρασίνου, υδραυλικοί, εργάτες μετάλλου και καθαριστές.

Επίσης, ενθαρρύνεται η ανάπτυξη δομών υποστήριξης των ατόμων αυτών. Η «Entreprise d'insertion» καταρτίζει και προετοιμάζει τους συμμετέχοντες, έτσι ώστε να καλύψουν θέσεις εργασίας του ιδιωτικού τομέα. Μόνο το 2008:

- 183 συμβάσεις περιλάμβαναν κοινωνικά κριτήρια,
- 483 δικαιούχοι μπόρεσαν να εργαστούν, από τους οποίους 8% ήταν νέοι, 27% ήταν μακροχρόνια άνεργοι, 13% λάμβαναν επίδομα ανεργίας και 8% είχαν κάποιο είδος αναπηρίας,
- προσφέρθηκαν 345.000 ώρες εργασίας (που ισοδυναμούν σε περίπου 200 θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης), ενώ προσφέρθηκαν άλλες 92.000 επιπλέον ώρες εργασίας για ΑΜΕΑ, από τις οποίες επωφελήθηκαν 266 εργαζόμενοι,
- μέσω των προσπαθειών αυτών, κινητοποιήθηκαν 133 επιχειρήσεις, εκ των οποίων οι 39 αναλαμβάνουν δημόσια έργα και οι 66 κατασκευαστικά έργα,
- 75% των δικαιούχων βοηθήθηκαν από κάποια τοπική εταιρεία που ανέλαβε την ένταξή τους στην αγορά εργασίας (μέσω κάποιου είδους κατάρτισης).

Το παράδειγμα της Νάντης φανερώνει πως οι συμβάσεις δημοσίων έργων μπορούν να προσφέρουν διπλό όφελος: ολοκλήρωση της απαιτούμενης εργασίας ταυτόχρονα με τη δημιουργία θέσεων εργασίας για άτομα αποκλεισμένα από την αγορά εργασίας.

Παράδειγμα 8

Νέες μορφές παροχής υπηρεσιών με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων Η υπηρεσία μιας στάσης για τους μετανάστες STEP⁸

Πιλοτικό Στάδιο

Το πρόγραμμα STEP λειτουργεί στην πόλη Ντουγκάνον της Βόρειας Ιρλανδίας. Ιδρύθηκε το 1997, μέσω του ευρωπαϊκού προγράμματος PEACE, με σκοπό να συνεργαστεί με την τοπική κοινωνία. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000, η Βόρεια Ιρλανδία σταμάτησε να αποτελεί απαγορευτική ζώνη για τους μετανάστες, καθώς σημείωσε σημαντικές ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό. Τα γραφεία ευρέσεως εργασίας βοηθούσαν μετανάστες από την Πορτογαλία και το Ανατολικό Τιμόρ να βρουν εργασία στη χώρα, ενώ, με την προσχώρηση στην ΕΕ το 2004, η εισροή συνεχίστηκε και από την Πολωνία και τη Λιθουανία. Το πρόγραμμα STEP είχε ως στόχο αυτές τις περιθωριοποιημένες κοινότητες και σταδιακά διέυρνε τις υπηρεσίες του χρησιμοποιώντας ένα συνδυασμό ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, συμβάσεων με την πολιτεία και επιδοτήσεων. Οι δημόσιες υπηρεσίες της Βόρειας Ιρλανδίας δεν είχαν εμπειρία εξυπηρέτησης ατόμων διαφορετικού γλωσσικού και πολιτισμικού υποβάθρου.

8. <http://www.stepni.org/community-development-past-projects.asp>

Σήμερα το STEP, μέσω εξειδικευμένων συμβούλων, βοηθά πάνω από 6.000 μετανάστες το χρόνο παρέχοντάς τους συμβουλές πάνω σε ζητήματα νομικά, υγείας, απασχόλησης, κατοικίας, κοινωνικών υπηρεσιών και μετανάστευσης. Το πρόγραμμα οδήγησε σε βελτίωση των όρων που έθεταν τα γραφεία ευρέσεως εργασίας. Επέλυσε επίσης προβλήματα στέγασης και ρατσιστικής συμπεριφοράς. Η προσπάθεια στηρίζεται σε ένα μοντέλο δικαιωμάτων, έτσι ώστε να ενισχυθεί η σχέση των μεταναστών με τις αρχές. Με σκοπό να ανταποκριθεί στις αυξημένες απαιτήσεις μετάφρασης, το STEP δημιούργησε μια κοινωνική επιχείρηση 250 μεταφραστών μερικής απασχόλησης για την κάλυψη των αναγκών σε μια ευρεία γκάμα γλωσσών, οι οποίοι απασχολούνται συχνά (βάσει συμβάσεων) για λογαριασμό των αρχών της Βόρειας Ιρλανδίας. Επίσης, στελεχώνουν μια θυγατρική εταιρεία, την Step Training Ltd (STL), παρέχοντας υπηρεσίες κατάρτισης.

Επιπλέον, ενεργούν ως θερμοκοιτίδα νέων οργανώσεων στις αγροτικές περιοχές. Λειτουργούν και διαχειρίζονται το έργο «BELONG» για τα παιδιά των μεταναστών και σκοπεύουν να προσφέρουν μελλοντικά επιπλέον υπηρεσίες, μέσω του κέντρου ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Το κέντρο αυτή τη στιγμή απασχολεί 25 άτομα, μισοί εκ των οποίων είναι μετανάστες, δημιουργώντας ένα νέο μοντέλο παροχής υπηρεσιών για την πόλη του Μπέλφαστ.

Παράδειγμα 9

Θέσεις εργασίας για αλιείς με ειδικές ανάγκες, πρόγραμμα υποστηριζόμενο από την Ομάδα Τοπικής Δράσης για την Αλιεία⁹

Πιλοτικό Στάδιο

Η Γαλλική Ομάδα Τοπικής Δράσης Marennες - Oléron υποστηρίζει το πρόγραμμα που παρουσιάστηκε από την κοινωνική επιχείρηση "Atelier des Gens de Mer", με σκοπό να βοηθήσει επαγγελματίες αλιείς που αντιμετωπίζουν προβλήματα τραυματισμών να επανενταχθούν στο εργασιακό περιβάλλον. Αξιοποιώντας τις δεξιότητές τους, απασχολούνται εκ νέου στον τομέα της αλιείας αλλά και σε άλλες θαλάσσιες δραστηριότητες.

Σχετικά, συστάθηκε μια ομάδα φορέων (λιμάνια, αλιευτικοί συνεταιρισμοί, αλιείς με ειδικές ανάγκες κλπ) με σκοπό να διερευνήσει και να οργανώσει τις ανάγκες που μπορεί να καλύψει η συνεργασία αυτή. Ο Άξονας 4 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας υποστήριξε την επένδυση που απαιτήθηκε, έτσι ώστε ο εργασιακός χώρος να καταστεί κατάλληλος και προσβάσιμος για AMEA. Το Atelier de Gens de Mer απασχολεί πλέον τραυματισμένους αλιείς ή αλιείς με ειδικές ανάγκες σε εργασίες, όπως επιδιόρθωση διχτυών, συντήρηση αλιευτικών σκαφών και άλλων λιμενικών εργασιών. Το συνολικό κόστος του έργου ανέρχεται σε € 89.271,43, εκ των οποίων τα € 19.994,98 προέρχονται από τον Άξονα 4 του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας (ETA)

Παράδειγμα 10

Το Πρόγραμμα Κιύτ, αυτοαπασχόληση και μικροπιστώσεις για τους POMA της Ουγγαρίας¹⁰

Πιλοτικό Στάδιο

Το Πρόγραμμα Κιύτ στοχεύει στην υποστήριξη των POMA έτσι ώστε να ξεκινήσουν δική τους επιχείρηση. Το πρόγραμμα των μικροπιστώσεων τους παρέχει βοήθεια δανειζοντας τους το κεφάλαιο έναρξης μιας μικρής βιώσιμης επιχείρησης με σκοπό να μπορέσουν να το αποπληρώσουν και να

9. https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/cms/farnet/jobs-injured-fishermen-flag-marennες-ol%C3%A9ron-fr-0http://rtes.fr/IMG/pdf/SCIC_Atelier_des_Gens_de_Mer.pdf

10. <http://www.kiutprogram.hu/>

εξασφαλίσουν πρόσθετο εισόδημα για τις οικογένειές τους. Οι δικαιούχοι του προγράμματος λαμβάνουν συνεχή διοικητική, οικονομική και επιχειρηματική συμβουλευτική βοήθεια. Ρητός αλλά συνάμα κρίσιμος στόχος του προγράμματος είναι η γυναικεία συμμετοχή στην προσπάθεια (στόχος αποτελεί το 50% των δικαιούχων να είναι γυναίκες).

Παράδειγμα 11

Δίκτυο Επιχειρηματιών Εθνικών Μειονοτήτων (NEEM), (Katrineholm, Σουηδία)¹¹

Πιλοτικό Στάδιο

Το Δίκτυο NEEM παρέχει κατάρτιση, κοινωνική υποστήριξη και δανεισμό κεφαλαίου σε εκκολλημένους επιχειρηματίες εθνικών μειονοτήτων. Το 75% των δικαιούχων αποτελούν γυναίκες. Το πρόγραμμα δραστηριοποιείται στην περιοχή συγκεκριμένων δήμων της Σουηδίας (Katrineholm, Flen και Vingåkers). Μεταξύ των αποτελεσμάτων του Δικτύου, μέχρι σήμερα, περιλαμβάνονται: η δημιουργία 43 επιχειρήσεων, 51 νέων θέσεων εργασίας, η εύρεση εργασίας για 18 ανέργους, η κατάρτιση 16 ατόμων και 76 αιτήσεις δανεισμού. Συνολικά, εκδήλωσαν ενδιαφέρον συμμετοχής στο πρόγραμμα 172 άτομα.

Το Δίκτυο βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο παροχής δανείων και κεφαλαίου σε δικαιούχους αλλά έχει ήδη συμβάλει στην ενίσχυση του προφίλ των μικροχρηματοδοτήσεων στη Σουηδία. Επίσης συστάθηκε το Ινστιτούτο Μικροχρηματοδοτήσεων της Σουηδίας, το οποίο υλοποιεί το πρόγραμμα "Make Women Bankable".

Παράδειγμα 12

Fejér Enterprise Agency: Καινοτομώντας στη μικροχρηματοδότηση Εισάγοντας την ψηφιακή αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας¹²

Στάδιο Εφαρμογής

Το Fejér Enterprise Agency (FEA) ξεκίνησε τη δραστηριότητά του το 1992 λαμβάνοντας χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων Phare. Βρίσκεται στο Székesfehérvár, περίπου 60 χλμ δυτικά της Βουδαπέστης και έλαβε το όνομά του από την επαρχία Fejér της Περιφέρειας Transdanubian.

Η αποστολή του είναι να παρέχει υψηλής ποιότητας και εύκολα προσβάσιμες οικονομικές, συμβουλευτικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες σε start-ups και υφιστάμενες μικρές επιχειρήσεις της περιοχής, με σκοπό τη βελτίωση του οικονομικού και κοινωνικού της επιπέδου καθώς επίσης και του επιπέδου ζωής. Οι σημαντικότερες δραστηριότητες του γραφείου είναι η χρηματοδότηση και η παροχή οικονομικής συμβουλευτικής.

Το FEA έχει δημιουργήσει μια διαδικτυακή υπηρεσία αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας για τη διαχείριση των μικροχρηματοδοτήσεων του. Το σύστημα χρησιμοποιείται επίσης από άλλα 15 ιδρύματα μικροχρηματοδοτήσεων της Ουγγαρίας, παρέχοντας πληροφορίες τόσο για τα ιδρύματα κάθε αυτά αλλά και για τους δικαιούχους τους. Το συγκεκριμένο διαδικτυακό σύστημα επιλέχθηκε, μαζί με άλλα τέσσερα, σαν βέλτιστη πρακτική από την επιστημονική επιτροπή του Ευρωπαϊκού Βραβείου Καλών Πρακτικών Μικροχρηματοδοτήσεων για το 2009.

11. <http://www.neem.se/>
<http://www.mikrofinansiering.se/>

12. <http://www.mvfportal.hu/>
<http://www.credinfo.hu/>

Παράδειγμα 13

Προς μια βιώσιμη προσέγγιση μικροχρηματοδότησης: Αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας στην Ιταλία (Permico)¹³

Πιλοτικό Στάδιο

Η Permico δημιουργήθηκε το 2007 και τα πρώτα δάνεια χορηγήθηκαν την επόμενη χρονιά. Τα δάνεια χορηγήθηκαν σε μικρές επιχειρήσεις και οικογένειες, με σκοπό να καλύψουν δαπάνες εκπαίδευσης και στέγασης. Με την υποστήριξη της κατάρτισης μέσω του προγράμματος JASMINE του ΕΤΠΑ και επένδυσης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, το πεδίο δράσης διευρύνθηκε. Σήμερα, η Permico λειτουργεί σε 10 σημεία της Βόρειας Ιταλίας και έχει ήδη χορηγήσει 1.500 δάνεια σε άτομα που αντιμετώπιζαν έλλειψη οικονομικής ρευστότητας.

Έτος	2007	2008	2009	2010	2011 (Απρίλιος-Οκτώβριος)
Νέοι Δανεισμοί	-	150	300	600	600

Η Permico παρέχει χρηματοδότηση μικρών κεφαλαίων μόνο σε άτομα που αποκλείονται από την επιχειρηματική δραστηριότητα λόγω έλλειψης ρευστότητας. Σημαντική ήταν η δημιουργία και συνεργασία ενός Δικτύου ενώσεων, κοινωνικών κέντρων και συνεταιρισμών. Εάν οι δανειολήπτες αποπληρώσουν το δανεισμό, στο Δίκτυο εφαρμόζονται καλύτεροι όροι δανεισμού. Εάν τα μέλη του δικτύου δεν ακολουθήσουν τους συμφωνηθέντες όρους δανεισμού, τότε η πιστοληπτική ικανότητα των υπόλοιπων μελών του δικτύου θα είναι μικρότερη και η χορήγηση δανείου δυσκολότερη. Το γεγονός αυτό αποτελεί αποτελεσματικό κίνητρο, ώστε τα μέλη του δικτύου να αποπληρώνουν τα δάνεια τους.

Η οργάνωση στοχεύει στο να καταστεί οικονομικά βιώσιμη. Όταν καταφέρει να παράγει αρκετά έσοδα, ώστε να πληρώνει το προσωπικό και τα κόστη της, το μοντέλο θα γίνει σημείο αναφοράς και η εφαρμογή του και σε άλλες περιπτώσεις δυνατή. Μεταξύ των εμποδίων που εμφανίζονται στην προσπάθεια επίτευξης του στόχου αυτού είναι η αφιέρωση αρκετών ανθρωποωρών όσον αφορά την κοινωνική υποστήριξη και την προσφερόμενη κατάρτιση, πριν και μετά το δανεισμό, καθώς επίσης και ο χρόνος και η εργασία που απαιτείται, έτσι ώστε να ξεπεραστεί το νεκρό σημείο των 5.000 δανείων.

Σε γενικές γραμμές η προσπάθεια επέτρεψε σε 500 πρώην ανέργους να ενεργοποιηθούν επιχειρηματικά με τη σύσταση μικρών επιχειρήσεων.

Παράδειγμα 14

Κέντρο Καινοτομίας της Gdynia, Πολωνία¹⁴

Στάδιο Εφαρμογής

Το Πάρκο Επιστήμης και Τεχνολογίας της Gdynia ιδρύθηκε 10 χρόνια πριν. Δημιουργήθηκε για να υποστηρίξει την μετατροπή του χαρακτήρα της περιοχής από βαριάς βιομηχανίας σε εντάσεως γνώσης. Αρχικά, εστίασε στην ΤΠΕ, τη βιοτεχνολογία και το βιομηχανικό σχεδιασμό. Παρόλο που οι κύριες δραστηριότητες του πάρκου συνεχίζουν να αφορούν τεχνολογικές καινοτομίες, με την πάροδο του χρόνου, εξειδικεύτηκε στην παροχή καινοτόμων υπηρεσιών και πρόσφατα επεκτάθηκε και στη κοινωνική καινοτομία.

13. <http://permico.it/en/>

<http://www.fininc.eu/gallery/documents/capic/seminaire-thematique/presentation-atelier-1-permico.pdf>

14. <http://www.gdyniaprzedsiebiorcza.pl/>

Τα δύο τελευταία χρόνια, το πάρκο συνεργάζεται με τον κοινωνικό τομέα της πόλης, αναζωογονώντας υποβαθμισμένες αστικές περιοχές και ανακαινίζοντας τους σχολικούς προαύλιους χώρους. Επιπλέον, έστρεψε το ενδιαφέρον του στο σχεδιασμό προκατασκευασμένων κατοικιών, ενώ ξεκίνησε και άλλα έργα. Το 2011, μετά την επιτυχία των κοινωνικών του προγραμμάτων, το πάρκο αποφάσισε να επεκτείνει την αποστολή του και εισήγαγε την παραγωγή κοινωνικής καινοτομίας.

Παράδειγμα 15

Πάρκο κοινωνικής καινοτομίας της χώρας των Βάσκων¹⁵

Στάδιο Εφαρμογής

Η προσπάθεια της Denokinn έφερε σε επαφή κοινωνικές επιχειρήσεις, δημόσιους φορείς και ιδιωτικό τομέα, με σκοπό την προώθηση νέων καινοτομιών. Αρχικά, το πρώτο πάρκο κοινωνικής καινοτομίας δημιουργήθηκε στην Ευρώπη και πιο συγκεκριμένα στο Μπιλμπάο.

Η Denokinn έλαβε € 300.000,00 από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προόδου, με σκοπό την ενσωμάτωση της διάστασης της κοινωνικής ένταξης στο πρόγραμμα ανάπτυξης του ηλεκτροκίνητου αυτοκινήτου Hiriko. Αποτέλεσμα αυτής ήταν η κατάρτιση ενός σχεδίου αποκεντρωμένης συναρμολόγησης του οχήματος, βάσει του οποίου τα αυτοκίνητα θα συναρμολογούνται από εταιρείες επαγγελματικής ένταξης ατόμων που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας.

Το project του οχήματος Hiriko παρουσιάστηκε από τον Πρόεδρο Barroso στις 27 Ιανουαρίου του 2012. Συγκεκριμένα, ανέφερε ότι «Το Hiriko αποτελεί παράδειγμα της Ευρωπαϊκής κοινωνικής καινοτομίας στα καλύτερά της... Αρχικά, αποτελεί ένα πετυχημένο παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο μπορεί να δοθεί νέα ώθηση σε παραδοσιακούς βιομηχανικούς τομείς, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην αντιμετώπιση σύγχρονων κοινωνικών προκλήσεων, και, στην συγκεκριμένη περίπτωση της αστικής κινητικότητας, και της ρύπανσης.

Επίσης, αποτελεί αποτέλεσμα συνεργασίας νέων επιχειρηματικών μορφών και προοπτικών απασχόλησης με σημαντική κοινωνική διάσταση. Τέλος, αποτελεί εξαιρετική περίπτωση βέλτιστης χρήσης των Ευρωπαϊκών κοινωνικών πόρων». Πράγματι, το project Hiriko βασίστηκε σε ένα Ευρωπαϊκό πρόγραμμα κοινωνικής χρηματοδότησης που στόχο είχε να προωθήσει τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε υποβαθμισμένες περιοχές.

Παράδειγμα 16

Πρόγραμμα Eutokia¹⁶

Στάδιο προετοιμασίας πιλοτικών ιδεών

Το πρόγραμμα Eutokia, επίσης με περιοχή αναφοράς το Μπιλμπάο, δίνει έμφαση στη δημιουργία και ανάπτυξη ενός χώρου συνεργασίας σε στενή συνεργασία με δημόσιους φορείς. Το 2010, διέθετε ήδη 1.200 τετραγωνικά μέτρα εργασιακού χώρου στα οποία δραστηριοποιούνταν 18 οργανισμοί, κάθε ένας από τους οποίους δούλευε πάνω σε κάποια συγκεκριμένη καινοτομία ή στην ανάπτυξη νέων μεθόδων προσέγγισης και αντιμετώπισης κοινωνικών προβλημάτων.

15. <http://www.socialinnovator.info/connecting-people-ideas-and-resources/innovation-intermediaries/hubs/social-innovation-parks>

<http://www.denokinn.eu/>

<http://www.hiriko.com/>

http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-12-27_en.htm?locale=en

16. <http://eutokia.org/>

Παράδειγμα 17

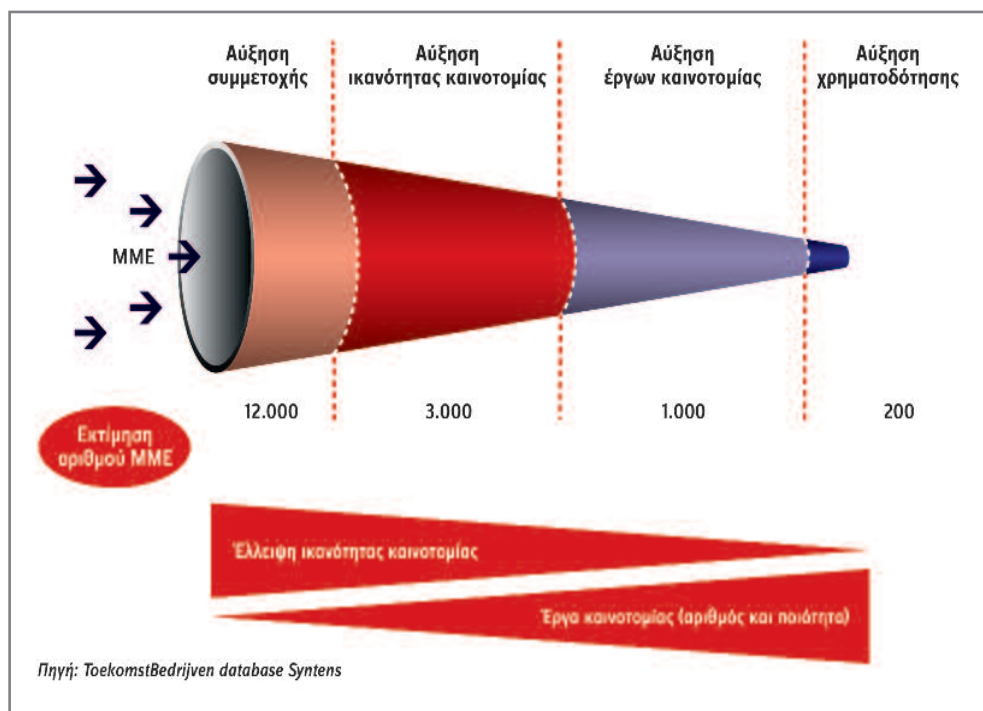
Πρόγραμμα «Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα» στην Ολλανδία¹⁷

Στάδιο Εφαρμογής

Το πρόγραμμα «Επιχειρηματική Αποτελεσματικότητα» (RBE) στοχεύει στην ενίσχυση της τεχνολογικής και κοινωνικής καινοτομίας των ΜΜΕ. Σύμβουλοι, σε συνεργασία με τη διοίκηση και το προσωπικό του προγράμματος, συνδύασαν την παροχή στρατηγικών συμβουλευτικών υπηρεσιών με την κοινωνική καινοτομία οδηγώντας με αυτό τον τρόπο στην τεχνολογική καινοτομία. Το υψηλό επίπεδο συνεργασίας της ομάδας ενδυναμώνει τη φιλοδοξία της επιχειρηματικής επιτυχίας απελευθερώνοντας νέες ιδέες, προϊόντα και υπηρεσίες.

Η υποστήριξη των επιχειρήσεων παρέχεται μέσω κουπονιών Κοινωνικής Καινοτομίας. Οι επιχειρήσεις μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα κουπόνια αυτά για να προσλάβουν εμπειρογνώμονες, έτσι ώστε να βοηθηθούν στην υιοθέτηση νέων μεθόδων. Το κουπόνι καλύπτει το 50% του κόστους με ανώτατο όριο τα € 20.000,00. Αντίστοιχα, το ελάχιστο όριο του κουπονιού ανέρχεται σε € 3.000,00 (με επιδότηση της τάξης των € 1.500,00). Με την αγορά ενός τέτοιου κουπονιού, η επιχείρηση λαμβάνει διπλάσια υποστήριξη από αυτή που θα λάμβανε, εάν προμηθευόταν την αντίστοιχη υπηρεσία από την αγορά. Καθώς οι επιχειρήσεις συμβάλλουν με ιδιωτική συμμετοχή, διασφαλίζεται η υποστήριξη και η δέσμευσή τους στο πρόγραμμα.

Το πρόγραμμα εντάσσεται στα προγράμματα καινοτομίας που διοργανώνει η Syntens (Δανία). Τα προγράμματα αυτά χρησιμοποιούν ένα σύστημα φιλτραρίσματος των ΜΜΕ για την ένταξή τους σε κάθε στάδιο υποστήριξης.

17. www.syntens.nl

http://ec.europa.eu/cip/files/docs/consultation-syntens_en.pdf

Παράδειγμα 18

Χώρα των Βάσκων: Κοινωνική Καινοτομία σε συνδυασμό με την περιφερειακή στρατηγική καινοτομίας¹⁸

Η περίπτωση της Χώρας των Βάσκων φανερώνει πως μια περιοχή μπορεί να χρησιμοποιήσει μια ευρεία γκάμα προσεγγίσεων στην προσπάθειά της να πετύχει υψηλό βαθμό κοινωνικής καινοτομίας. Όταν αυτή συνδυαστεί με την «παραδοσιακή» τεχνολογική καινοτομία, μπορεί να οδηγήσει στην επίλυση ζητημάτων τομέων όπως η υγεία, οι μεταφορές και η υποστήριξη των ηλικιωμένων.

Η προώθηση της κοινωνικής καινοτομίας προϋποθέτει σαφείς πολιτικές, καθώς επίσης και θεσμική υποστήριξη. Η Innobasque αποτελεί μια μη κερδοσκοπική οργάνωση, η οποία δημιουργήθηκε το 2007, με σκοπό την καθοδήγηση και προώθηση της καινοτομίας. Λειτουργεί με τη μορφή του συνεταιρισμού περιφερειακής καινοτομίας. Το Διοικητικό της Συμβούλιο αποτελείται από 57 φορείς της περιοχής. Μεταξύ αυτών, βρίσκονται οι Πρυτάνεις τριών Πανεπιστημίων, ο Διευθύνων Σύμβουλος του συνεταιριστικού ομίλου Mondragon, εκπρόσωποι τριών Υπουργείων, καθώς επίσης και ανώτερα στελέχη κορυφαίων επιχειρήσεων της περιοχής.

Η Innobasque δραστηριοποιείται στο επίπεδο δημιουργίας πολιτικών τεχνολογικής καινοτομίας, αλλά ταυτόχρονα κοινοποιεί, μέσω workshops, τρόπους προώθησης κοινωνικών αλλαγών. Ο ΟΟΣΑ περιέγραψε την Innobasque ως κυρίαρχο φορέα κοινωνικής καινοτομίας και ενίσχυσης της συνεργατικής δράσης και κοινής έρευνας των πολιτικών εκείνων που δύναται να υποστηρίξουν τη σύσταση νέων κοινωνικών επιχειρήσεων (επιχειρήσεων επαγγελματικής ένταξης ανέργων).

Μεταξύ των επιτυχιών της παραπάνω σύμπραξης ιδιωτικού και δημόσιου τομέα περιλαμβάνονται:

- Η προώθηση της δια βίου μάθησης, μέσω της συμμετοχικής διαδικασίας των πολιτών
- Κοινωνικές συμβάσεις στέγασης. Συμμετοχικές διαδικασίες δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, οι οποίες ορίζουν την πολιτική στέγασης σε επίπεδο 15ετίας
- City XXI. Καθορισμός του τρόπου ανάπτυξης της σύγχρονης πόλης του 21ου αιώνα (αρχές πολεοδομίας και βιωσιμότητας)
- Κοινωνική πρόνοια ηλικιωμένων ατόμων και παροχή υπηρεσιών στο σπίτι (εξασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών και ποιότητας ζωής)
- Κοινωνικές συμβάσεις μετανάστευσης, εμπλέκοντας όλους τους σχετικούς φορείς με σκοπό την προώθηση της αρμονικής συμβίωσης.

18. http://www.oecd-ilibrary.org/urban-rural-and-regional-development/oecd-reviews-of-regional-innovation-basque-country-spain-2011_9789264097377-en
http://web.innobasque.com/?section=innovacion_social

Μέρος Β*

12 παραδείγματα «Ολοκληρωμένης Εδαφικής Προσέγγισης»

Παράδειγμα 1

Η περίπτωση της Περιφέρειας Pomorskie, ως παράδειγμα πολύ-επίπεδης συνεργασίας και ολοκληρωμένης εδαφικής προσέγγισης όσον αφορά την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης (Πολωνία)¹⁹

1. Περιοχή Αναφοράς

Η περιοχή αναφοράς είναι η Περιφέρεια Pomorskie της Βόρειας Πολωνίας, η οποία αποτελεί τμήμα της Νότιας Βαλτικής. Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 2.2 εκ. κατοίκους (5.7% του πληθυσμού της Πολωνίας) και η έκτασή της σε 18.000 τετρ.χλμ. Μεταξύ των μεγαλύτερων πόλεων της Περιφέρειας είναι η Gdansk, η Gdynia, το Sorot και το περιφερειακό κέντρο του Słupsk όπως και τα υποπεριφερειακά κέντρα των Chojnice-Człuchów, Kwidzyna, Łębork, Malbork, Starogard Gdański, Kościerzyna και Bytów. Η διοίκηση της περιφέρειας ασκείται από τους φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης, καθώς και από τα όργανα του κεντρικού κράτους. Οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης της περιφέρειας είναι το περιφερειακό συμβούλιο, το οποίο εκλέγεται μέσω καθολικής και άμεσης εκλογής για διάστημα τεσσάρων ετών, και το γραφείο του περιφερειάρχη, το οποίο αποτελεί εκτελεστικό όργανο με επικεφαλής τον/ην περιφερειάρχη που εκλέγεται από το περιφερειακό συμβούλιο. Ο/Η περιφερειάρχης είναι υπεύθυνος/η για την εφαρμογή μιας σειράς πολιτικών περιφερειακής σημασίας (πρόνοια, υγεία, αγροτικές μεταφορές, εκπαίδευση κ.λπ.), μεταξύ των οποίων είναι και η αναπτυξιακή πολιτική. Ο/Η Περιφερειάρχης επίσης έχει την ευθύνη υλοποίησης των χρηματοδοτούμενων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, τα οποία αποτελούν σημαντικότατο εργαλείο περιφερειακής ανάπτυξης. Η κεντρική κυβέρνηση εκπροσωπείται από το περιφερειακό της γραφείο,

* **Περισσότερες πληροφορίες (πηγή):** Zaucha J., Swiatek D. (2013) "Place-based Territorially Sensitive and Integrated Approach", Ministry of Regional Development, Warsaw.
https://www.mir.gov.pl/english/Regional_Development/Spatial_Policy/Territorial_Cohesion/Documents/Place_based_Territorially_Sensitive_and_Integrated_Approach.pdf

19. <http://pomorskie.eu/>
https://portal.cor.europa.eu/europe2020/news/Documents/Open%20Days%202011/Ewa%20WNUKOWSKA_Territorial_Contract_new_instrument_for_regional_development_in_Poland.pdf
http://www.esponontheroad.eu/dane/web_espon_library_files/669/the_pomorskie_voivodeship_development_strategy.pdf
<https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/regional-innovation-monitor/policy-document/regional-development-strategy-voivodeship-pomorskie-until-2020>

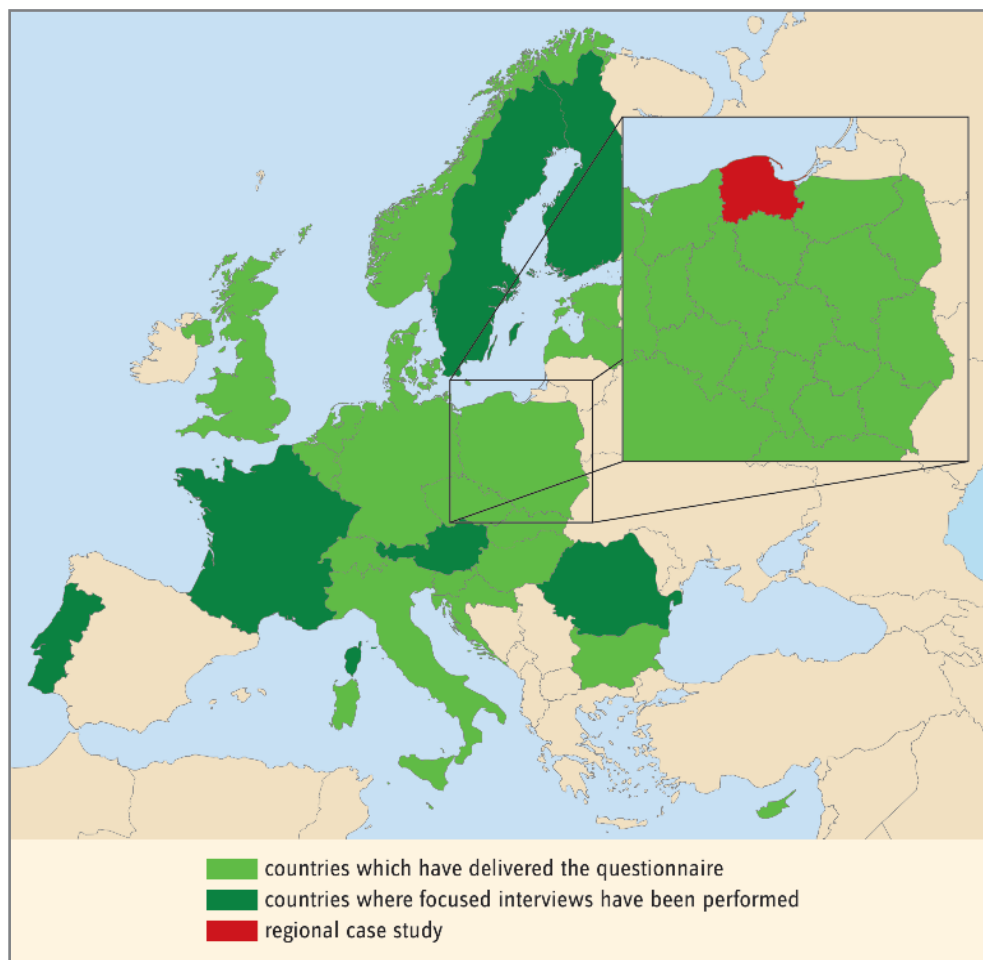
του οποίου ηγείται ο Κυβερνήτης ο οποίος τοποθετείται από τον Πρωθυπουργό και εποπτεύει τη νομιμότητα των δραστηριοτήτων της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Τα επίπεδα τοπικής αυτοδιοίκησης της Πολωνίας είναι το επαρχιακό και το δημοτικό, τα οποία αποτελούν ιδιαίτερα ισχυρά τοπικά διοικητικά επίπεδα (από οικονομική πλευρά, καθώς και από την πλευρά χάραξης πολιτικής). Αποτελούν ανεξάρτητες διοικήσεις και επίπεδα ανεξάρτητα από την περιφερειακή αυτοδιοίκηση.

2. Πολιτική

Σύμφωνα με το καταστατικό λειτουργίας και τις αρμοδιότητές της, η περιφερειακή αυτοδιοίκηση της Πολωνίας είναι υπεύθυνη για το σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης. Συνολικά, η τοπική αυτοδιοίκηση της Περιφέρειας Pomorskie δεσμεύεται για την οργάνωση και υλοποίηση των παρεμβάσεων που στοχεύουν στην εξασφάλιση απρόσκοπτης τροχιάς ανάπτυξης για την περιοχή. Η κύρια αρμοδιότητά της είναι η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας, προλαμβάνοντας την απόκλιση των ανισοτήτων εντός της περιοχής αναφοράς της και εξασφαλίζον-

Χάρτης: Η περίπτωση της Περιφέρειας Pomorskie - Πολωνία

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Sitka

τας σταθερή μακροχρόνια πορεία και ανάπτυξη. Εξ ορισμού, η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης καλύπτει μια ευρεία γκάμα αντικειμένων (επενδυτικής και επιχειρησιακής φύσεως - διαφορετικών θεματικών πεδίων). Την ίδια στιγμή, πολλοί από τους θεματικούς άξονες, που είναι κρίσιμοι για την περιφερειακή ανάπτυξη, καλύπτονται από αρμοδιότητες φορέων εκτός των περιφερειακών. Σημαντικό τμήμα των διαδικασιών περιφερειακής ανάπτυξης βρίσκεται στα χέρια άλλων εθνικών ή περιφερειακών φορέων, οι οποίοι δεν εξαρτώνται σε καμία περίπτωση από τις περιφερειακές αρχές.

Η πολιτική της περιφέρειας θα πρέπει να καθορίζεται, βάσει των ρεαλιστικών δυνατοτήτων της, καθώς και των περιορισμών που προκύπτουν από το νομικό της πλαίσιο, τις αρμοδιότητες της, αλλά και από τις διαδικασίες που βρίσκονται στο πεδίο δράσης της.

Ως εκ τούτου, για τις περιφερειακές αρχές της Πολωνίας, η πολυεπίπεδη συνεργασία στα πλαίσια του σχεδιασμού και της εφαρμογής της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής δεν αποτελεί απλά πολυτέλεια ή θεσμική απαίτηση, αλλά λειτουργική αναγκαιότητα. Εν μέρει, αφορά τη διαμόρφωση και υλοποίηση της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής, η οποία αποτελεί το κατεξοχήν εργαλείο ανάπτυξης μιας περιφέρειας.

3. Διάλογος και αλληλεπιδράσεις

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η πρόσφατη αναθεώρηση της στρατηγικής της Περιφέρειας Pomorskie (Σεπτέμβριος 2012) προτείνει την εφαρμογή μιας σειράς λύσεων και μηχανισμών με στόχο την καλύτερη ενσωμάτωση της αναπτυξιακής πολιτικής της περιφέρειας στην εθνική αναπτυξιακή πολιτική.

Όπως προβλέπεται από την αναθεώρηση της στρατηγικής, η τοπική αυτοδιοίκηση καλείται να αναλάβει τρεις βασικούς ρόλους κατά την εφαρμογή της στρατηγικής:

- Ως επενδυτής -λειτουργεί ως φορέας άμεσης εφαρμογής και χρηματοδότησης δράσεων που περιλαμβάνονται στην αναπτυξιακή στρατηγική μέσω της προώθησης δικών της έργων ή έργων που έχει αναλάβει από κοινού με άλλους εταίρους,

- ως Συντονιστής και επικεφαλής αναπτυξιακών δραστηριοτήτων -ενεργεί ως ο φορέας συγκέντρωσης και επικαιροποίησης της στρατηγικής, ως ο υπεύθυνος υλοποίησής της, καθορισμού των υποχρεώσεών της, καθορισμού των μονάδων υλοποίησης και παρακολούθησης της εφαρμογής, όπως και ως μονάδα διαχείρισης της εξωτερικής συμβολής (συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής) που στόχο έχει την επίτευξη των σκοπών της στρατηγικής,

- ως Εμπνευστής - ως δημιουργός και υποστηρικτής των βασικών αναπτυξιακών έργων της περιοχής που απορρέουν από τη στρατηγική και τα οποία εφαρμόζονται σε άλλα επίπεδα δημόσιας διακυβέρνησης, ιδιαίτερα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

Στην προσπάθεια εκπλήρωσης του τρίτου ρόλου της, η Στρατηγική καθορίζει τις προσδοκίες της Περιφέρειας από την κεντρική κυβέρνηση. Πρόκειται για καινοτομία στο πολωνικό σύστημα διαμόρφωσης της αναπτυξιακής πολιτικής. Αποτελεί το πρώτο παράδειγμα διαμόρφωσης και προσπάθειας εναρμόνισης των πολιτικών από τα κατώτερα επίπεδα διοίκησης. Οι προσδοκίες που διατυπώνονται στη στρατηγική καλύπτουν ζητήματα που βρίσκονται εκτός των αρμοδιοτήτων των περιφερειακών οργάνων. Βασικό ρόλο στην υλοποίησή τους διαδραματίζουν τα μέσα που έχει στη διάθεσή της η κεντρική κυβέρνηση, τα οποία και ορίζουν τις κατευθύνσεις μελλοντικού διαλόγου.

Το σύστημα επίτευξης στόχων της Στρατηγικής ορίζει επίσης το πεδίο εφαρμογής των από κοινού δράσεων της περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Αναφέρει συγκεκριμένα όρια και αναπτυξιακές δυνατότητες δράσεων, η υλοποίηση των οποίων δημιουργεί σημαντικές πιθανότητες αισθητών θετικών αλλαγών για την περιοχή.

Επιπροσθέτως, οι δεσμεύσεις της περιφερειακής αυτοδιοίκησης, όπως ξεχωριστά και κάθε επιχειρησιακός στόχος της Στρατηγικής, αποτελούν σημείο εκκίνησης της συγκεκριμενοποίησης σαφών ση-

μείων έμφασης, βάσει της συνεργασίας μεταξύ των διοικητικών επιπέδων αλλά και εντός της ίδιας της περιφέρειας.

4. Φορείς και εργαλεία υλοποίησης

Με τον καθορισμό προσδοκώμενων αποτελεσμάτων έναντι των εθνικών αρχών, η Στρατηγική της Περιφέρειας προσφέρει δυνατότητες συνεταιρισμού με τα ανώτερα επίπεδα, μέσω εδαφικών συμβάσεων (territorial contracts - TC). Οι εδαφικές συμβάσεις έχουν σχεδιαστεί ως εργαλείο πολυεπίπεδης καθοδήγησης δράσεων (εντός των πλαισίων του συστήματος αποκεντρωμένης περιφερειακής πολιτικής) και εκπροσωπούν την Περιφέρεια (δηλαδή την περιφερειακή αυτοδιοίκηση) και τις εθνικές αρχές (δηλαδή το Υπουργείο Περιφερειακής Ανάπτυξης). Και οι δύο φορείς διαθέτουν νομικά και οικονομικά εργαλεία, τα οποία καθορίζονται από το νομικό τους πλαίσιο. Μέσω των εδαφικών συμβάσεων δεσμεύονται περί καθοδήγησης των υποστηρικτικών αποφάσεων σχετικά με τις αναπτυξιακές δεσμεύσεις που έχουν τεθεί. Οι δεσμεύσεις αυτές, οι οποίες καλύπτονται από τη σύμβαση, αλληλοσυμπληρώνονται, ενώ προβλέπεται και η υποστήριξη τους από όργανα διαφορετικών επιπέδων -περιφερειακά ή εθνικά.

Στην πραγματικότητα, η κεντρική διοίκηση αποτελεί σημαντικό εταίρο. Οι εδαφικές συμβάσεις θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την αναγνώριση και προώθηση στρατηγικών αναπτυξιακών έργων και οργανωτικών λύσεων κρίσιμων για την χώρα και την περιφέρεια, ενισχύοντας την καθοδήγηση των παρεμβάσεων που υλοποιούνται από το εθνικό και το περιφερειακό επίπεδο για την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής.

Το κείμενο θέσης της περιφερειακής αυτοδιοίκησης της Pomorskie καταρτίζεται με βάση την ήδη διαμορφωμένη στρατηγική, καθώς και σε συνεργασία με άλλους φορείς της περιοχής, με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στους φορείς που έχουν άμεση εμπλοκή στην υλοποίηση συγκεκριμένων δράσεων. Οι συμβατικές συμφωνίες που προκύπτουν στην Περιφέρεια λαμβάνουν τη μορφή ολοκληρωμένων εδαφικών συμφωνιών (integrated territorial agreements - ITA). Καλύπτουν λειτουργικές περιοχές, γύρω από μεγάλες πόλεις ή αγροτικές περιοχές οι οποίες απαιτούν συγκεκριμένες αναπτυξιακές ενέργειες. Ο σχεδιασμός τους ακολουθεί τη μορφή ολοκληρωμένων εδαφικών προσεγγίσεων όσον αφορά τη διαχείριση των λειτουργικών περιοχών. Η ουσία του εργαλείου έγκειται στη διαδικασία που εφαρμόζεται, ώστε να εντοπιστούν και να προετοιμαστούν τα κατάλληλα «πακέτα» έργων, σε μια γκάμα τομέων συμπληρωματικών μεταξύ τους και καθοριστικών για την ανάπτυξη των λειτουργικών περιοχών. Η εφαρμογή τους θα πρέπει:

- Να συμβάλει στην υλοποίηση της εγκεκριμένης πολιτικής συγκεκριμένων περιοχών αναφοράς
- Να προωθεί τη συντονισμένη στήριξη διάφορων πηγών χρηματοδότησης (προγράμματα, άξονες προτεραιότητας)
- Να ενθαρρύνει τη συνεργασία μεταξύ των τοπικών φορέων
- Να παρέχει το απαιτούμενο πλαίσιο, ώστε να είναι δυνατή η δημιουργική και ουσιαστική εκτέλεση του ρόλου της περιφερειακής αυτοδιοίκησης όσον αφορά την εναρμόνιση της τοπικής και περιφερειακής πολιτικής για την ανάπτυξη.

5. Διδάγματα

Η αναθεωρημένη Αναπτυξιακή Στρατηγική της Περιφέρειας Pomorskie φέρνει σημαντικές αλλαγές στη σχεδίαση των πολιτικών περιφερειακής ανάπτυξης. Βασικά σημεία της είναι: η επίτευξη πολυεπίπεδης συνεργασίας εντός και εκτός της περιφέρειας, η προσέγγιση με συνεργατική διάθεση, η προώθηση του εδαφικού προσανατολισμού των στρατηγικών στόχων καθώς και των δράσεων εφαρμογής. Η στρατηγική θέτει τις απαιτούμενες βάσεις για οδηγίες: σχετικά με το ποιος συνεργάζεται με ποιον και με ποιο τρόπο, σχετικά με τους θεματικούς τομείς που θα πρέπει η συνεργασία αυτή να δώσει

έμφαση, και σχετικά με ποια θα είναι η περιοχή εφαρμογής (τρόπος καθορισμού της).

Η πολυεπίπεδη διαχείριση της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής της Περιφέρειας Pomorskie στηρίζεται σε δύο τύπους συμβατικών εργαλείων:

- Οι εδαφικές συμβάσεις αποτελούν εργαλείο καθοδήγησης των απαιτούμενων δράσεων, σε συνδυασμό με φορείς εθνικού επιπέδου και πιο συγκεκριμένα την κεντρική κυβέρνηση.

- Οι ολοκληρωμένες εδαφικές συμφωνίες θα χρησιμοποιηθούν, σχετικά με την οργάνωση συνεργασιών και εταιρικών σχέσεων, μέσα στα πλαίσια των επιλεγμένων λειτουργικών περιοχών που περιλαμβάνονται εντός των διοικητικών ορίων της περιφέρειας.

Και στις δύο περιπτώσεις εργαλείων, η προσέγγιση βασίζεται τόσο σε συνεργατικούς συνδυασμούς όσο και σε διαδικασίες διαπραγμάτευσης.

Στην περίπτωση των εδαφικών συμβάσεων, η οριζόντια εταιρική σχέση δηλώνει ότι οι περιφερειακές προτάσεις θα πρέπει να προκύπτουν εντός περιφέρειας, με διάλογο μεταξύ των τοπικών διοικήσεων, καθώς και άλλων δημόσιων και ιδιωτικών εταίρων, πριν αυτές κατατεθούν στην κεντρική κυβέρνηση. Η κάθετη εταιρική σχέση αποτελεί το επόμενο βήμα της διαδικασίας, καθώς οι προτάσεις που προέκυψαν θα πρέπει να συζητηθούν και να συμφωνηθούν μεταξύ περιφερειακού και εθνικού επιπέδου.

Στην περίπτωση των ολοκληρωμένων εδαφικών συμφωνιών, η οριζόντια εταιρική σχέση προκύπτει από την ανάγκη διατομεακής εκπροσώπησης της περιοχής αναφοράς, όπως και συμφωνίας ενός κοινού σχεδίου δράσης καθώς και των κρίσιμων αναπτυξιακών του δεσμεύσεων. Στη συνέχεια, ο διαμορφωμένος φορέας εκπροσώπησης της λειτουργικής περιοχής γίνεται μέρος μιας κάθετης εταιρικής σχέσης με τις περιφερειακές αρχές, ως εταίρος στις διαπραγματεύσεις και διαμορφωτής των τελικών αποφάσεων.

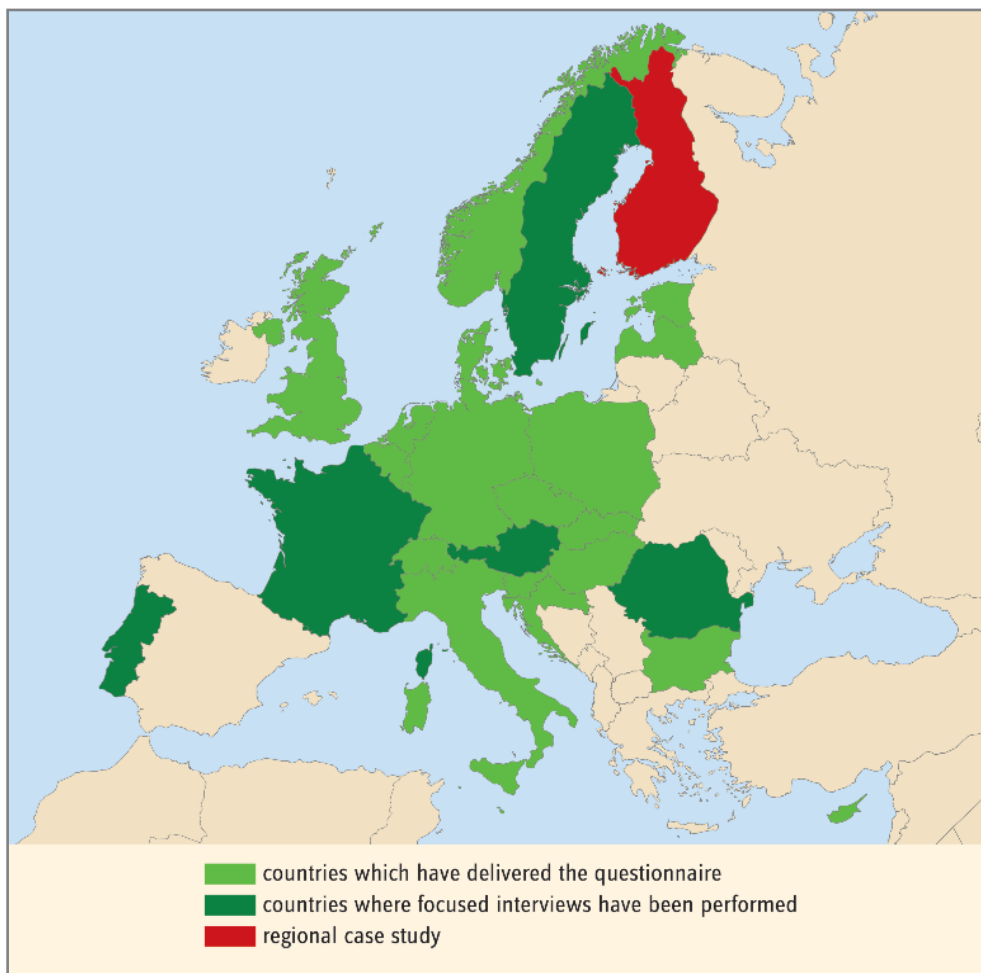
Παράδειγμα 2ο

Εδαφική Προσέγγιση με έμφαση στη γεωργική και αγροτική αναπτυξιακή πολιτική - Η περίπτωση της Φιλανδίας²⁰

1. Η πολιτική

Κύριο στόχο της Φιλανδικής αγροτικής αναπτυξιακής πολιτικής, η οποία καλύπτει το σύνολο της χώρας, αποτελεί η υποστήριξη του αναπτυξιακού και κοινωνικοοικονομικού μετασχηματισμού των αγροτικών περιοχών. Ενεργεί συμπληρωματικά με τη γεωργική πολιτική, η οποία στοχεύει στην εξασφάλιση υψηλής ποιότητας εγχώριας παραγωγής τροφίμων. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική κατέστησε δυνατή την εξορθολογισμένη τιμολόγηση της παραγωγής τροφίμων, ακόμα και στις σκληρές σκαν-

Χάρτης: Η περίπτωση της Φιλανδίας

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

20. http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/country/finland/en/finland_en.html
http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/country-files/fi_en.htm

διναβικές συνθήκες. Η εφαρμογή της πολιτικής κατέστησε επίσης δυνατή την εξασφάλιση της εθνικής αγροτικής παραγωγής και του εισοδήματος των παραγωγών.

Η αγροτική πολιτική αποτέλεσε μόνο ένα τμήμα της χωρικής αναπτυξιακής προσέγγισης, λαμβάνοντας υπόψη ότι η πολιτική αγροτικής ανάπτυξης ουσιαστικά πρέπει να έχει χωρική αναφορά, προκειμένου να ενσωματωθούν στη στρατηγική οι τοπικές/περιφερειακές δυνατότητες και ιδιαιτερότητες.

2. Η περιοχή αναφοράς

Η αγροτική πολιτική του Βορειότερου τμήματος της Φιλανδίας παρουσιάζει διαφορές με αυτή της υπόλοιπης χώρας. Τα κυριότερα χαρακτηριστικά της περιοχής που επηρεάζουν την πολιτική είναι η μικρή πληθυσμιακή πυκνότητα και οι σκληρές κλιματικές συνθήκες.

Η αγροτική αναπτυξιακή πολιτική διαφοροποιείται αναλόγως της εκάστοτε διοικητικής ενότητας, δήμων ή περιφερειών. Οι δήμοι στη Φιλανδία διαθέτουν κρίσιμο διοικητικό ρόλο. Διοικούνται από ισχυρές τοπικές αυτοδιοικήσεις, οι οποίες αυτοχρηματοδοτούνται (π.χ. από τους φόρους που συγκεντρώνονται). Οι περιφέρειες της Φιλανδίας, αποτελούν το σημείο επαφής του εθνικού επιπέδου διοίκησης (π.χ. τα Περιφερειακά Κέντρα για τις Επιχειρήσεις, τις Μεταφορές και το Περιβάλλον τα οποία ανήκουν διοικητικά στην κεντρική κυβέρνηση) και της τοπικής αυτοδιοίκησης (Περιφερειακά Συμβούλια - Ενώσεις Δήμων).

3. Εμπλεκόμενοι Φορείς

Κεντρική Κυβέρνηση	Περιφερειακή Κυβέρνηση	Τοπική Αυτοδιοίκηση
<p>Η Κεντρική Κυβέρνηση είναι επιφορτισμένη με την εφαρμογή της ΚΓΠ στην χώρα, εναρμονίζοντας τις Ευρωπαϊκές διατάξεις, έτσι ώστε να είναι εφαρμόσιμες στις ιδιαίτερες συνθήκες της Φιλανδίας.</p> <p>Η Κεντρική Κυβέρνηση διαπραγματεύεται τη χρηματοδότηση της γεωργικής πολιτικής με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ενσωματώνοντας την Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση στα εθνικά προγράμματα.</p> <p>Τα Κέντρα υποστήριξης είναι επιφορτισμένα με την παρακολούθηση της υποστήριξης της γεωργίας όπως και των χρηματοδοτήσεων των σχετικών επενδύσεων. Ως εκ τούτου, η τελική ευθύνη για την πληρωμή και τον έλεγχο των γεωργικών χρηματοδοτήσεων ανήκει στην Κεντρική Κυβέρνηση.</p>	<p>Οι Περιφερειακές Διοικήσεις δεν ασχολούνται με την κατάρτιση της αγροτικής πολιτικής στη Φιλανδία.</p> <p>Ως ένα σημείο το περιφερειακό επίπεδο εμπλέκεται στην κατάρτιση των πολιτικών αγροτικής ανάπτυξης, μέσω των Περιφερειακών Κέντρων Επιχειρήσεων, Μεταφορών και Περιβάλλοντος αλλά και των Περιφερειακών Συμβουλίων.</p>	<p>Οι Δημοτικές αρχές είναι υπεύθυνες για την πρακτική υποστήριξη των αγροτών, μέσω π.χ. συγκεκριμένων δράσεων υποστήριξης των καλλιιεργειών.</p>

4. Εργαλεία Εφαρμογής

Η γεωργική πολιτική εναρμονίζεται με την εθνική νομοθεσία και οι διατάξεις της εφαρμόζονται σε όλη τη χώρα. Τα κύρια χωρικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή της είναι τα τοπικά σχέδια χρήσεων γης και η παροχή οικονομικών κινήτρων. Η χρήση της γης για διάφορους σκοπούς καθορίζεται, μέσω των περιφερειακών και τοπικών σχεδίων χρήσεων γης. Τα τοπικά σχέδια εγκρίνονται από τα Δημοτικά Συμβούλια. Σε οικονομικούς όρους, η Φιλανδία χωρίζεται σε δύο μέρη, με το Βορειότερο τμήμα να λαμβάνει ελαφρώς ενισχυμένη υποστήριξη/χρηματοδότηση. Μεγαλύτερη υποστήριξη δύναται να εφαρμοστεί σε αγροτικές περιοχές χαμηλής πληθυσμιακής πυκνότητας για να αντισταθμιστεί η αρχικά μικρότερη χρηματοδότηση.

Το κυριότερο εργαλείο εφαρμογής της αγροτικής αναπτυξιακής πολιτικής είναι τα τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία χρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία π.χ. το πρόγραμμα Leader. Στα προγράμματα αυτά, συμπεριλαμβάνεται μια σειρά παραγόντων που σχετίζονται με την αγροτική ανάπτυξη, όπως είναι η παραγωγή και η ανάπτυξη των αγροτικών προϊόντων. Τα προγράμματα αυτά λαμβάνουν υπόψη τα ακόλουθα τοπικά χαρακτηριστικά: τη θέση της εκάστοτε περιοχής/δήμου με έμφαση στα μεγάλα αστικά κέντρα (πολυκεντρικότητα), την πληθυσμιακή της πυκνότητα, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του αγροτικού πληθυσμού, την εμπλοκή του περιφερειακού και τοπικού επιπέδου, τους αστικούς-αγροτικούς συνεταιρισμούς, το κλιματικό, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Επίσης, στην προσπάθεια αγροτικής ανάπτυξης χρησιμοποιούνται και άλλα εργαλεία διαφορετικής μορφής.

5. Αλληλεπιδράσεις

Γεωργική Πολιτική: Η γεωργική πολιτική καθοδηγείται κυρίως από τις εθνικές νομοθετικές διατάξεις και κανονισμούς. Στην εφαρμογή της, στη Φιλανδία, συμμετέχουν οι εθνικές και τοπικές αρχές. Το τοπικό επίπεδο λαμβάνεται υπόψη όσον αφορά συγκεκριμένα ζητήματα εφαρμογής της γεωργικής πολιτικής, με τις απόψεις των τοπικών αρχών να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κατά την εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας σε τοπικό επίπεδο. Τα κύρια θέματα διαλόγου μεταξύ των διοικητικών αρχών και φορέων είναι τα εξής: το υψηλό κόστος των προϊόντων (αποτελεί περίπλοκο ζήτημα το οποίο αφορά το σύνολο της αλυσίδας από τον παραγωγό μέχρι τον καταναλωτή), την ικανότητα της χώρας να εξασφαλίζει επαρκή εγχώρια παραγωγή τροφίμων (κυρίως σε εθνικό επίπεδο) και τη δυνατότητα επιλογής του αγροτικού τρόπου ζωής (σε προσωπικό επίπεδο). Όσον αφορά την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων, μόνο οι εθνικές αρχές παρακολουθούν και αξιολογούν τα αποτελέσματα που προκύπτουν από την εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής. Το Σύστημα Παρακολούθησης και Αγροτικής Υποστήριξης παρουσιάζει σε πραγματικό χρόνο όλες τις πληροφορίες σχετικά με την αγροτική παραγωγή. Επιπλέον, λειτουργούν πιλοτικά αγροκτήματα για τη συγκέντρωση πληροφοριών της παραγωγικότητας, ανά περιοχή.

Πολιτική αγροτικής ανάπτυξης: Τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης διαμορφώνονται από εθνικούς φορείς, όπως Γεωργικούς Συνεταιρισμούς και άλλους σχετιζόμενους εθνικούς φορείς, όπως τα Περιφερειακά Κέντρα. Οι περιφερειακές αρχές (Περιφερειακά Συμβούλια) παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην αγροτική πολιτική και οι τοπικές αρχές λαμβάνονται σοβαρά υπόψη στη διαδικασία κατάρτισής της. Τα Περιφερειακά Κέντρα Επιχειρήσεων, Μεταφορών και Περιβάλλοντος και τα Περιφερειακά Συμβούλια συνεργάζονται, ως ένα βαθμό, όσον αφορά την κατανομή των Διαρθρωτικών Ταμείων. Η παρακολούθηση των αποτελεσμάτων της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης διενεργείται ταυτόχρονα από εθνικούς, περιφερειακούς, τοπικούς φορείς και άλλους εμπλεκόμενους (π.χ. μη κυβερνητικές οργανώσεις, εκπροσώπους επιχειρηματιών, εργατικές ενώσεις κλπ).

Σε κάθε περίπτωση (αγροτικής και γεωργικής αναπτυξιακής πολιτικής), οι τοπικοί και περιφερειακοί φορείς της Φιλανδίας συγκεντρώνουν τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία και τα θέτουν προς συζήτηση με εκπροσώπους της εθνικής κυβέρνησης. Συχνά, συντάσσουν σχετικές αναφορές, ώστε η δια-

πραγμάτευση με την κεντρική κυβέρνηση να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο τεκμηριωμένη επιστημονικά.

6. Αποτελέσματα-Διδάγματα

- Η διοίκηση θα πρέπει να βρίσκεται όσο πιο κοντά γίνεται στους αγρότες / παραγωγούς.
- Η παρακολούθηση θα πρέπει να είναι σαφής, κατανοητή και διαφανής.
- Θα πρέπει να αποφεύγονται αλληλεπικαλυπτόμενοι μηχανισμοί που οδηγούν σε αυξημένη και χωρίς λόγο κατανάλωση πόρων.

Παράδειγμα 3ο

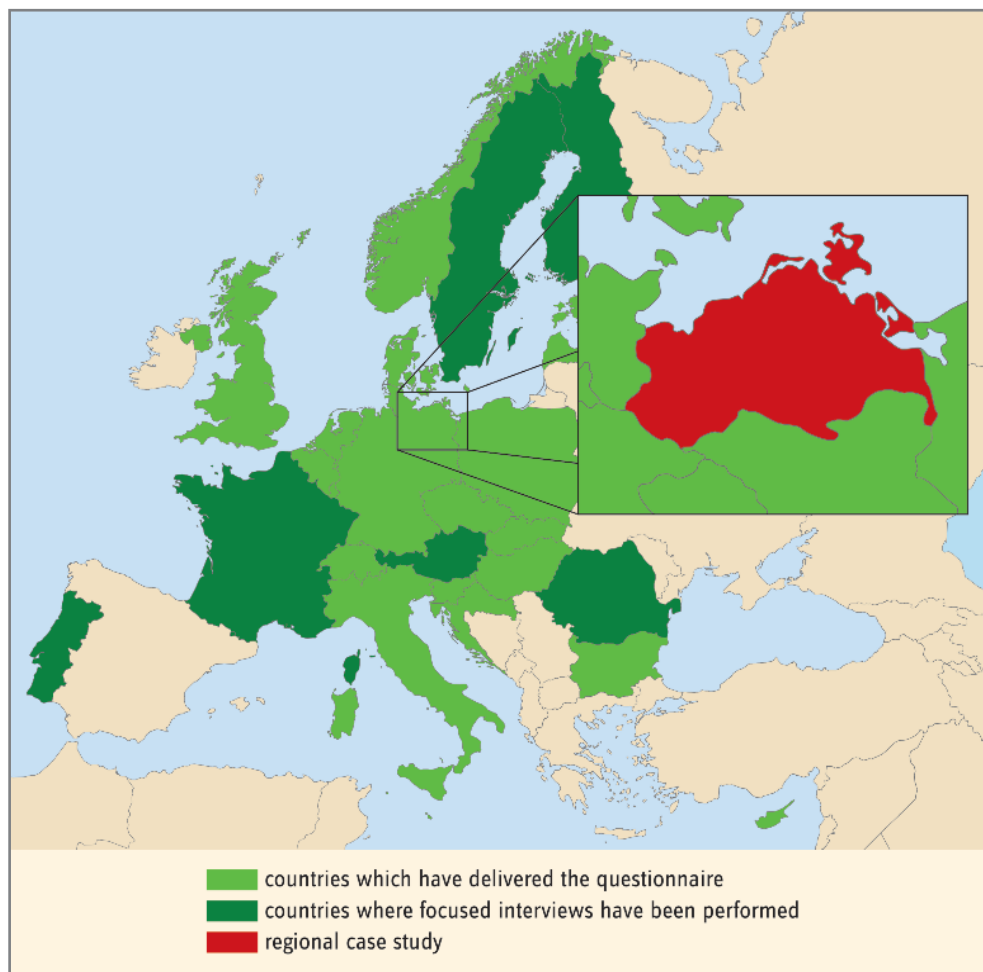
Εδαφική προσέγγιση με έμφαση στο θαλάσσιο χώρο

Η περίπτωση των περιφερειών Mecklenburg-Vorpommern (Γερμανία)²¹

1. Η πολιτική

Εξαιτίας των αυξανόμενων πιέσεων των θαλάσσιων περιοχών, η Γερμανία εφάρμοσε το 2004, τη διεύρυνση των διατάξεων του θαλάσσιου χωροταξικού της σχεδιασμού. Η εκκίνηση έγινε από τη Διάσκεψη Χωροταξίας των Υπουργών της Γερμανίας. Η διεύρυνση αυτή αφορά τόσο τη Βόρεια Θάλασσα όσο και τη Βαλτική.

Χάρτης: Η περίπτωση των Mecklenburg-Vorpommern - Γερμανία

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

21. Nico Nolte, Susan Toben and Jochen Lamp (2012) «BaltSeaPlan Report 2 - National and regional strategies with relevance for German maritime space»
http://www.partiseapate.eu/wp-content/uploads/2012/11/MSP_best_practices_PB.pdf

Ο χωροταξικός σχεδιασμός βασίζεται στο Νόμο της χώρας για τη χωροταξία και στα Χωροταξικά Σχέδια των περιφερειών Schleswig-Holstein και Mecklenburg-Vorpommern (για την περίπτωση της Βαλτικής).

Βάσει του Γερμανικού θεσμικού πλαισίου, ο χωροταξικός σχεδιασμός λαμβάνει κυρίαρχη νομική σημασία, επηρεάζοντας τον τομεακό σχεδιασμό, χωρίς ωστόσο να είναι κομμάτι αυτού.

2. Η περιοχή αναφοράς

Η ευθύνη του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη βρίσκεται σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός, εντός της ζώνης των 12 ναυτικών μιλίων, εκπονείται σε περιφερειακό επίπεδο (Schleswig-Holstein και Mecklenburg-Vorpommern της Βαλτικής, Bremen, Hamburg, Niedersachsen και Schleswig-Holstein στη Βόρεια Θάλασσα).

Ως αποτέλεσμα, η Γερμανία έχει εκπονήσει τρία αναπτυξιακά σχέδια για τη θάλασσα της Βαλτικής: Ένα για την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, ένα για τη ζώνη των 12 ναυτικών μιλίων της περιφέρειας Schleswig-Holstein και ένα ακόμα για τη ζώνη των 12 ναυτικών μιλίων της περιφέρειας Mecklenburg-Vorpommern.

3. Εμπλεκόμενοι Φορείς

Η επίσημη διαδικασία ξεκινά με την απόφαση του φορέα που είναι υπεύθυνος για την εκπόνηση του χωροταξικού σχεδίου ανάπτυξης. Σε πρώτη φάση, θα πρέπει να εκπονηθεί η Στρατηγική Εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, στα πλαίσια της οποίας αξιολογούνται οι κοινωνικοοικονομικές και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις στην περιοχή αναφοράς. Βάσει αυτού, καθορίζεται το περιεχόμενο του σχεδίου.

Για την εσωτερική παρακολούθηση της εκπόνησης του χωροταξικού σχεδίου ανάπτυξης, είναι απαραίτητη η μελέτη των υφιστάμενων και μελλοντικών αναγκών χρήσεων γης, με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων, όπως επίσης και των αντίστοιχων φορέων των γειτονικών περιοχών. Το ίδιο απαιτείται και για την εκπόνηση της αξιολόγησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Στη συνέχεια, ο φορέας εκπόνησης καθοδηγεί τις περιφερειακές και τοπικές αρχές σχεδιασμού, όπως επίσης και τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους φορείς. Ταυτόχρονα, διενεργείται ο καθορισμός του πλαισίου και του βαθμού διερεύνησης των παραπάνω εργασιών, σε συνεργασία με τους περιβαλλοντικούς φορείς. Βάσει αυτού, συντάσσεται ένα προσχέδιο χωροταξικού σχεδίου, καθώς και ένα προσχέδιο της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Η συμμετοχή του κοινού ακολουθεί, με την δημοσίευση και τη δημόσια διαδικασία αναθεώρησης του προσχεδίου του προγράμματος. Το ευρύ κοινό και όλα τα εμπλεκόμενα μέρη καλούνται να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, σχετικά με το χωροταξικό σχέδιο ανάπτυξης εντός προκαθορισμένης προθεσμίας. Το ίδιο ισχύει και για τη Στρατηγική Εκτίμηση των Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.

Στη συνέχεια της συμμετοχικής αυτής διαδικασίας εκπονείται μια στάθμιση οφελών, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ληφθέντα σχόλια. Σε αυτή τη βάση, εκπονείται το τελικό χωροταξικό σχέδιο και η τελική αναφορά σχετικά με τις περιβαλλοντικές του επιπτώσεις. Με την ολοκλήρωσή του, η αρμόδια αρχή γνωμοδοτεί επί του τελικού κειμένου. Επιπροσθέτως, συνοψίζονται τα περιβαλλοντικά ζητήματα που προκύπτουν. Η διαδικασία τελειώνει με τη δήλωση της ευθύνης και τη δημοσιοποίηση των παραχθέντων κειμένων.

4. Διδάγματα - Αποτελέσματα

Ο Θαλάσσιος Χωροταξικός σχεδιασμός αποτελεί ιδανική περίπτωση χωρικά εστιασμένης προσέγγισης. Θα πρέπει, κατά την υλοποίησή του, να λαμβάνει υπόψη τα οφέλη που προκύπτουν για το τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, τους διάφορους τομείς που εκπροσωπούνται από εθνικές και

διεθνείς ομάδες συμφερόντων, καθώς και τους διεθνείς οργανισμούς (π.χ. HELCOM, IMO). Επίσης, απαιτείται να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στις διασυνοριακές επιπτώσεις, ενώ τα στοιχεία και οι πληροφορίες για τις θαλάσσιες περιοχές είναι λιγότερο ανεπτυγμένα και λιγότερο προσβάσιμα από τις αντίστοιχες πληροφορίες για τη στεριά, με αποτέλεσμα η γνώση να είναι περιορισμένη και αντίστοιχα ο κίνδυνος λήψης λανθασμένων αποφάσεων μεγαλύτερος. Όλα τα παραπάνω καθιστούν απαραίτητη τη διεξαγωγή επικοινωνιακού διαλόγου και την από κοινού διάθεση διάχυσης της γνώσης και της πληροφορίας. Ακολουθούν τα λεπτομερή προβλήματα που απορρέουν από την εμπειρία της Γερμανίας:

- Κρίσιμης σημασίας είναι η ανάθεση της ευθύνης της εκπόνησης του θαλάσσιου σχεδιασμού σε ένα φορέα που να ενεργεί ως εμπνευστής και πυρήνας διαλόγου με έμφαση την περιοχή.

- Απαιτείται η καταγραφή όλων των εμπλεκόμενων φορέων εξαιτίας των διαφορετικών επικοινωνιακών αναγκών. Μερικές φορές απαιτείται η εξεύρεση τρόπων εμπλοκής στη διαδικασία των φορέων που λείπουν. Σε αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει η διοργάνωση ξεχωριστών θεματικών συναντήσεων, με συγκεκριμένους φορείς κάθε φορά.

- Στο εξεταζόμενο παράδειγμα, οι γειτονικές περιοχές συμπεριλήφθησαν στη διαδικασία του δημόσιου διαλόγου κατά την κατάρτιση του χωροταξικού σχεδιασμού. Με στόχο την κατάληξη σε σωστά συμπεράσματα θα πρέπει οι πληροφορίες να διατίθενται στην κατάλληλη γλώσσα (ή τουλάχιστον στα Αγγλικά). Επίσης, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι διασυνοριακές επιπτώσεις των εθνικών αποφάσεων. Αυτό απαιτεί τη μεγαλύτερη δυνατή διαφάνεια όλων των σταδίων και των αποφάσεων της διαδικασίας.

- Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ως αποτέλεσμα του νομικού πλαισίου, ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός της Γερμανίας διαφέρει όσον αφορά το περιεχόμενο, την παρουσίαση, τη δομή και τις διατάξεις αναλόγως των αναγκών. Πέραν όμως αυτού, μπορεί να είναι διαφορετικές και οι προτεραιότητες που τίθενται. Έτσι αποτελεί κοινό στόχο της ομοσπονδιακής κυβέρνησης αλλά και των ομοσπονδιών η επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού διασυνοριακής διαβούλευσης και συντονισμού.

- Απαιτείται εκσυγχρονισμός της συλλογής και διάχυσης των δεδομένων. Επίσης είναι απαραίτητος ένας πλήρης κατάλογος των απαιτούμενων δεδομένων από την αρχή της διαδικασίας, έτσι ώστε να ελέγχεται σε κάθε στάδιο η διαθεσιμότητα των στοιχείων και να σημειώνεται η πιθανή πηγή τους. Στην περίπτωση που σημειώνεται έλλειψη δεδομένων, θα πρέπει να εφαρμοστούν οι κατάλληλες λύσεις.

- Λόγω του δεσμευτικού του χαρακτήρα, είναι απαραίτητη η τακτική αξιολόγηση και αναθεώρηση του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού, προκειμένου να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των συνεχώς μεταβαλλόμενων συνθηκών. Επίσης, ο διάλογος θα πρέπει να είναι συνεχής και μετά την υιοθέτηση του σχεδίου. Στο πλαίσιο αυτό, η παρακολούθηση σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, καθώς και η εξαγωγή των συμπερασμάτων του ESPON παίζουν εξέχοντα ρόλο. Το ESPON καλείται να δημιουργήσει τις απαραίτητες βάσεις για το συντονισμό των θαλάσσιων περιοχών, αναλύοντας τις επιπτώσεις των ευρωπαϊκών τομεακών πολιτικών χωρικής ανάπτυξης.

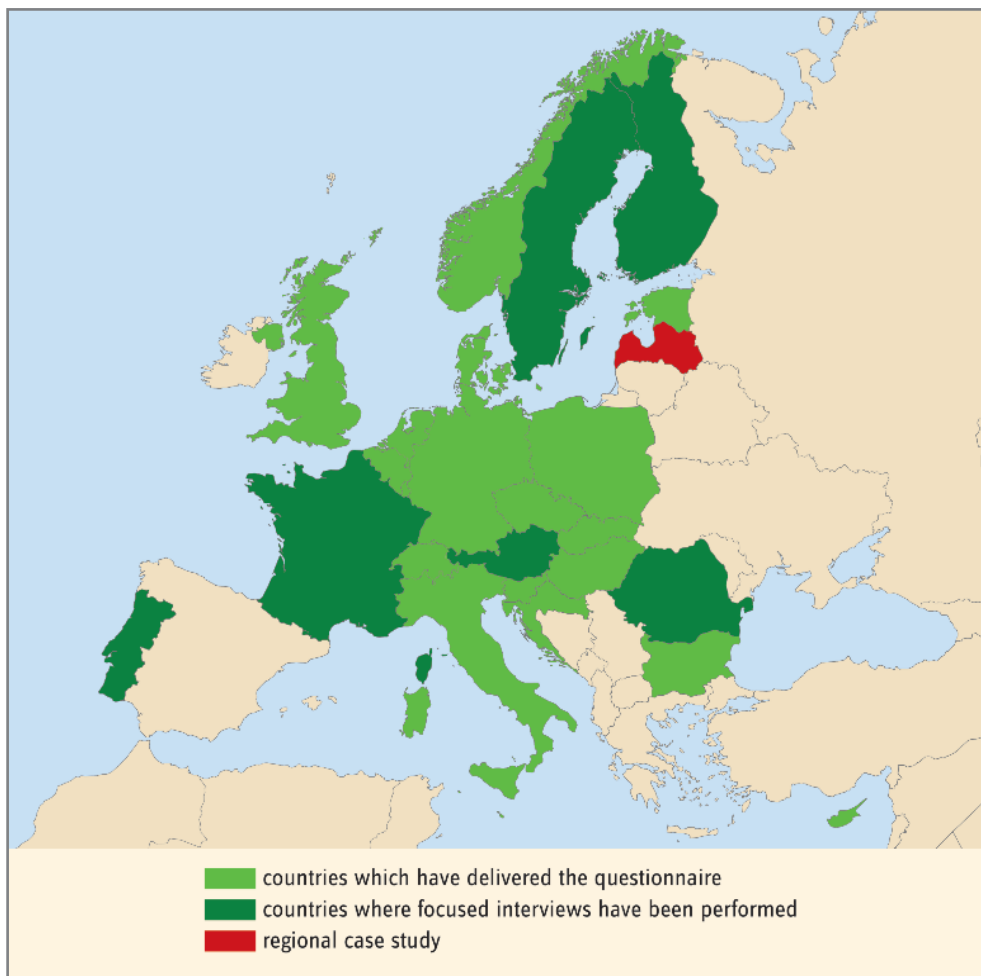
Παράδειγμα 4ο

Εδαφική προσέγγιση στην εφαρμογή της περιφερειακής πολιτικής Η περίπτωση της Λετονίας²²

1. Η περιοχή αναφοράς

Η εφαρμογή της εδαφικής προσέγγισης της περιφερειακής πολιτικής στη Λετονία έγινε με την υποστήριξη του Υπουργείου Προστασίας του Περιβάλλοντος και Περιφερειακής Ανάπτυξης και εφαρμόστηκε σε όλη την επικράτεια της χώρας.

Χάρτης: Η περίπτωση της Λετονίας

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

22. <http://eeagrants.org/project-portal/project/LV07-0001>

http://www.rha.is/static/files/Espon_Enecon_project/Joensuu_finland_2012_pulmanis.pdf

2. Η πολιτική

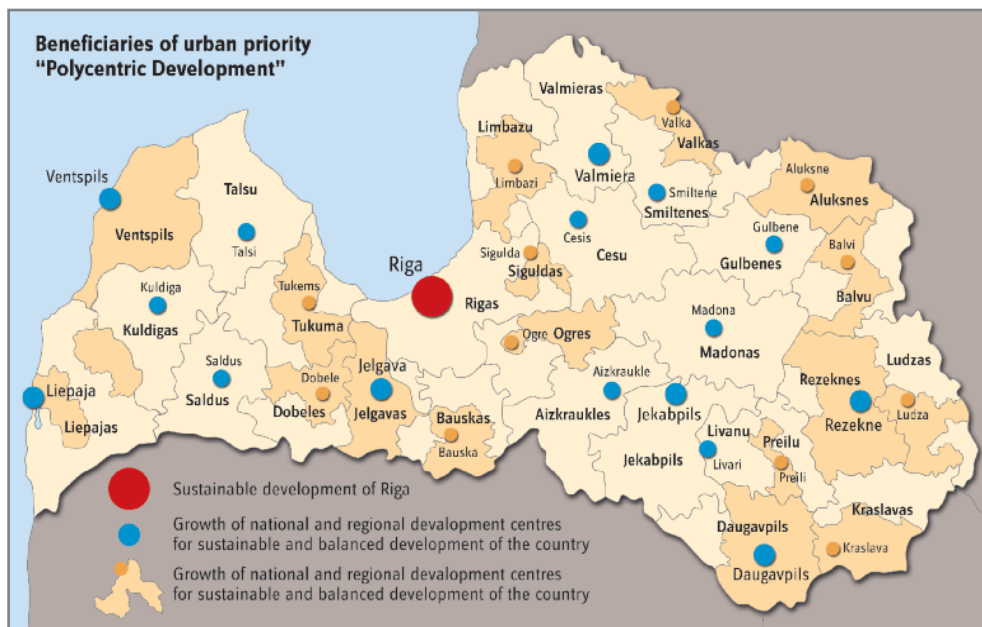
Με σκοπό την προώθηση της πολυκεντρικής ανάπτυξης, εφαρμόστηκε η προτεραιότητα «Πολυκεντρική Ανάπτυξη» του ΕΤΠΑ (συνολικής χρηματοδότησης 323 εκ ευρώ) με τις ακόλουθες δράσεις:

1. Ανάπτυξη εθνικών και περιφερειακών κέντρων ανάπτυξης – με σκοπό την προώθηση της ανάπτυξης των πόλεων που, σύμφωνα με την εθνική πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης, θεωρούνται εθνικά κέντρα περιφερειακής ανάπτυξης,
2. βιώσιμη ανάπτυξη της Riga – με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μέσω της ανάπτυξης των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών,
3. ανάπτυξη της περιοχής ενοποιημένων δήμων – με κατεύθυνση προς την ανάπτυξη των νέων δήμων που δημιουργήθηκαν το 2009 με την εφαρμογή της διοικητικής μεταρρύθμισης, με ιδιαίτερη έμφαση να δίνεται στις διασυνδέσεις μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών.

Η προτεραιότητα αφορά αποκλειστικά την Λετονία, παρέχοντας στους Δήμους της μια εξαιρετική ευκαιρία να προτείνουν έργα απαραίτητα για την ανάπτυξή τους και την διασφάλιση της επιτυχούς εφαρμογής λύσεων.

Ωστόσο, για να είναι δυνατή η χρηματοδότηση με χρήση τοπικού διαλόγου και άλλων εργαλείων θα πρέπει να καλύπτονται ορισμένες προϋποθέσεις.

Χάρτης: Δικαιούχοι του προγράμματος «Πολυκεντρική Ανάπτυξη» στη Λετονία

Πηγή: Υπουργείο Προστασίας του Περιβάλλοντος και Περιφερειακής Ανάπτυξης Λετονίας

3. Εμπλεκόμενοι φορείς, αλληλεπιδράσεις και εργαλεία εφαρμογής

(Α) Οι Δήμοι θα πρέπει να καταρτίσουν ποιοτικές στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τις αρχές της ολοκληρωμένης προσέγγισης και σε συνεργασία με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς. Η στρατηγική τοπικής ανάπτυξης (7ετής διάρκειας) θα πρέπει να αντικατοπτρίζει το αναπτυξιακό όραμα του Δήμου, να αναγνωρίζει τις αναπτυξιακές προκλήσεις, τους αναπτυξιακούς πόρους όπως και τους συνδυασμούς λύσεων και συγκεκριμένων μέτρων που θα πρέπει να εφαρμοστούν. Οι στρατηγικές αυτές λειτουργούν ως πραγματικό εργαλείο επενδυτικού σχεδιασμού.

■ α. Για την κατάρτιση των στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης είναι δυνατή η χρηματοδότηση μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων.

■ β. Το Υπουργείο Προστασίας του Περιβάλλοντος και Περιφερειακής Ανάπτυξης προετοίμασε συγκεκριμένες μεθοδολογικές κατευθύνσεις για την κατάρτιση των ολοκληρωμένων τοπικών αναπτυξιακών στρατηγικών, εξηγώντας περαιτέρω τις βασικές αρχές του ολοκληρωμένου αναπτυξιακού σχεδιασμού, τις προϋποθέσεις επιτυχούς προετοιμασίας της αναπτυξιακής στρατηγικής, ενώ επίσης παρέχει και πρακτικές συστάσεις.

(Β) Θα πρέπει να εξασφαλίζεται η οριοθέτηση της στήριξης. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε, σε εθνικό επίπεδο, μια Επιτροπή Καθοδήγησης. Εκπρόσωποι Υπουργείων, περιφερειών προγραμματισμού, καθώς και τοπικών κοινοτήτων εμπλέκονται στο έργο της Επιτροπής. Κύριες αρμοδιότητές της είναι:

■ α. η αξιολόγηση της ποιότητας των στρατηγικών ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης,

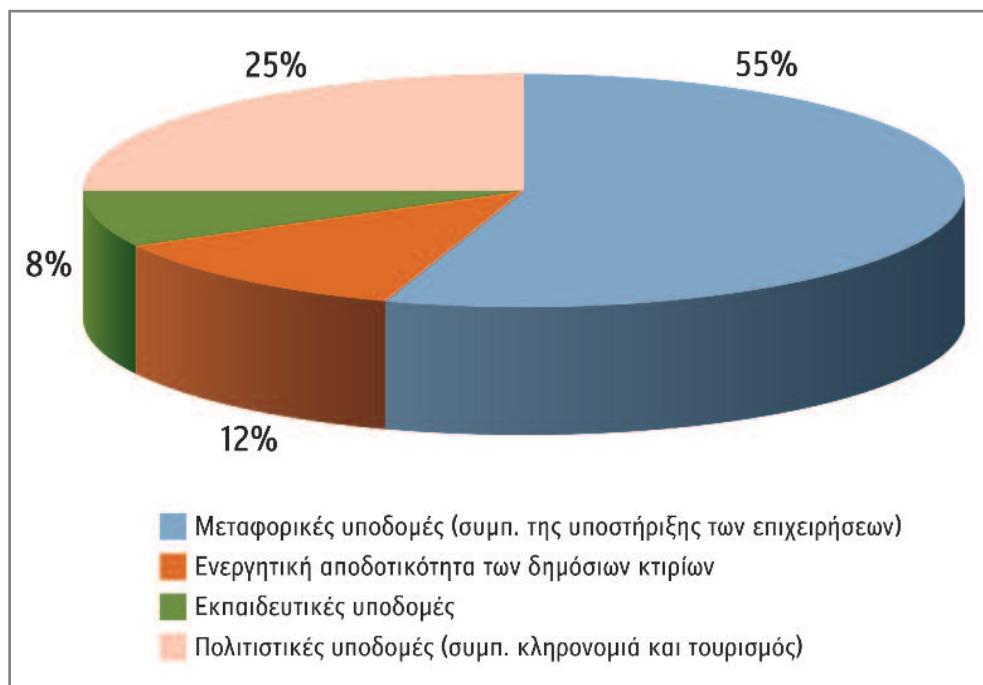
■ β. η συζήτηση των προτεινόμενων από τους δικαιούχους δράσεων (η υποβολή των δράσεων προς αξιολόγηση γίνεται μόνο μετά από εξασφάλιση της σύμφωνης γνώμης της Επιτροπής),

■ γ. η αποτροπή της οριοθέτησης της διαθέσιμης χρηματοδότησης για την εκάστοτε περιοχή.

(Γ) Η διαθέσιμη χρηματοδότηση της προτεραιότητας θα πρέπει να διοχετεύεται στην εφαρμογή των δημοτικών δράσεων, έτσι ώστε να ενισχύεται η ανάπτυξη επιχειρήσεων, η κινητικότητα, η πρόσβαση στην εργασία και σε υπηρεσίες αλλά και η βελτίωση του περιβάλλοντος διαβίωσης.

(Δ) Η επίδραση του εκάστοτε έργου θα πρέπει να ξεπερνά τα διοικητικά όρια του Δήμου, υπό την προϋπόθεση ότι και οι γειτονικές περιοχές ωφελούνται από τα αποτελέσματα του έργου.

Διάγραμμα: Υποστηριζόμενοι τομείς

Πηγή: Υπουργείο Προστασίας του Περιβάλλοντος και Περιφερειακής Ανάπτυξης Λετονίας

4. Αποτελέσματα (παραδείγματα)

■ *Το φρούριο στην πόλη Daugavpils*

Το φρούριο αποτελεί ξεχωριστό προάστιο της πόλης Daugavpils, περιλαμβάνοντας κομμάτι της περιοχής κατοικίας. Η εκτέλεση έργων στην περιοχή του παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία για την ανάπτυξη του προαστίου, μέσω π.χ. της βελτίωσης της ποιότητας των δρόμων και της κατασκευής υποδομών (π.χ. θέρμανσης, ύδρευσης, ηλεκτροφωτισμού, όμβριων υδάτων), σε συνδυασμό με την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και διάφορων υπηρεσιών προς τους πολίτες και τους επισκέπτες. Έτσι, θα διασφαλιστεί η ανάπτυξη της περιοχής με έναν ολοκληρωμένο τρόπο, βασικά χαρακτηριστικά του οποίου θα είναι η ελκυστικότητα του περιβάλλοντος, η διαθεσιμότητα των υπηρεσιών και η ενίσχυση της απασχόλησης.

■ *Κέντρο επιχειρηματικότητας και καινοτομίας της Valmiera*

Η διαθέσιμη χρηματοδότηση της πόλης Valmiera χρησιμοποιήθηκε για τη δημιουργία βιομηχανικών και κτιριακών εγκαταστάσεων για την υποστήριξη της λειτουργίας της Θερμοκοιτίδας Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας (για την παροχή χώρων εξοπλισμένων με τις απαραίτητες υποδομές και εγκαταστάσεις), όπως και για την ανακατασκευή των δρόμων, συμπεριλαμβανομένων των διερχόμενων της περιοχής (διασφαλίζοντας τη λειτουργικότητα του οδικού δικτύου).

Ως αποτέλεσμα, καθορίστηκαν ορισμένες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη νέων καινοτόμων επιχειρηματικών ιδεών, διαμορφώθηκε καλύτερη σύνδεση μεταξύ της εκπαίδευσης, της επιστήμης και των επιχειρήσεων (συνεργασία με το πανεπιστήμιο της Valmiera) όπως επίσης επιτεύχθηκε υψηλότερος βαθμός κινητικότητας και πρόσβασης στις διάφορες υπηρεσίες. Όλα τα παραπάνω συνέβαλαν στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της πόλης της Valmiera.

■ *Δημιουργία εκπαιδευτικού κέντρου τουρισμού και πολιτισμού στην Jelgava*

Μέσω του έργου, προωθήθηκε η δημιουργία ενός νέου καινοτόμου τουριστικού προϊόντος, της ανακαίνισης του Trinity Church Tower και της γύρω του περιοχής. Κατά συνέπεια, μέσω του έργου, ενισχύθηκε η ελκυστικότητα και η αναγνωρισιμότητα της περιοχής του έργου, προστατεύθηκε η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής και δημιουργήθηκε ένα καινοτόμο τουριστικό προϊόν. Επίσης, προωθήθηκε η διαθεσιμότητα ορισμένων νέων υπηρεσιών, η συνεργασία μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα, όπως και η τουριστική ανάπτυξη.

■ *Ανάπτυξη σιδηροδρομικής γραμμής, ως πολιτιστικό και ιστορικό αντικείμενο-ορόσημο της πόλης Ventspils*

Η ιστορική σιδηροδρομική γραμμή της πόλης Ventspils αποτελεί πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Μέσω του έργου που υλοποιήθηκε, ο σιδηρόδρομος επεκτάθηκε, ανακαινίστηκαν τα ιστορικά του κτίρια και βελτιώθηκε το τοπίο. Ως αποτέλεσμα αυτού, βελτιώθηκε η ελκυστικότητα της περιοχής, διατηρήθηκε ένα σημαντικό ιστορικό και πολιτιστικό χαρακτηριστικό της περιοχής, δημιουργήθηκε ένα καινοτόμο τουριστικό προϊόν, ενώ επίσης διασφαλίστηκαν οι προϋποθέσεις ανάπτυξης νέων επιχειρήσεων, σχετικών με το ιστορικό αυτό σημείο.

■ *Ανάπτυξη μεταφορικών υποδομών για τη βελτίωση της πρόσβασης στο κέντρο της πόλης Jelgava και τις γύρω του περιοχές*

Η πρόσβαση στην πόλη βελτιώθηκε μέσω της ανακατασκευής τμημάτων οδών και της διαχείρισης του συστήματος των μέσων μαζικής μεταφοράς. Με τον τρόπο αυτό, βελτιώθηκε η ποιότητα των αστικών οδών και διασφαλίστηκε η προσβασιμότητα του κοινού στους δημόσιους φορείς περιφερειακής σημασίας, όπως οι εκπαιδευτικές υποδομές, η Κοιτίδα Επιχειρηματικότητας, το Ολυμπιακό Κέντρο και το νοσοκομείο.

■ Δημιουργία νέου σχολικού κτιρίου - Δημοτικό σχολείο της πόλης Valmiera

Το έργο βελτίωσε σημαντικά τη διαθεσιμότητα των εκπαιδευτικών υπηρεσιών στην πόλη και τη λειτουργική της περιοχή. Εφαρμόστηκαν νέες τεχνολογικές πρακτικές και λύσεις ενεργειακής αποδοτικότητας. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι, το 2010, το σχολείο βραβεύθηκε ως το καλύτερο κτίριο της Λετονίας.

5. Διδάγματα-Αποτελέσματα

Η μορφή αυτή υποστήριξης θεωρείται επιτυχημένη πρακτική γιατί:

- παρέχει υποστήριξη για τις πραγματικές ανάγκες που εμφανίζει μια συγκεκριμένη περιοχή,
- προσφέρει τη δυνατότητα προώθησης διατομεακών και περίπλοκων έργων,
- επιτρέπει την χρονική και χωρική καθοδήγηση των επιχειρηματικών προσπαθειών,
- επιτρέπει τη διενέργεια πολυεπίπεδου διαλόγου πάνω σε κρίσιμα αναπτυξιακά ερωτήματα για την εκάστοτε περιοχή.

Η ανάλυση των παραπάνω έργων φανερώνει ότι οι δημοτικές αρχές έχουν τη δυνατότητα αποτελεσματικής υλοποίησης έργων, σχετικών με τις ανάγκες που διαφαίνονται μέσω της αναπτυξιακής τους στρατηγικής, δημιουργώντας τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την προώθηση της επιχειρηματικότητας, την προσβασιμότητα σε δημόσιες υπηρεσίες, τη δημιουργία μεταφορικών υποδομών, την προσαρμία της πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτόχρονα την εκπλήρωση των στόχων της εθνικής αναπτυξιακής πολιτικής.

Παράδειγμα 5ο

Εδαφική προσέγγιση σε αραιοκατοικημένες περιοχές Η περίπτωση της επαρχίας Sør-Trøndelag της Νορβηγίας²³

1. Η περιοχή αναφοράς

Το βασικό χαρακτηριστικό της περίπτωσης της Νορβηγίας (Sør-Trøndelag County) όσον αφορά τη χωρική προσέγγιση της ανάπτυξης είναι η αραιοκατοίκηση. Η επαρχία Sør-Trøndelag βρίσκεται στην κεντρική Νορβηγία και έχει πληθυσμό 300.000 κατοίκων. Διοικητικά διαιρείται σε 25 δήμους, με την πόλη του Trondheim να αποτελεί το κατεξοχήν κέντρο της, με πληθυσμό 180.000 κατοίκων. Η επαρχία αποτελείται από τρεις υπο-περιοχές, την ορεινή περιοχή (ενδοχώρα), την παράκτια περιοχή και την περιοχή του Trondheim. Τα τελευταία χρόνια, και οι τρεις περιοχές έχουν εκπονήσει αναπτυξιακά σχέδια εδαφικής προσέγγισης.

Η συγκεκριμένη ενότητα παρουσιάζει το πρόγραμμα “The Coast is Clear”. Η παράκτια περιοχή αποτελείται από 11 δήμους συνολικού πληθυσμού 37.000 κατοίκων. Η περιοχή εμφανίζει χαμηλό δείκτη πληθυσμιακής πυκνότητας με τις έδρες των Δήμων να είναι μικρές σε μέγεθος. Ειδικότερα, η πληθυσμιακή πυκνότητα ανέρχεται στους 7 κατοίκους ανα τετρ. χλμ., όταν ο αντίστοιχος δείκτης για το σύνολο της χώρας είναι 15 κάτοικοι ανα τετρ. χλμ. και για την Ευρώπη ανέρχεται στους 116 κατοίκους ανά τετρ.χλμ.

2. Κύριοι εμπλεκόμενοι φορείς

Το πρόγραμμα «The Coast is Clear» ξεκίνησε από τη Διοίκηση της επαρχίας Sør-Trøndelag, η οποία αποτελεί περιφερειακό φορέα ο οποίος εκλέγεται απευθείας από το Συμβούλιο της Επαρχίας και αποτελείται από 37 περιφερειακά μέλη. Και οι 11 Δήμοι της περιοχής λαμβάνουν μέρος στο πρόγραμμα, το οποίο ξεκίνησε το 2007 και ολοκληρώθηκε το 2014.

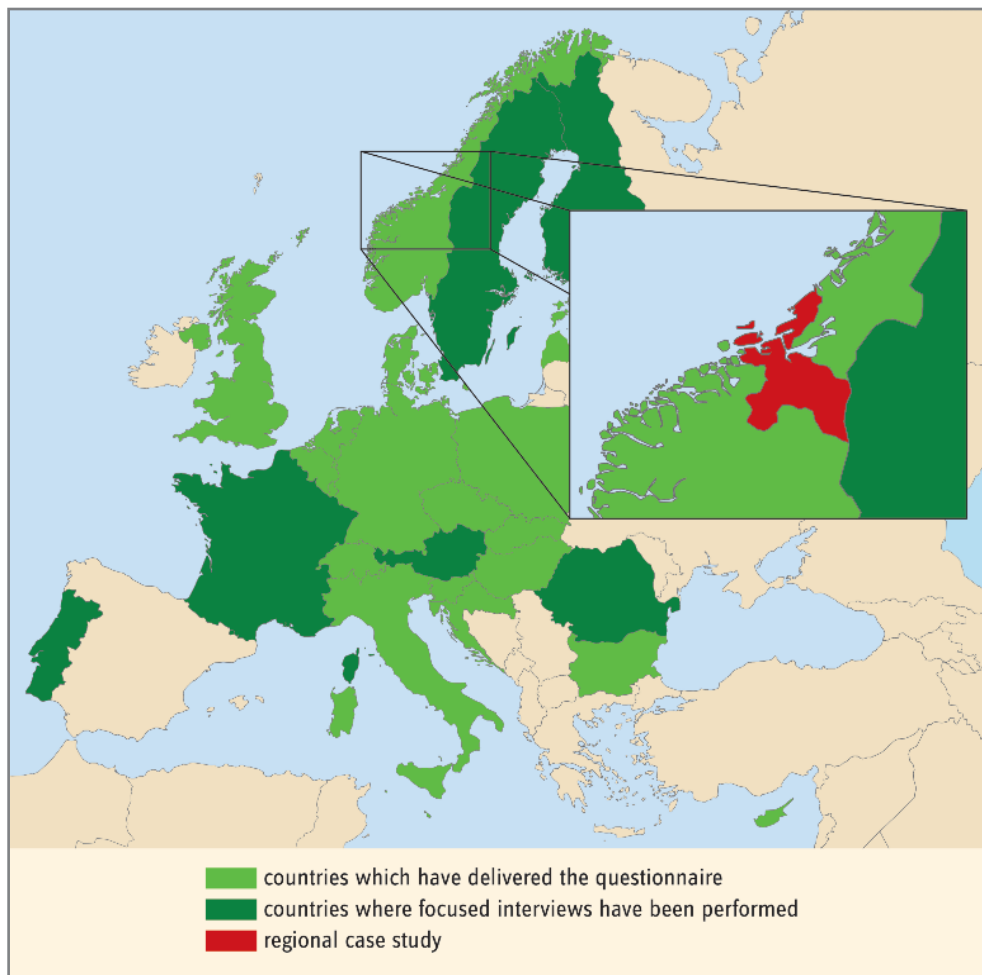
3. Ανάλυση

Βάσει του προγράμματος, εκπονήθηκε ανάλυση της παραγωγικής και οικονομικής κατάστασης της παράκτιας περιοχής. Η ανάλυση, σε γενικές γραμμές, περιέγραψε μια περιοχή σε μετάβαση. Οι περισσότεροι από τους Δήμους, όπως άλλωστε και οι περισσότεροι μικροί δήμοι της Νορβηγίας, τα τελευταία χρόνια αντιμετώπισαν πληθυσμιακή μείωση. Το σημαντικότερο πρόβλημα της παράκτιας περιοχής ήταν η μείωση της απασχόλησης, όσον αφορά τον παραδοσιακό τομέα της αλιείας. Ωστόσο, η Sør-Trøndelag εμφανίζει ταυτόχρονα κάποιες αρκετά θετικές τάσεις. Η ιχθυοκαλλιέργεια παρουσιάζει ιδιαίτερη δυναμική, με την παράκτια ζώνη της κεντρικής Νορβηγίας να είναι κορυφαία στον κόσμο, στην καλλιέργεια σολομού.

Επίσης, ο τουρισμός, οι ανεμογεννήτριες και η δημιουργία πολεμικής αεροπορικής βάσης σε έναν από τους 11 δήμους της περιοχής, οδήγησαν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Ακόμα και ο τομέας της παραδοσιακής αλιείας κάνει προσλήψεις. Ακόμα μια πρόκληση είναι η έξοδος μεγάλου τμήματος των δημόσιων υπαλλήλων που θα γίνει τα επόμενα χρόνια στο δημόσιο τομέα και θα σημαίνει ζήτηση νέου δυναμικού υψηλής κατάρτισης. Θα αποτελέσει ουσιαστικά πρόκληση για ορισμένους από τους παράκτιους Δήμους να διαχειριστούν τόσο τις προσλήψεις των επόμενων χρόνων όσο και την τάση μείωσης του πληθυσμού (η οποία ως ένα σημείο έχει σταθεροποιηθεί - Μερικοί Δήμοι εμφανίζουν ήδη αύξηση πληθυσμού).

23. http://www.stfk.no/no/Om_fylkeskommunen/Kort_om_fylkeskommunen/Sor-Trondelag_County_Council/
<http://www.innovasjon Norge.no/no/english/>

Χάρτης: Η περίπτωση της επαρχίας Sør-Trøndelag - Νορβηγία

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

Τα ευρήματα της ανάλυσης οδήγησαν στην επιλογή των ακόλουθων τριών θεματικών προτεραιοτήτων:

- Α. Βελτίωση της ποιότητας ζωής και της περιφερειακής ταυτότητας
- Β. Ενίσχυση γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού
- Γ. Χωρικός σχεδιασμός

4. Δομή και χρηματοδότηση

Η επικεφαλής ομάδα του προγράμματος «The Coast is Clear» αποτελείται από τους 11 δημάρχους καθώς επίσης και από 5 μέλη του Επαρχιακού Συμβουλίου. Για την υλοποίηση του έργου υπεύθυνοι είναι ο Project Leader και το Διοικητικό Συμβούλιο του προγράμματος. Το Συμβούλιο αποτελείται από δύο διοικητικούς εκπροσώπους των δήμων, ένα διοικητικό εκπρόσωπο από τη Διοικούσα αρχή της Επαρχίας και τέσσερεις εκπροσώπους τοπικών επιχειρήσεων.

Η χρηματοδότηση του προγράμματος γίνεται από τους 11 δήμους (25.000 ευρώ το χρόνο ,ανά δήμο)

και από τη Διοικούσα αρχή της Επαρχίας (275.000 ευρώ). Το πρόγραμμα λαμβάνει επιπλέον χρηματοδότηση για τα θεματικά υποπρογράμματα του, από προγράμματα του Υπουργείου Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης, καθώς και από το "Innovation Norway". Οι εμπλεκόμενοι Δήμοι και οι τοπικές επιχειρήσεις επίσης συμβάλλουν για την πρόσθετη χρηματοδότηση σε προγράμματα με ιδιαίτερη σημασία για αυτούς.

5. Τομείς Συνεργασίας

Η ομάδα υλοποίησης του προγράμματος «The Coast is Clear» περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα φορέων και ομάδων:

- Δημοτικά τμήματα/υπάλληλοι
- Τοπικές επιχειρήσεις
- «Επιχειρηματικές κοιτίδες» (Εγκαταστάσεις γραφείων και παραγωγικές υποδομές όπου δραστηριοποιούνται τοπικές επιχειρήσεις και μοιράζονται διοικητικές υπηρεσίες και επιχειρηματικές συμβουλές)
- Τοπικά εμπορικά επιμελητήρια
- Έξι σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (μαθητές 16-19) και τα "Resource Centres" τους (τα οποία είναι υπεύθυνα για τη συνεργασία μεταξύ των σχολείων και των τοπικών επιχειρήσεων)
- Το ίδρυμα «Trøndelag Tourism» (που είναι ίδρυμα υπεύθυνο για την τουριστική ανάπτυξη του συνόλου της περιοχής του Trøndelag).

Η προσπάθεια που γίνεται στο πρόγραμμα "The Coast is Clear" χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες των κέντρων E&A, τα οποία βρίσκονται στο περιφερειακό κέντρο του Trondheim:

- SINTEF (Ο μεγαλύτερος ανεξάρτητος ερευνητικός οργανισμός της Σκανδιναβίας), Trondheim
- NTNU (Το Νορβηγικό Πανεπιστήμιο Επιστημών και Τεχνολογίας), Trondheim
- Sør-Trøndelag University College, Trondheim
- BI - Norwegian Business School, Trondheim
- Nord-Trøndelag University College, Steinkjer
- Trøndelag R&D Institute, Steinkjer

6. Παρεμβάσεις

Μέσω του προγράμματος εφαρμόστηκαν αρκετά υποπρογράμματα σε τρεις θεματικές προτεραιότητες. Από τις πιο σημαντικές είναι οι εξής:

A. Βελτίωση της ποιότητας ζωής και της περιφερειακής ταυτότητας:

- α) Στέγαση: Οι περισσότεροι απομακρυσμένοι Δήμοι έχουν μικρό κτιριακό απόθεμα προς ενοικίαση. Η αγορά στέγασης δεν λειτουργεί ικανοποιητικά όταν αναφερόμαστε σε αραιοκατοικημένες περιοχές. Οι τέσσερις μικρότεροι Δήμοι που συμμετέχουν στο έργο, με πληθυσμό περίπου 1.000 κατοίκων ο καθένας, σήμερα συνεργάζονται σε ένα πρόγραμμα στέγασης, με σκοπό τη διευκόλυνση της προσφοράς διαμερισμάτων προς ενοικίαση.
- β) Τουρισμός: Η τουριστική βιομηχανία διαμορφώνει μια κοινή κατεύθυνση για την ανάπτυξη της παράκτιας ζώνης.
- γ) Βιομηχανική περιοχή και λιμάνια: Όλοι οι Δήμοι χαρτογραφήθηκαν με σκοπό τον καθορισμό των διαθέσιμων εκτάσεων για τη βιομηχανία, την ενίσχυση της φέρουσας ικανότητας του λιμανιού και την προσέλκυση νέων παραγωγικών μονάδων.
- δ) Κοινωνική ενσωμάτωση των αλλοδαπών εργατών: Το ποσοστό των αλλοδαπών εργατών είναι ιδιαίτερα υψηλό στην παράκτια ζώνη, ειδικότερα στους τομείς της αλιείας και της ιχθυοκαλλιέργειας. Οι παραγωγικοί αυτοί τομείς είναι απόλυτα εξαρτημένοι από την εργασιακή μετανάστευση και,

για τις δημοτικές αρχές, αποτελεί πρόκληση η εξεύρεση τρόπου με τον οποίο μπορεί να επιτευχθεί η ενσωμάτωση των εργατών και των οικογενειών τους στις τοπικές κοινωνίες. Το συγκεκριμένο υποέργο αποτελεί αντικείμενο συνεργασίας πέντε παράκτιων Δήμων και οι στόχοι του είναι η ανάπτυξη ενός οδηγού καλών πρακτικών κοινωνικής ενσωμάτωσης.

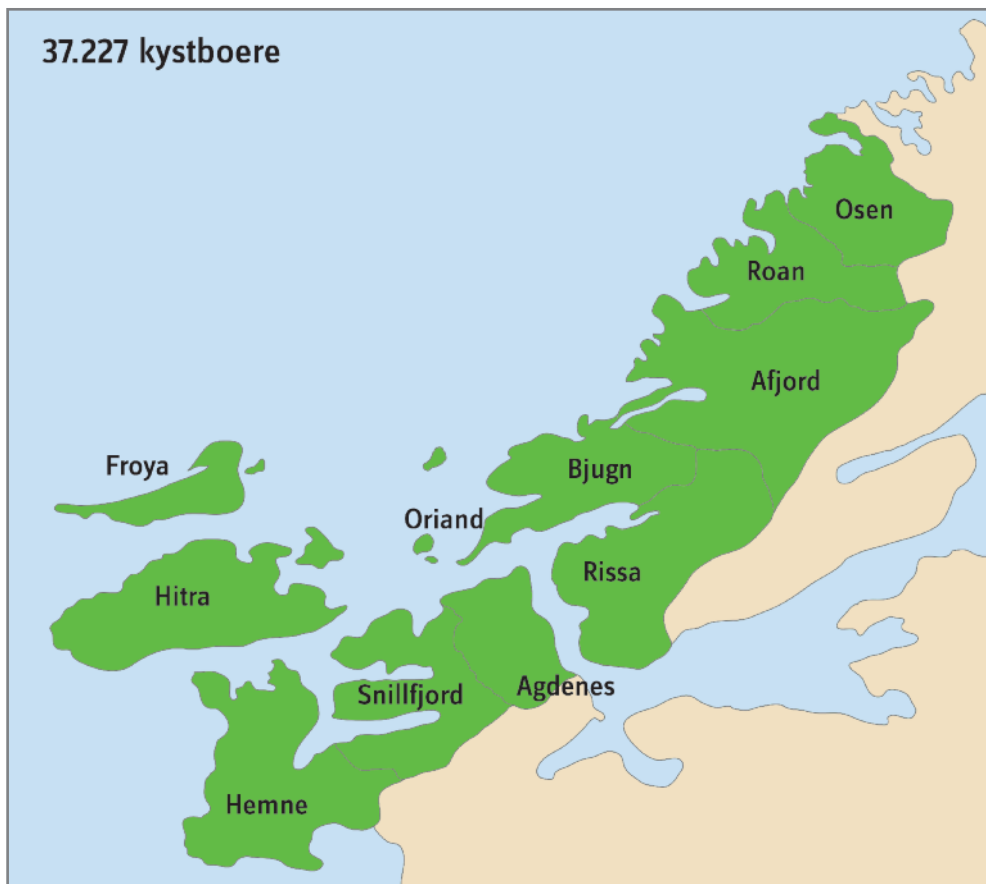
■ ε) Πρόσληψη εργατικού δυναμικού. Το πρόγραμμα καλείται να προσαρμόσει μέτρα κοινωνικής ενσωμάτωσης σε διάφορες ομάδες-στόχου (μαθητές και φοιτητές σχολείων και πανεπιστημίων, κάτοικοι της περιοχής που έφυγαν εκτός αυτής κλπ) με σκοπό να προσελκύσει κατοίκους υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης και κοινωνικού υπόβαθρου.

B. Ενίσχυση γνώσεων και ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού

■ α) «Coast Trainee»: Σύστημα εκπαίδευσης για τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και το δημόσιο τομέα, με 18 μέλη εταιρίες/εργοδότες και 12 εκπαιδευόμενους

■ β) Αποκεντρωμένη κολεγιακή εκπαίδευση, σε συνεργασία με κέντρα διασύνδεσης κάποιων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και του University College of Sør-Trøndelag. Οι αρχικές αναλύσεις αφορούν τον τομέα της υγείας

Χάρτης: Οι 11 δήμοι που συμμετέχουν στο πρόγραμμα “The Coast is Clear” της Επαρχίας Sør-Trøndelag - Νορβηγία

Πηγή: Επεξεργασία από Pål Ranæs

- γ) Εκπαίδευση στελεχών, σε συνεργασία με διάφορα σχολεία και κολέγια
- δ) Εκπαίδευση διαχείρισης. Η παράκτια περιοχή διαθέτει ποικίλη και ακμάζουσα πολιτιστική ζωή, με πολλά φεστιβάλ, αθλητικές και άλλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Ο συγκεκριμένος τομέας εκπαίδευσης αναμένεται να ενδυναμώσει τις υφιστάμενες διαχειριστικές ικανότητες και να ενθαρρύνει την εφαρμογή νέων πρωτοβουλιών.
- ε) Φοιτητές της παράκτιας περιοχής: Τόσο οι επιχειρήσεις όσο και ο δημόσιος τομέας θέλουν να προσλάβουν περισσότερους φοιτητές από πανεπιστημιακά ιδρύματα. Μέσω του προγράμματος "The Coast is Clear" αναπτύχθηκαν συνεργασίες μεταξύ φορέων και κοινοποιήθηκαν, σε εκπαιδευόμενους πληροφορίες σχετικά με τις δυνατότητες των παράκτιων περιοχών. Οι φοιτητές καθοδηγήθηκαν επίσης στο να συγγράψουν άρθρα και να εκπονήσουν διπλωματικές εργασίες, να αναλάβουν καλοκαιρινή εργασία κλπ.

Γ. Χωρικός Σχεδιασμός

- Ο σχεδιασμός για την παράκτια ζώνη είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας των 11 δήμων της περιοχής, της Διοικούσας αρχής της Επαρχίας, των εθνικών τομεακών αρχών και εμπειρογνομόνων.
- Η εναρμόνιση του σχεδιασμού των δημοτικών χωρικών ενοτήτων αποτελεί λογική συνέπεια της συνεργασίας για την κατάρτιση του σχεδίου ανάπτυξης της παράκτιας ζώνης.

7. Αποτελέσματα-Διδάγματα

Είναι αρκετά νωρίς να κρίνουμε τα αποτελέσματα μακροχρόνιων παρεμβάσεων όπως αυτό της στέγασης, της κοινωνικής ένταξης των αλλοδαπών εργατών και της πρόσληψης εργατικού δυναμικού. Άλλες παρεμβάσεις, όπως η αποκεντρωμένη κολλεγιακή εκπαίδευση και ο κοινός σχεδιασμός της παράκτιας ζώνης θεωρούνται επιτυχημένες.

Η κύρια πρόκληση ήταν πάντα η επίτευξη εμπιστοσύνης μεταξύ των Δήμων και των επιχειρήσεων. Η κυριότερη επιτυχία είναι ότι η απαραίτητη εμπιστοσύνη είχε ήδη επιτευχθεί από τα 4-5 πρώτα χρόνια της υλοποίησης του προγράμματος, το οποίο κατάφερε να πείσει τους ιδιωτικούς και δημόσιους εταίρους, σχετικά με τα οφέλη της συνεργασίας τους.

Παράδειγμα 6ο

Εδαφική προσέγγιση με αναφορά στην πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης Η περίπτωση της Περιφέρειας Västerbotten (Σουηδία)²⁴

1. Η περιοχή αναφοράς

Η επαρχία Västerbotten βρίσκεται στη Βόρεια Σουηδία, ακριβώς κάτω από τον Αρκτικό Κύκλο. Αποτελείται από 15 δήμους και είναι η δεύτερη μεγαλύτερη επαρχία της Σουηδίας όσον αφορά την έκτασή της (όσο είναι η έκταση της Δανίας ή όσο είναι 17 φορές η έκταση του νησιού Gotland). Ο πληθυσμός της επαρχίας είναι περίπου 255.000 κάτοικοι. Η επαρχία έχει τρεις μεγάλες πόλεις: Umeå, Skellefteå και Lycksele.

Η Περιφέρεια της Västerbotten αποτελεί φορέα υπεύθυνο για την περιφερειακή ανάπτυξη της Επαρχίας, ιδρύθηκε από το Συμβούλιο της Επαρχίας και τους Δήμους της. Η Περιφέρεια είναι πολιτικός οργανισμός και φέρει ευθύνη για τα ζητήματα περιφερειακής ανάπτυξης που αντιμετωπίζει η περιοχή.

2. Εισαγωγή πιλοτικού έργου πολιτικής ολοκληρωμένης προσέγγισης

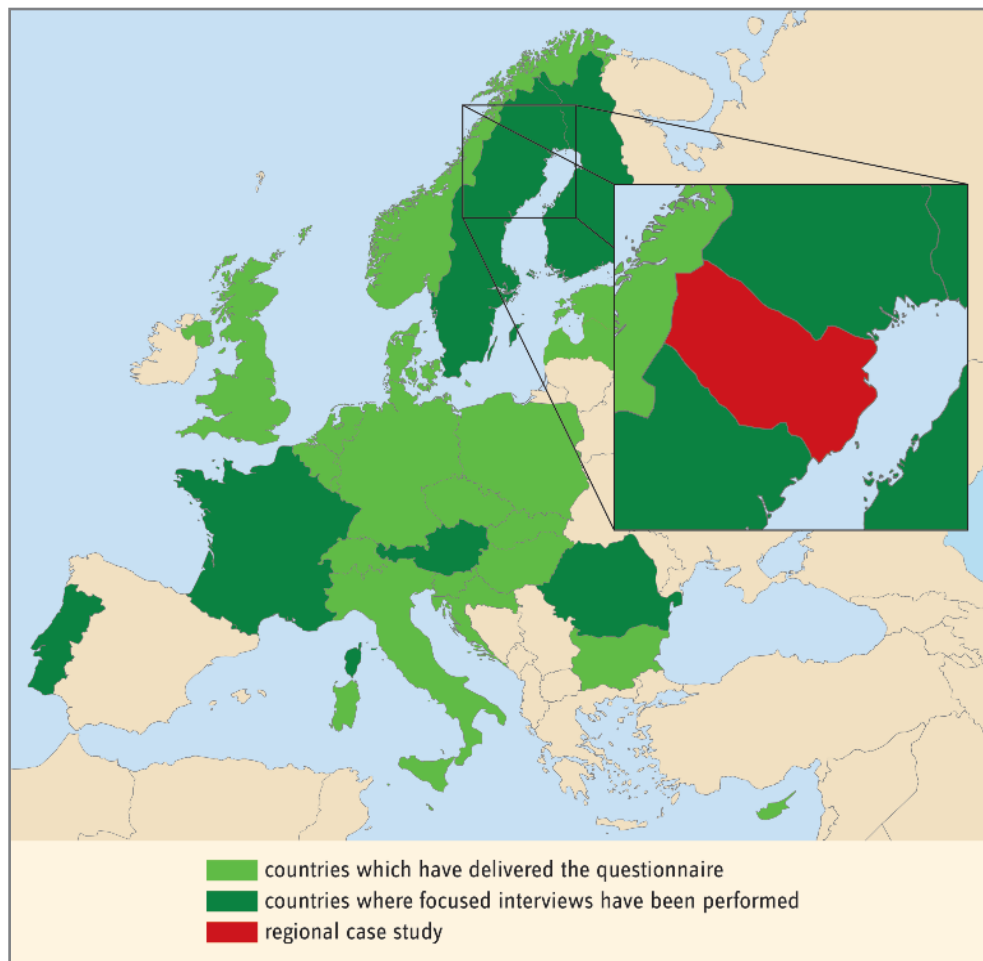
Με στόχο τη διασφάλιση μιας αποτελεσματικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης περιφερειακής ανάπτυξης, η Περιφέρεια εφάρμοσε πιλοτικό πρόγραμμα Διακυβέρνησης για την Περιφερειακή Ανάπτυξη, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα μοντέλο εθνικής και περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής βάσει των τοπικών αναγκών. Το έργο αποσκοπεί στο συντονισμό των εφαρμοζόμενων εργαλείων και προσεγγίσεων (π.χ. της χρηματοδότησης και των ικανοτήτων των διάφορων εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, ερευνητικών κέντρων, ΜΚΟ και δημοσίων αρχών) τα οποία είναι απαραίτητα για την εφαρμογή της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Το γεγονός αυτό δύναται να οδηγήσει σε καλύτερη χρήση των διαθέσιμων πόρων για την ανάπτυξη της επαρχίας Västerbotten. Το έργο χρηματοδοτήθηκε από την Περιφέρεια Västerbotten και το Σουηδικό Οργανισμό Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης (μεταξύ 2012-2014).

Η υιοθετημένη μεθοδολογία προβλέπει ότι τα εφαρμοζόμενα μοντέλα και οι προσεγγίσεις τεστάρονται και αναπτύσσονται σε συνεργασία με 12 επιλεγμένους πιλοτικούς φορείς εντός των ορίων της επαρχίας. Τέσσερις από τους φορείς αυτούς αφορούν διαφορετικές χωρικές ενότητες (δήμοι, ομάδες δήμων ή το σύνολο της περιφέρειας και γειτονικές περιοχές). Οι πιλοτικές εφαρμογές φανερώνουν τη σχέση μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, λειτουργικών αστικών περιοχών, διασυνοριακών περιφερειών και αραιοκατοικημένων περιοχών. Όλες αυτές θα μπορούσαν να αποτελέσουν περιοχές εφαρμογής προγραμμάτων ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων (CLLD) και του νέου προτεινόμενου εργαλείου των Ολοκληρωμένων Εδαφικών Επενδύσεων (ITI).

Άλλες πιλοτικές εφαρμογές έχουν τομεακό ή θεματικό χαρακτήρα, για παράδειγμα εστιάζουν στην Ε&Α, στην υγεία, τον πολιτισμό, τη δια βίου μάθηση και τη διασυνοριακή συνεργασία μεταξύ επιχειρήσεων και δημοσίου τομέα, ενώ απαιτούν ενσωμάτωση σε ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εδαφικής προσέγγισης. Στις περιπτώσεις αυτές είναι φανερό ότι δεν μπορεί να εφαρμοστεί ένα μοντέλο προσέγγισης για όλες τις περιοχές, καθώς δεν δημιουργούνται τα κατάλληλα εργαλεία οικονομικής και βιώσιμης ανάπτυξης. Αντίθετα, μια εδαφική πολιτική που περιλαμβάνει συντονισμό κάθετων και οριζόντιων αναπτυξιακών πολιτικών σε συνεργασία με τοπικούς φορείς (τόσο ιδιωτικούς όσο και δημόσιους) καθώς και εξωτερικούς φορείς επιτρέπει την προώθηση αποτελεσματικών επενδύσεων.

24. http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/TargetedAnalyses/RISE/FinalReport/PDF_for_Intranet/Annex_4_Case_Study_Vaesterbotten.pdf
https://portal.cor.europa.eu/mlgcharter/SiteCollectionDocuments/5th%20CoR%20Monitoring%20Report%20on%20Europe%202020%20chapter_4_MLG.pdf

Χάρτης: Η περίπτωση της Επαρχίας Västerbotten - Σουηδία

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

3. Η εφαρμοζόμενη πολιτική

Η εφαρμοζόμενη πολιτική στοχεύει στην ανάπτυξη της περιοχής και γενικότερα στην περιφερειακή ανάπτυξη, έτσι ώστε να συμβάλει τα μέγιστα στην ελκυστικότητά της και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της. Στη Σουηδία, οι περιφερειακές κυβερνήσεις συνήθως είναι υπεύθυνες για την παρακολούθηση και καθοδήγηση, σε επίπεδο ευρωπαϊκό και εθνικό, των διαδικασιών και των αποφάσεων που επηρεάζουν την περιφέρεια και διαχειρίζονται τις αναπτυξιακές στρατηγικές και προτεραιότητες της επαρχίας. Ένα έργο ιδιαίτερης σημασίας είναι ο συντονισμός του σχεδίου περιφερειακής ανάπτυξης και του Προγράμματος Περιφερειακής Ανάπτυξης της επαρχίας (στη συγκεκριμένη περίπτωση αναφερόμαστε στο πρόγραμμα ανάπτυξης της Επαρχίας Västerbotten (2014-2020) και στο Περιφερειακό Αναπτυξιακό Σχέδιο της Επαρχίας Västerbotten 2014-2020) τα οποία ορίζουν τους στόχους και τους άξονες στρατηγικής της μελλοντικής ανάπτυξης της περιοχής.

Η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης της Σουηδίας δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα στις τοπικές δυνατότητες, εξασφαλίζοντας πολυεπίπεδη διακυβέρνηση, προσαρμογή των τομεακών πολιτικών στις ανάγκες και τις δυνατότητες της περιοχής (οι περισσότερες τομεακές πολιτικές έχουν σημαντικό εδαφικό

αντίκτυπο, επηρεάζοντας την ανάπτυξη της περιοχής).

Η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης της περιοχής περιλαμβάνει μια σειρά επιμέρους πολιτικών Κοινωνικής, Επιχειρηματικής, Καινοτομικής και Εκπαιδευτικής διάστασης, Ε&Α, ΤΠΕ, Μεταφορών και Υποδομών, Ενεργειακής και Περιβαλλοντικής πολιτικής κλπ. Τα κύρια εργαλεία εφαρμογής είναι:

- Ανάπτυξη με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων (CLLD)
- Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις (ΙΤΙ)

Η εδαφική διαχείριση δύναται να αντιμετωπιστεί, ως τρόπος αξιοποίησης των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της περιοχής στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων της Ευρωπαϊκής στρατηγικής για τη Βαλτική αλλά και της Ευρώπης 2020.

4. Εμπλεκόμενοι φορείς

Ένας από τους κύριους στόχους του προγράμματος είναι η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής, μέσω της εφαρμογής νέων εργαλείων και μεθόδων πολυεπίπεδου διαλόγου, τα οποία αναπτύχθηκαν και δοκιμάστηκαν στις 12 πιλοτικές εφαρμογές. Η προσέγγιση αφορά την ανάπτυξη μεθόδων κάθετου και οριζόντιου πολυεπίπεδου διαλόγου, με έμφαση στα ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά. Η μέθοδος αυτή στοχεύει στο να φέρει κοντά διαχειριστές διαφόρων επιπέδων που εμπλέκονται στην αναπτυξιακή αλυσίδα.

Το αναμενόμενο αποτέλεσμα έγκειται στη συμμετοχή όλων των επιπέδων - τοπικού, περιφερειακού, εθνικού, ευρωπαϊκού - στο διάλογο, στην επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού αποτελεσματικότητας του διαλόγου, καθώς επίσης και στη βελτίωση των προϋποθέσεων, βάσει των οποίων οι τοπικές επιχειρήσεις μπορούν να λάβουν μέρος στη διαδικασία. Το Πρόγραμμα, μέχρι στιγμής, εστιάζει στην κοινή δράση των περιφερειακών και εθνικών αρχών.

5. Αποτελέσματα-Διδάγματα

Μεταξύ των θετικών αποτελεσμάτων της διαδικασίας, είναι το γεγονός ότι η εδαφική ανάπτυξη με χαρακτηριστικά από κάτω προς τα πάνω πολυεπίπεδου και τομεακού διαλόγου δύναται να οδηγήσει στην κατάρτιση μιας αποτελεσματικότερης αναπτυξιακής πολιτικής. Είναι καίριας σημασίας η έναρξη της συζήτησης με σκοπό η διαδικασία να οδηγηθεί σε σαφή συμπεράσματα, μέσω της εφαρμογής ρεαλιστικών πιλοτικών προσπαθειών στις οποίες θα εμπλακούν διάφοροι φορείς. Μια τέτοια προσέγγιση επιτρέπει την απελευθέρωση των τοπικών και περιφερειακών δυνατοτήτων ανάπτυξης, ώστε να προσεγγιστούν οι στόχοι της στρατηγικής "Ευρώπη 2020" καθώς και οι εθνικοί στόχοι. Αν δεν γίνει αυτό, ο διάλογος θα είναι στατικός και σε μεγάλο βαθμό υποθετικός. Σε κάθε περίπτωση, σημαντική προϋπόθεση επιτυχίας των αναπτυξιακών μεθόδων είναι η εστίαση στους στόχους αλλά και η αφοσίωση των εμπλεκόμενων όλων των επιπέδων.

Παράδειγμα 7ο

Εδαφική προσέγγιση με αναφορά στην πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης Η περίπτωση του Δήμου Umeå (Σουηδία)²⁵

1. Η περιοχή αναφοράς

Ο Δήμος Umeå βρίσκεται στην Επαρχία Västerbotten και αποτελεί έναν από τους πιο αναπτυγμένους Δήμους της Σουηδίας, με δύο πανεπιστημιακά ιδρύματα, δυναμική επιχειρηματική κοινότητα και πλούσια πολιτιστική ζωή.

Ο Δήμος εφάρμοσε την εδαφική προσέγγιση στην κατάρτιση της αναπτυξιακής πολιτικής του, μέσω των παρακάτω δύο πιλοτικών προγραμμάτων: το πρόγραμμα "Barnahus" (Παιδική Εστία) και το πρό-

Χάρτης: Η περίπτωση του Δήμου Umeå - Σουηδία

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

25. Barnahus - <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:406201/FULLTEXT01.pdf>

From Coast to Mountains - <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:730220/FULLTEXT03>

γραμμα "Vindelälven kust i fjäll" (Ο ποταμός Vindel από την ακτή ως τους ορεινούς όγκους). Και τα δύο προγράμματα στηρίζονται στα τοπικά κοινωνικά χαρακτηριστικά, αποτελώντας χαρακτηριστικό παράδειγμα σωστής εφαρμογής της εδαφικής προσέγγισης.

Η μια εκ των δύο περιπτώσεων, που εξετάζονται, αφορά τον Ποταμό Vindel (το κόκκινο τμήμα του χάρτη), ο οποίος διατρέχει κυρίως την Επαρχία Västerbotten με κάποιες πηγές του ωστόσο να βρίσκονται στο Norrbotten. Η περιοχή του Ποταμού ανήκει στο Δίκτυο Natura 2000.

2. Η εφαρμοζόμενη πολιτική

Επιλέχθηκαν δύο πολιτικές: πολιτική κοινωνικής πρόνοιας για την περίπτωση του Barnahus και περιβαλλοντική πολιτική για την περίπτωση του Ποταμού Vindel.

Barnahus (Παιδική Εστία) και Κέντρο αντιμετώπισης της Βίας

Το 2005, η Εθνική Διοικητική Αρχή, η Αστυνομία, το Εθνικό Συμβούλιο Ιατρικής και η Εθνική Υπηρεσία Κοινωνικής Πρόνοιας ανέλαβαν να εναρμονίσουν την παροχή των υπηρεσιών τους με στόχο τη βελτίωση της διαχείρισης των φαινομένων εγκληματικότητας, στα οποία με κάποιο τρόπο εμπλέκονται παιδιά.

Πρόγραμμα για τον Ποταμό Vindel - From Coast to Mountains

Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 2007 από το Δήμο Umeå, σε συνεργασία με την εταιρεία παροχής ενέργειας Vattenfall. Μεταξύ των κύριων στόχων της συνεργασίας, ήταν η εξέταση και εφαρμογή μέτρων τα οποία θα μπορούσαν να αυξήσουν σημαντικά την καλλιέργεια σολομού στον Ποταμό Vindel, μέσω της αντιμετώπισης των εμποδίων που αντιμετωπίζει η μεταναστευτική πορεία τους, χωρίς ωστόσο να υπάρξει δικαστική διαμάχη με τους αλιείς. Μια δικαστική προσέγγιση κρίθηκε ότι θα ήταν απλώς μη βιώσιμη και απρόβλεπτη και θα οδηγούσε μόνο σε χρηματικές δαπάνες αποζημίωσης των αλιέων.

3. Εμπλεκόμενοι φορείς

Το πρόγραμμα Barnahus και το Κέντρο αντιμετώπισης της Βίας

Ο Δήμος ενέπλεξε στη διαδικασία το Επαρχιακό Συμβούλιο με σκοπό τη διαμόρφωση μιας πραγματικά ολοκληρωμένης λύσης, σχετικά με την αντιμετώπιση της βίας. Το αποτέλεσμα της συνεργασίας ήταν η επίτευξη μιας ομάδας κοινής δράσης, το Μάρτιο του 2005, μέσω της οποίας ο Δήμος, το επαρχιακό συμβούλιο της περιοχής Västerbotten και το Πανεπιστήμιο της Umeå ένωσαν τις δυνάμεις τους.

Τα χαρακτηριστικά της περιοχής ανέδειξαν την πόλη της Umeå ως το πλέον κατάλληλο σημείο εφαρμογής της προσπάθειας, καθώς αποτελεί το κέντρο της περιφέρειας, συγκεντρώνει όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες (ψυχιατρική υποστήριξη παιδιών και εφήβων, ιατροδικαστική υπηρεσία, αστυνομικό τμήμα, δικαστήρια και κοινωνικές υπηρεσίες), ενώ επίσης συγκεντρώνει φορείς υψηλών δυνατοτήτων. Επιπλέον, οι περιοχές που συμμετείχαν στο πρόγραμμα είχαν ήδη διαμορφώσει ένα δίκτυο συνεργασίας και αλληλοϋποστήριξης. Για παράδειγμα, η δημοτική και η επαρχιακή αρχή συνεργάζονταν ήδη σχετικά με την υποστήριξη των παιδιών-θυμάτων εγκληματικών φαινομένων.

Η αρχική εξέταση του ζητήματος κατέληξε στις εξής αποφάσεις και στόχους:

- Τα παιδιά δεν χρειάζεται να επισκέπτονται κάθε αρχή ξεχωριστά, αλλά θα μπορούσαν οι συναντήσεις αυτές να γίνονται όλες στο ίδιο σημείο και χρόνο.
- Θα πρέπει να εξασφαλίζονται τα δικαιώματα και οι υποστηρικτικές ανάγκες των παιδιών.
- Σημαντική κρίθηκε η βελτίωση των διαδικασιών διερεύνησης των περιπτώσεων.
- Σημαντική επίσης κρίθηκε η αύξηση του ποσοστού των περιπτώσεων που τελικά καταλήγουν σε ποινική δίωξη.

Η ανάλυση αυτή επίσης οδήγησε στη διαμόρφωση μιας σειράς προϋποθέσεων σχετικά με τη θέση

και την ποιότητα της Παιδικής Εστίας, η οποία θα έπρεπε να έχει καλή επικοινωνιακή σύνδεση, να βρίσκεται κοντά στα γραφεία των περισσότερων εταιρών της προσπάθειας, επίσης σε μικρή απόσταση από τον απαιτούμενο ιατρικό εξοπλισμό και από εγκαταστάσεις στέγασης. Πάνω από όλα όμως, η τοποθεσία θα έπρεπε να είναι «ουδέτερη», ασφαλής (όχι ισόγειο και με κάλυψη προσωπικού ασφαλείας) και να προσφέρει δυνατότητες μελλοντικής επέκτασης.

Χάρη στην ισχυρή πολιτική δέσμευση και στη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης το πρόγραμμα «Barnahus» ξεκίνησε το Δεκέμβριο του 2005, μόλις δύο μήνες μετά την αρχική υποβολή της πρότασης του αντικειμένου του.

Σήμερα, η πρωτοβουλία αυτή έχει πλέον εξελιχθεί με τη λειτουργία του Κέντρου αντιμετώπισης της Βίας, το οποίο δημιουργήθηκε ως αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ του τοπικού (Δήμος Umeå και άλλοι τοπικοί φορείς), του περιφερειακού (Συμβούλιο της Επαρχίας Västerbotten, Αστυνομική αρχή) και του εθνικού (Δίωξη, Ιατροδικαστική Υπηρεσία, Πανεπιστήμιο της Umeå) επιπέδου, καθώς επίσης και με την εθελοντική συμμετοχή άλλων ιδρυμάτων. Αποτελεί συνεργατική προσπάθεια μιας σειράς οργανισμών και δημοσίων αρχών:

- Το αρχικό τμήμα του προγράμματος «Barnahus» προσκαλεί παιδιά και εφήβους από όλη την επαρχία (Västerbotten), έτσι ώστε να λάβουν υποστήριξη κάτω από μια ασφαλή και φιλική στέγη.

- Η «Κλινική Γυναικών» προσφέρει σε κακοποιημένες γυναίκες έναν προσβάσιμο και ασφαλή χώρο, όπου μπορούν να λάβουν υποστήριξη, συμβουλές και βοήθεια (οικονομική αλλά και στέγαση). Επίσης λαμβάνουν ιατρική βοήθεια, ενώ μπορούν να ξεκινήσουν και διαδικασίες καταγγελίας.

- Αντίστοιχα, η «Κλινική Ανδρών για τη καταπολέμηση της βίας» λειτουργεί παρέχοντας επιστημονική υποστήριξη στους άνδρες που αντιμετωπίζουν ή εκτελούν πράξεις βίας. Οι άνδρες λαμβάνουν ξεχωριστά συμβουλές και δραστηριότητες μέσα σε ομάδες.

Συμπληρωματικά, προς το Κέντρο, λειτουργεί τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης για την αντιμετώπιση και καταπολέμηση φαινομένων βίαιας συμπεριφοράς. Επίσης έχει δημιουργηθεί σχετική ιστοσελίδα υποστήριξης.

Το πρόγραμμα του Ποταμού Vindel - From Coast to Mountains (Kust till Fjäll)

Το πρόγραμμα στηρίχθηκε στην ολοκληρωμένη προσέγγιση, καλύπτοντας το σύνολο της κοιλάδας του ποταμού Vindel, ένα τμήμα του ποταμού Ume και την παράκτια περιοχή του. Η αλιευτική δραστηριότητα της περιοχής επηρεάζει συνολικά έξι Δήμους, καθώς και ένα πλήθος οικισμών και ιδιοκτησιών.

Το πρόγραμμα «Kust till Fjäll» αποτελεί ένα κοινό πρόγραμμα του τοπικού επιπέδου (Δήμος Umeå, υπηρεσίες προστασίας της αλιευτικής δραστηριότητας και αλιευτικές αρχές), του περιφερειακού επιπέδου (διοικητική αρχή και Συμβούλιο της επαρχίας) και του εθνικού επιπέδου (το Διοικητικό Συμβούλιο Αλιείας και ο Οργανισμός Διοικητικών Υπηρεσιών, το Πανεπιστήμιο της Umeå και το Τμήμα Αγροτικής Επιστήμης).

Εξαιτίας της μεγάλης κλίμακας και των προκλήσεων, το πρόγραμμα διαιρέθηκε στα ακόλουθα υποπρογράμματα:

- Βιώσιμη ανάπτυξη των αλιευτικών περιοχών στο σύνολο του υδατικού περιβάλλοντος
- Περιβαλλοντική αποκατάσταση του ποταμού Vindel
- Περιβαλλοντική αποκατάσταση του συστήματος παραπόταμων του Vindel (LIFE)
- Διευκόλυνση της προς τα πάνω μεταναστευτικής κίνησης του σολομού
- Διευκόλυνση της προς τα κάτω μεταναστευτικής κίνησης των νεαρών σολομών
- Δραστηριότητες δημοσιότητας

Το πρόγραμμα υποστηρίχθηκε από την Αναπτυξιακή εταιρεία του Vindel και υλοποιήθηκε από μια επιτροπή στην οποία συμμετείχαν και εκπρόσωποι από τους συμμετέχοντες εταιρούς. Κάθε υπο-

πρόγραμμα έχει το δικό του διαχειριστή και στελεχώνεται με εξειδικευμένο προσωπικό. Επίσης, σημαντική συμβολή είχαν τα συμμετέχοντα ερευνητικά ιδρύματα, αλλά και το Τμήμα Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου της Luleå. Η οργανωτική επιτροπή του προγράμματος έλαβε σημαντικές αποφάσεις, οι οποίες εφαρμόστηκαν από τις ομάδες υλοποίησης των υποπρογραμμάτων. Επίσης, σημαντική ήταν η συμμετοχή των εθελοντικών οργανώσεων.

Σημαντικό πλεονέκτημα του προγράμματος αποτέλεσε η συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων, αλλά και τα οφέλη που προήλθαν από τη συμμετοχή πανεπιστημιακών εμπειρογνομόνων, των αρχών λήψης αποφάσεων καθώς και άλλων φορέων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Διοικητικό Συμβούλιο της Επαρχίας, το οποίο σε συνδυασμό με την υποστήριξη των εμπειρογνομόνων του προγράμματος, πρόσθεσε στα καθήκοντά του την προστασία της φύσης.

Παράδειγμα 8ο

Εδαφική προσέγγιση της ανάπτυξης περιοχών σε παρακμή με την αξιοποίηση πολιτιστικής κληρονομιάς

Η περίπτωση των οικισμών κρασιού της Λεμεσού (Κύπρος)²⁶

1. Πολιτική και ακολουθούμενη Στρατηγική

Η Κύπρος αναζητά τρόπους επιτυχούς εφαρμογής της εδαφικής προσέγγισης στην παραγωγή της πολιτικής και ειδικότερα στον τομέα του χωροταξικού σχεδιασμού και στα πλαίσια των κονδυλίων της Πολιτικής Συνοχής.

Σημαντικό παράδειγμα αποτελεί ένα πιλοτικό πρόγραμμα τοπικής ανάπτυξης που εφαρμόστηκε στους οινοπαραγωγούς οικισμούς της Λεμεσού. Εφαρμόστηκε από το Τμήμα Πολεοδομίας και Στέγασης που αποτελεί τμήμα του Υπουργείου Εσωτερικών, από κοινού με το Συμβούλιο της Ευρώπης. Το εν λόγω σχέδιο εμπίπτει στην αρμοδιότητα ενός ευρύτερου προγράμματος του Συμβουλίου της Ευρώπης και ειδικότερα του προγράμματος «Πιλοτικά Σχέδια Τοπικής Ανάπτυξης (Local Development Pilot Projects - LDPPs): Η συνεισφορά της πολιτιστικής κληρονομιάς στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη».

Τα υποπρογράμματα του προγράμματος Πιλοτικών Σχεδίων Τοπικής Ανάπτυξης εμπεριέχουν το σχεδιασμό και την εφαρμογή στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης. Προωθούν την πολυτομεακή βιώσιμη ανάπτυξη, συνοδευόμενη από την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Η διαδικασία του προγράμματος LDPP αποτρέπει την ομογενοποίηση των σχεδίων των χωρικών ενότητων και προωθεί την εδαφική προσέγγιση, εστιάζοντας σε συγκεκριμένα τοπικά χαρακτηριστικά και στη βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων πολιτιστικών και φυσικών πόρων.

Μεταξύ άλλων, στοχεύει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής, τη διευθέτηση των ελλείψεων που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές και τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και οικονομικής ανάπτυξης.

2. Η περιοχή αναφοράς

Η περιφέρεια των οινοπαραγωγών οικισμών βρίσκεται στους πρόποδες του κυριότερου ορεινού όγκου της Κύπρου και εντός των διοικητικών ορίων της Επαρχίας της Λεμεσού, η οποία είναι γνωστή για το δυναμικό κλάδο παραγωγής κρασιού, τη πλούσια χλωρίδα της, το θρησκευτικό και λαϊκό της αρχιτεκτονικό πλούτο.

Αποτελείται από 15 διασκορπισμένους παραδοσιακούς οικισμούς (συνολικού πληθυσμού 3.369 κατοίκων), μεταξύ των οποίων συναντούνται καλλιεργούμενες ή εγκαταλελειμμένες καλλιεργήσιμες εκτάσεις, με αμπέλια και διαμορφωμένα πέτρινα πεζούλια.

Η περιοχή βρίσκεται σε παρακμή, λόγω απομόνωσης, οικονομικής ύφεσης και πληθυσμιακής εγκατάλειψης. Ωστόσο, η πλούσια πολιτιστική και φυσική της κληρονομιά αποτελεί σημαντική ευκαιρία βιώσιμης ανάπτυξης. Προσφέρει στην περιοχή τη δυνατότητα ενεργοποίησης ενός κατάλληλου μηχανισμού για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη της περιοχής, μέσω της συνεργασίας των αρμόδιων τοπικών αρχών.

26. <http://www.winevillagesldpp.org/>
https://www.mir.gov.pl/rozwój_regionalny/Polityka_przestrzenna/KPZK/Aktualnosci/Documents/Irene_Hadjisavva_The_Local_Development_Pilot_Project_for_the_wine_villages_of_Limassol.pdf
http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/cooperation/see/ldpp/default_en.asp

Χάρτης: Η περίπτωση των οινοπαραγωγών οικισμών Λεμεσού - Κύπρος

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

3. Εμπλεκόμενοι φορείς

Σήμερα, σημειώνεται κενό μεταξύ των υφιστάμενων πρακτικών εκπόνησης του τοπικού και περιφερειακού σχεδιασμού και των δράσεων εφαρμογής τους. Απαιτείται μεγαλύτερος βαθμός συμμετοχής και διαφάνειας, ενώ ο σχεδιασμός συχνά γίνεται από τα ανώτερα επίπεδα, με περιορισμένες χωρικές συλλογές, τυποποιημένα, και χωρίς να λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι ιδιαιτερότητες κάθε τόπου.

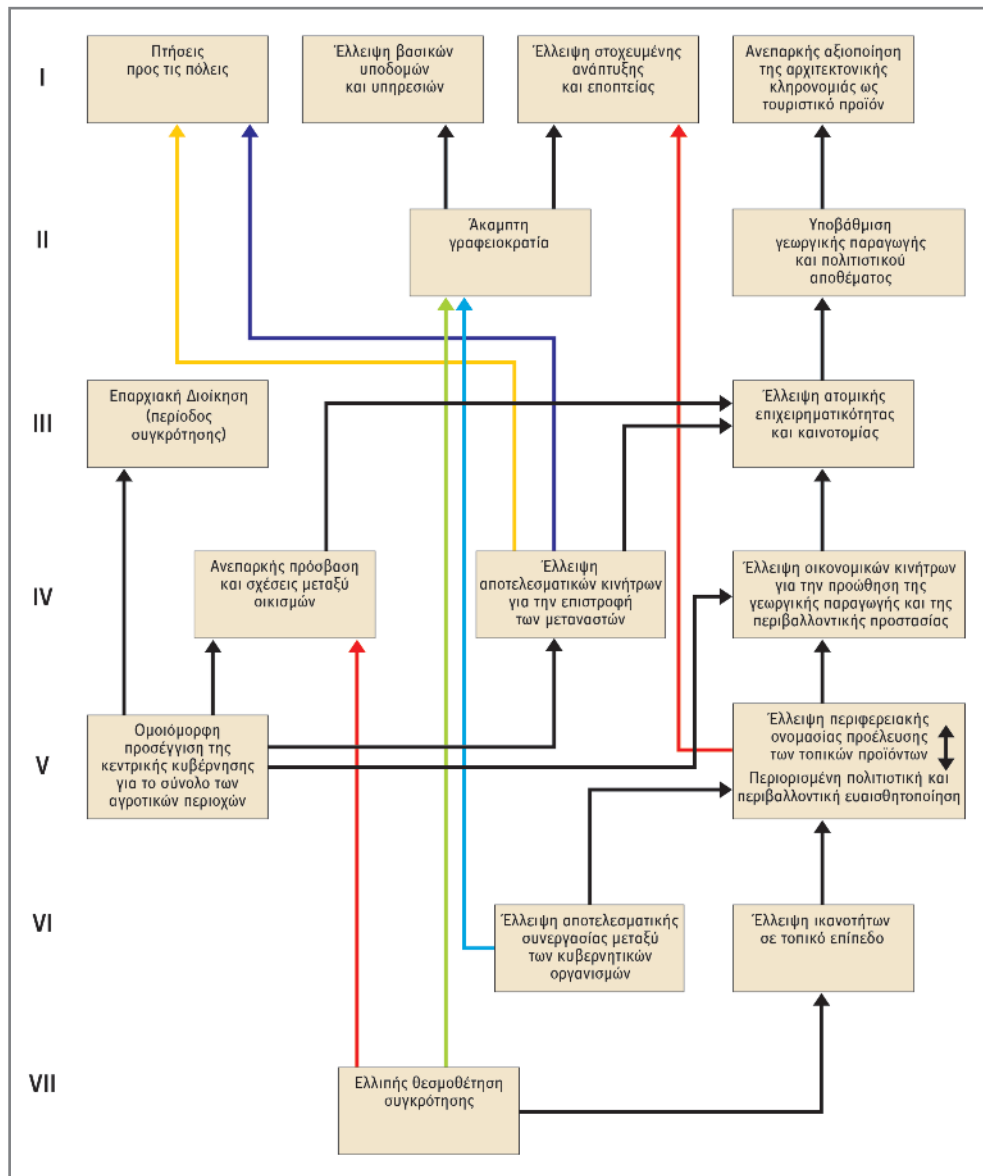
Η ανάλυση του σχεδιασμού σε στρατηγικό επίπεδο και ο τρόπος με τον οποίο αυτός μπορεί να γίνει εφικτός και αποτελεσματικός σε τοπικό επίπεδο, μέσω της προετοιμασίας των αναπτυξιακών σχεδίων, αποτελεί ιδιαίτερα ενδιαφέρον πεδίο. Η ανάλυση αυτή μπορεί να οδηγήσει στην καταλληλότερη διατύπωση του σχεδίου δράσης, του ρόλου και του αναπτυξιακού της στόχου.

Το πρόγραμμα LDPP υλοποιείται σε τρεις φάσεις: Διάγνωση, Στρατηγική και Υλοποίηση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ακρογωνιαίος λίθος της τοπικής ανάπτυξης είναι η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων (bottom-up προσέγγιση), εισήχθησαν αποτελεσματικά μέτρα συμμετοχικότητας. Η πιλοτική μεθοδολογία που εφαρμόστηκε στηρίχθηκε στην ευρεία συμμετοχή και στην ολιστική προσέγγιση.

4. Εργαλεία και αλληλεπιδράσεις

Η διαδικασία του προγράμματος LDPP ξεκίνησε με τη συνάντηση του Τμήματος Πολεοδομίας και Στέγασης μαζί με την Ακαδημία Δημόσιας Διοίκησης της Κύπρου, ενός ιδρύματος η αποστολή του οποίου είναι η συμβολή στην αποδοτικότητα, την αποτελεσματικότητα και τη συνεχή βελτίωση του δημοσίου τομέα. Επίσης, στη συνάντηση συμμετείχαν και εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης και κατά τη διάρκειά της αποφασίστηκε η δημιουργία μιας ομάδας εργασίας με αντικείμενο τη δημι-

Διάγραμμα: Καταγραφή των Εμποδίων - Διαγραμματική απεικόνιση των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των εμποδίων της εδαφικής αναπτυξιακής προσέγγισης και των αιτιών τους

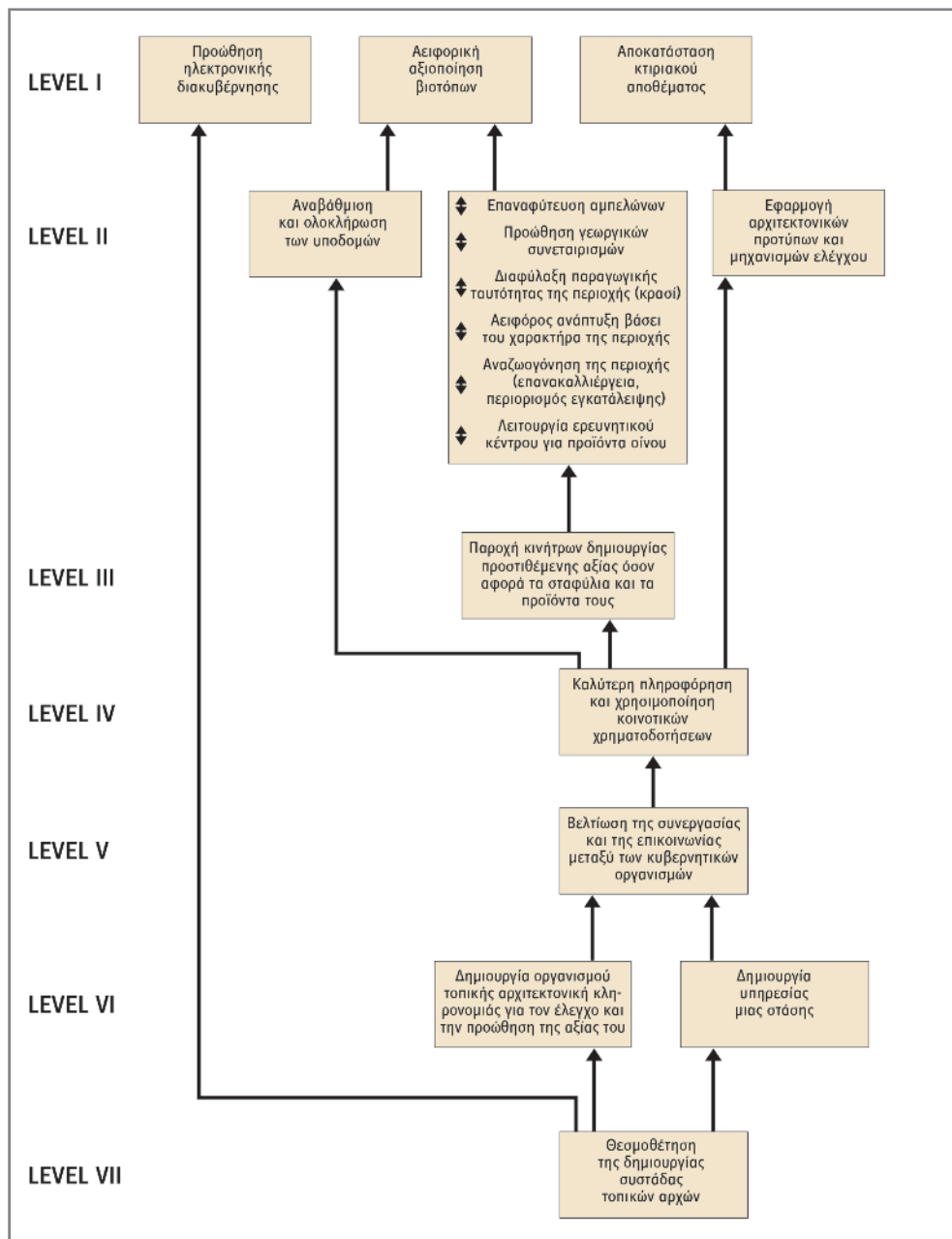

Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Στέγασης, 2012 (SDDP methodology)

ουργία του ακολουθούμενου οράματος και των μεθόδων που θα ακολουθούνταν στα workshops που θα διοργανώνονταν, μέχρι το τέλος του προγράμματος. Το όραμα σηματοδοτεί την ολοκλήρωση της φάσης διάγνωσης των αναγκών και διαμορφώνει τη βάση των επόμενων βημάτων (την στρατηγική και την εφαρμογή του προγράμματος).

Τα κύρια μεθοδολογικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στα διάφορα workshops ήταν η ανάλυση

Διάγραμμα: Δενδρόγραμμα - Σχήμα περιγραφής του έργου - «Θεμελιώδεις ενέργειες»

Πηγή: Τμήμα Πολεοδομίας και Στέγασης, 2012 (SDDP methodology)

SWOT και η Διαδικασία Δομημένου Δημοκρατικού Διαλόγου (Structured Democratic Dialogue Process - SDDP). Η διαδικασία SDDP (αναπτύχθηκε από τους Dr. A. Christakis και J. Warfield) αποτελεί μια επιστημονική μεθοδολογία συμμετοχικού σχεδιασμού μεγάλης κλίμακας. Επιλέχθηκε λόγω της αποτελεσματικότητάς της στην αντιμετώπιση πολλαπλών συγκρούσεων και πολύπλοκων ζητημάτων σε περιορισμένο χρονικό διάστημα, συγκεντρώνοντας τη γνώση μιας ευρείας γκάμας εμπλεκόμενων φορέων οι οποίοι αντιμετωπίζουν κάποιο συγκεκριμένο πρόβλημα και βοηθώντας ετερογενείς ομάδες να αναπτύξουν ένα κοινό πλαίσιο σκέψης.

Δημιουργήθηκε μια βασική ομάδα ανθρώπων, η Ομάδα Διαχείρισης Γνώσης (Knowledge Management Team - KMT), η οποία αποτελούνταν από τοπικούς φορείς, εκπρόσωπους των αρμόδιων κυβερνητικών υπηρεσιών και εμπειρογνώμονες της μεθοδολογίας SDDP, οι οποίοι καθοδήγησαν τη διαδικασία.

Ο προσδιορισμός των εμπλεκόμενων στη διαδικασία ήταν υψίστης σημασίας. Έπρεπε να αντιπροσωπεύουν τα στοιχεία του θέματος και να καλύπτουν όλες τις πτυχές του (τοπικοί φορείς, σχετικοί δημόσιοι και ημικρατικοί οργανισμοί, ΜΚΟ κλπ). Μέχρι σήμερα, 150 συμμετέχοντες από 60 διαφορετικές ομάδες φορέων (τόσο κατοίκων της περιοχής όσο και βασικών εταιρών εκτός αυτής) έχουν συμμετάσχει σε 12 διαδικασίες SDDP και την οργάνωση 5 workshops αναλύσεων SWOT. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε επέτρεψε την ανάλυση της περιοχής, καταλήγοντας σε μια ομάδα πολυτομεακών χαρακτηριστικών (μέσω της συγκέντρωσης στοιχείων και της συμμετοχής των πολιτών). Αυτή η απεικόνιση, με τη συμβολή της διαδικασίας SDDP, οδήγησε στη δόμηση ενός σχήματος ιδεών των εμπλεκόμενων φορέων σχετικά με τα προβλήματα που εμφανίζονται, τον καθορισμό της κατεύθυνσης που θα ακολουθηθεί (όραμα) και των δράσεων/επιλογών που θα πρέπει να προωθηθούν έτσι ώστε να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη των οινοπαραγωγών οικισμών της Λεμεσού. Το όραμα χρησιμοποιήθηκε ως οδικός χάρτης για τη διαμόρφωση μιας Συνεργατικής Ατζέντας Δράσης, στο πλαίσιο της Αναπτυξιακής Στρατηγικής της περιοχής.

5. Αποτελέσματα

Το προκαταρκτικό αποτέλεσμα της όλης διαδικασίας είναι παραπάνω από ικανοποιητικό. Η διαδικασία SDDP αποτελεί αναμφίβολα ένα αποτελεσματικό μέσο στην κατεύθυνση της ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων και έχει σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά περίπλοκα ζητήματα. Η διαδικασία συμμετοχής των πολιτών στην λήψη αποφάσεων, σε τοπικό επίπεδο, είναι δημοκρατική και διαφανής. Αλλά δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι η μέθοδος χρειάζεται συστηματοποίηση, προκειμένου να ξεπεραστούν ορισμένα από τα μειονεκτήματά της. Η εφαρμογή του συγκεκριμένου παραδείγματος προετοιμασίας αναπτυξιακού σχεδιασμού βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη και πρέπει να δοκιμαστεί περαιτέρω σε όλα τα στάδια της διαδικασίας του σχεδιασμού. Προτεραιότητα τώρα αποτελεί η προσαρμογή της μεθόδου στο χωροταξικό σχεδιασμό, με στόχο τη βελτίωση των διαδικασιών σχεδιασμού και τις πρακτικές συμμετοχικότητας. Η νομική ομπρέλα της διαδικασίας πρέπει επίσης να είναι σαφώς καθορισμένη, προκειμένου αυτή να είναι εφαρμόσιμη όχι μόνο στο φυσικό σχεδιασμό, αλλά και στον κοινωνικοοικονομικό σχεδιασμό.

Απομένει η αξιολόγηση του Πιλοτικού Σχεδίου Τοπικής Ανάπτυξης των οινοπαραγωγών οικισμών της Λεμεσού και η ποσοτικοποίηση της συμβολής του. Το Πιλοτικό Σχέδιο των οικισμών της Λεμεσού είναι πιθανότατα η εξέλιξη των μοντέλων ανάπτυξης που θα πρέπει να επιδιώκονται στο μέλλον, ειδικότερα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης των τελευταίων χρόνων. Η σημαντική εμπλοκή των τοπικών φορέων στην εδαφική προσέγγιση, όπως αυτή παρουσιάστηκε μέσα από το συγκεκριμένο πρόγραμμα, ενισχύει τη συγκεκριμένη προσέγγιση: καλύτερη κατανόηση των τοπικών χαρακτηριστικών και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, η οποία μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία επαξιολόγησης των ευρωπαϊκών παραδειγμάτων ανάπτυξης.

Παράδειγμα 9ο

Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας του Αμβούργου (Γερμανία)²⁷

1. Εισαγωγή

Το πρόγραμμα MORO Nord ξεκίνησε το 2007, ενώ η τελευταία συνάντηση στο πλαίσιο του διοργανώθηκε τον Ιούνιο του 2010 - με την πλήρη υποστήριξη και συμμετοχή του Γενικού Διευθυντή του DG Regio Dr. Ahner. Από τότε το πρόγραμμα MORO Nord συνεχίζεται ως PPN-Project Partnership North. Το MORO Nord στόχευε στη δημιουργία μιας νέας πολιτικής για τη Μητροπολιτική Περιφέρεια του Αμβούργου, καλύπτοντας δύο βασικές προϋποθέσεις: Η πόλη του Αμβούργου, με το 1.8 εκ. κατοίκους, έχει ανάγκη από μια ευρύτερη βάση ώστε να καταστεί ανταγωνιστική στο παγκόσμιο περιβάλλον. Τα δε γειτονικά του ομοσπονδιακά κρατίδια, των οποίων οι περιοχές επηρεάζονται από τη λειτουργική περιοχή του Αμβούργου, εκδήλωσαν ενδιαφέρον σχετικά με μια ευρύτερη περιφερειακή προσέγγιση.

2. Η πολιτική που υιοθετήθηκε

Ως απάντηση στην παγκοσμιοποίηση, το 2001 το Αμβούργο δημιούργησε μια ολοκληρωμένη αναπτυξιακή πολιτική. Η Στρατηγική κάλυπτε ολόκληρη την Μητροπολιτική Περιφέρεια και τη λειτουργική περιοχή της πόλης (πέρα από τα διοικητικά όρια της). Η πολιτική ανάπτυξης της μητροπολιτικής περιφέρειας στηρίχθηκε στο συνδυασμό της συνοχής και της διεθνούς ανταγωνιστικότητας.

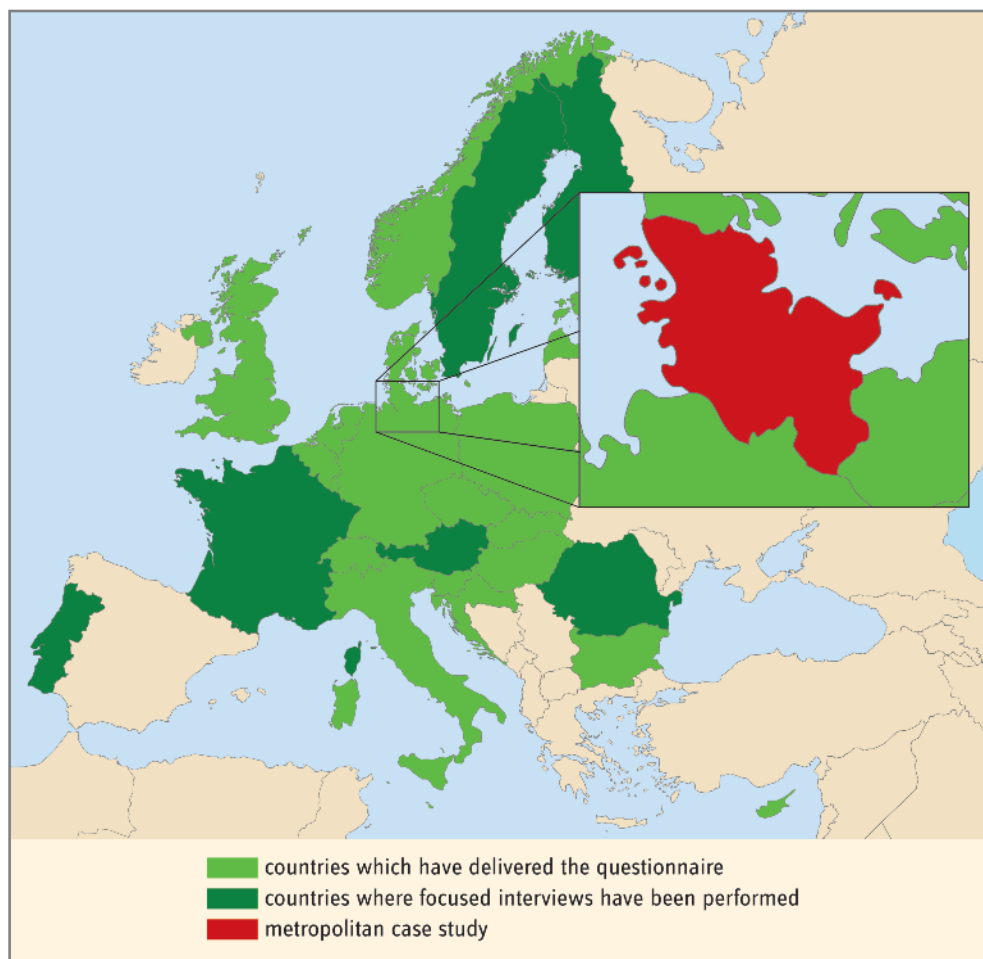
Με την ανάληψη της προεδρίας, από το Schleswig-Holstein, επιλέχθηκε η εφαρμογή μιας ευρείας bottom-up προσέγγισης: Δήμαρχοι, εκπρόσωποι του Ομοσπονδιακού επιπέδου, εμπορικά και βιομηχανικά επιμελητήρια, επιχειρήσεις και πανεπιστήμια, όπως και εκπρόσωποι των αρχών της Δανίας, προώθησαν την υλοποίηση έργων κοινού ενδιαφέροντος και στήθηκαν σχετικές ομάδες εργασίας κυρίως σε τομείς που μέχρι τότε δεν υπήρχε συνεργασία:

- (i) Campus Nord (Δίκτυο του πανεπιστημίου της Βόρειας Γερμανίας),
- (ii) Δημιουργία μόνιμης σύνδεσης της Ζώνης του Fehmarn,
- (iii) Εγκατάσταση συστάδας Θαλάσσιας Βιομηχανίας,
- (iv) Διεύρυνση της συστάδας Logistics του Αμβούργου,
- (v) Επέκταση της συστάδας «Life Science»,
- (vi) Περιφερειακή πρωτοβουλία παραγωγής φαγητού,
- (vii) Κοινά τουριστικά έργα,
- (viii) Κοινό πρόγραμμα μάρκετινγκ για τη Βόρεια Γερμανία,
- (ix) Πρωτοβουλίες για τις δημόσιες μεταφορές,
- (x) Ενδυνάμωση του ρόλου των αγροτικών περιοχών,
- (xi) Ειδικευμένο προσωπικό σε τεχνολογικούς τομείς της εδαφικής εταιρικής σχέσης της Βόρειας Γερμανίας.

Η χρηματοδότηση του προγράμματος MORO NORD προήλθε από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο (100.000 ευρώ), τα Ομοσπονδιακά Κρατίδια (140.000 ευρώ), από τα Εμπορικά Επιμελητήρια (20.000 ευρώ), τη Μητροπολιτική Περιφέρεια του Αμβούργου (20.000 ευρώ) και το πρόγραμμα INTERREG (140.000 ευρώ).

27. http://www.bbsr.bund.de/BBSR/EN/Publications/BMVB/SpecialPublication/2012/DL_UrbanRuralPartnerships.pdf?__blob=publicationFile&v=2
http://www.urma-project.eu/upload/files/downloads/04_Foth_presentation.pdf

Χάρτης: Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας του Αμβούργου

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

3. Περιοχή αναφοράς

Η συνεργασία που επιτεύχθηκε στο πρόγραμμα MORO Nord ξεπέρασε τα όρια της λειτουργικής περιοχής του Αμβούργου. Η εδαφική βάση του ήταν η Μητροπολιτική περιφέρεια του Αμβούργου αλλά επεκτάθηκε και στις γειτονικές επαρχίες. Στην περίπτωση των πανεπιστημίων και κάποιων άλλων πολιτικών επιλέχθηκε η εφαρμογή μιας γεωμετρικής προσέγγισης.

4. Εμπλεκόμενοι φορείς

Οι κύριοι φορείς που ενεπλάκησαν ήταν οι εξής: τα Ομοσπονδιακά κρατίδια, οι πόλεις, οι επαρχίες, οι αρχές της Δανίας, Εμπορικά Επιμελητήρια, Επιχειρήσεις και Πανεπιστήμια. Οι αποφάσεις της συνεργασίας λαμβάνονταν με ομοφωνία και βάσει του κανόνα win-win. Ένα από τα έργα είχε ως στόχο την ενίσχυση ικανοτήτων: Ξεκίνησε ειδική έρευνα με σκοπό την παροχή βοήθειας στους αγροτικούς εταίρους σχετικά με τον προσδιορισμό των συμφερόντων τους. Καταρτίστηκε και εγκρίθηκε έγγραφη δήλωση σχετικά με το ρόλο των αγροτικών περιοχών στην Μητροπολιτική Περιφέρεια του Αμβούργου, ενώ ταυτόχρονα προωθήθηκαν συγκεκριμένα έργα στους τομείς της ενέργειας αλλά και της

υγείας, μέσω του πλαισίου του PPN καθώς και πρόσθετης χρηματοδότησης από το Ομοσπονδιακό Υπουργείο.

5. Διάλογος, αλληλεπιδράσεις και εργαλεία

Η διαδικασία του προγράμματος MORO ξεκίνησε ως κοινή πρωτοβουλία των Ομοσπονδιακών Κρατιδίων οργανώνοντας μια σειρά περιφερειακών συνεδρίων τα οποία καθόρισαν με τη σειρά τους μια σειρά έργων και μηχανισμών οι οποίοι ανέλαβαν την ευθύνη περαιτέρω καθορισμού, καθοδήγησης και υλοποίησης των έργων. Συστάθηκε επιτροπή καθοδήγησης η οποία αποτελείται από εταίρους οι οποίοι διασφάλιζαν τη χρηματοδότηση της προσπάθειας. Την περίοδο 2007-2010 το Schleswig-Holstein, ένα από τα Ομοσπονδιακά Κρατίδια το οποίο περιλάμβανε αρκετές αγροτικές περιοχές, ανέλαβε την προεδρεία και οδήγησε στην επίσημη συμφωνία συνεργασίας. Στη συνέχεια, κατά την περίοδο του προγράμματος PPN, ανέλαβε το Αμβούργο. Σε συγκεκριμένα σημεία διοργανώθηκαν δημόσιες ακροάσεις και εξειδικευμένες συναντήσεις για τη διάδοση των αποτελεσμάτων και την εξεύρεση υποστηρικτικής ενίσχυσης. Η συνεργασία στηρίχθηκε στα επιμέρους νομικά συστήματα του κάθε συμμετέχοντος ομοσπονδιακού κρατιδίου.

6. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα (Διδάγματα)

Τα ακόλουθα αποτελούν σημεία-κλειδιά για άλλες περιοχές στην προσπάθεια ενίσχυσης και βελτίωσης της κατάρτισης των εδαφικών πολιτικών τους.

- Η επιχειρούμενη συνεργασία θα πρέπει να φέρνει σε επαφή φορείς διαφορετικών αντικειμένων - και να δίνει τροφή στη σκέψη των εμπλεκόμενων για την υλοποίηση δράσεων πέραν των διοικητικών συνόρων.
- Θα πρέπει να δίνονται εναύσματα επίτευξης μακροχρόνιας συνεργασίας. Αυτό βέβαια απαιτεί χρόνο (οι περιφερειακές διαδικασίες τείνουν να ξεπερνούν συνολικά τα 10 χρόνια).
- Με την ένωση δυνάμεων, επιτυγχάνονται πολλαπλά οφέλη (Win-win) και δημιουργούνται συγκριτικά πλεονεκτήματα
- Η μητροπολιτική περιοχή του Αμβούργου επέκτεινε την παραγωγική του βάση για τη διασφάλιση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς του
- Οι εταίροι των αγροτικών περιοχών ανέλαβαν την προεδρεία και την καθοδήγηση της διαδικασίας
- Πιστεύεται ότι η συνεργασία του μητροπολιτικού και του αγροτικού επιπέδου κατάφερε να διασφαλίσει τις θέσεις εργασίας σε απομακρυσμένες περιφέρειες

Παράδειγμα 10ο

Εδαφική προσέγγιση αναφορικά με τη συνεργασία του αστικού και αγροτικού επιπέδου (λειτουργικών περιοχών)

Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Στουτγάρδης (Γερμανία)²⁸

1. Η πολιτική

Η πολιτική εδαφικής προσέγγισης στοχεύει στη βελτίωση συγκεκριμένων τοπικών παραγόντων (όπως η πρόσβαση σε διαπεριφερειακά μεταφορικά δίκτυα), στη βελτίωση της ποιότητας ζωής (όπως η δημιουργία κοινόχρηστων χώρων και πράσινων υποδομών), στη βιώσιμη ανάπτυξη (μέσω της περιφερειακής κινητικότητας των απασχολούμενων, της χωροθέτησης μονάδων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή).

Οι παραπάνω εργασίες παρουσιάζουν ισχυρό εδαφικό αντίκτυπο. Όλες οι περιοχές που συμμετέχουν στη διαδικασία, έχουν διαφορετικές αλλά αντίστοιχες δυνατότητες.

Η διαδικασία ξεκίνησε από τις περιφερειακές αρχές που είναι αρμόδιες για τον περιφερειακό σχεδιασμό, με την ισχυρή υποστήριξη της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Χωροταξίας (BBSR). Άλλοι διοικητικοί οργανισμοί ενσωματώθηκαν αργότερα στην προσπάθεια. Σχετικά με ορισμένα ζητήματα η διάθεση αρκετών αναπτυξιακών φορέων αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα περιφερειοποίησης. Ωστόσο, η εφαρμογή δεσμευτικών μέσων εξακολουθεί να είναι ζωτικής σημασίας για την αειφόρο ανάπτυξη - Ειδικά στις πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές.

Τον πιο σημαντικό λόγο εισαγωγής της εδαφικής προσέγγισης στην παραπάνω πολιτική αποτελεί η ενίσχυση της αναμενόμενης αποτελεσματικότητας (μεγαλύτερος βαθμός επιτυχίας με λιγότερη προσπάθεια).

Με την εκκίνηση της εφαρμογής της πολιτικής και την καθοδήγηση από καλά συντονισμένους περιφερειακούς φορείς η ενσωμάτωση των τοπικών χαρακτηριστικών εξασφαλίζεται σε κάθε στάδιο του έργου.

2. Περιοχή αναφοράς

Η εδαφική πολιτική της μητροπολιτικής (περιφέρειας), που περιγράφηκε παραπάνω, συμπεριέλαβε και την περιοχή της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Στουτγάρδης. Παρ' όλη την ιδιαίτερη σημασία της περιοχής, τόσο η λειτουργική περιοχή όσο και οι διοικητικές περιφέρειες σχεδιασμού δεν εκπροσωπούνται στην Ευρωπαϊκή Στατιστική Κατάταξη (NUTS).

Η κεντρική περιοχή είναι πυκνοκατοικημένη, οριοθετείται βάσει του σημαντικού ποσοστού του ΑΕΠ που παράγεται στη βιομηχανία και τις κατασκευές και διαθέτει τις περισσότερες μεταφορικές υποδομές και εγκαταστάσεις έρευνας και ανάπτυξης. Στη γύρω ενδοχώρα, συναντούνται κυρίως μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, αλλά υπάρχουν και σημαντικές εκτάσεις προς καλλιέργεια αλλά και ψυχαγωγικές χρήσεις.

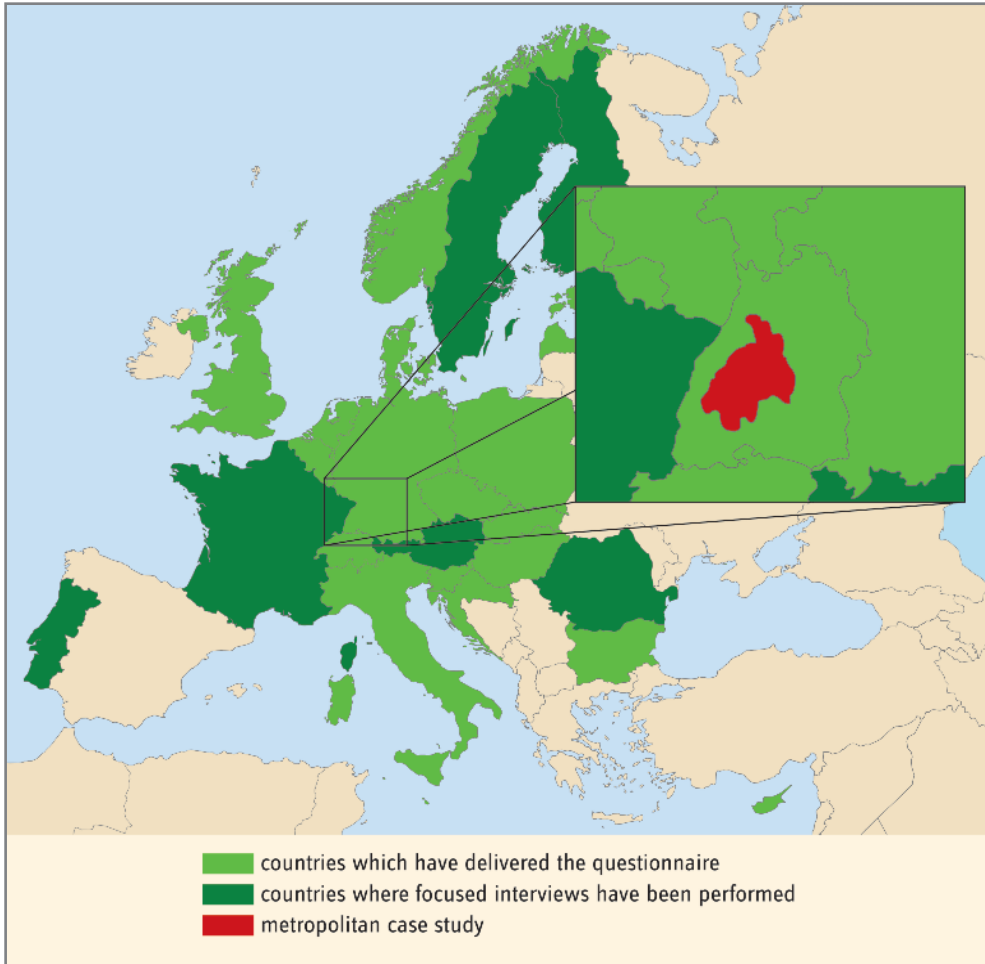
3. Εμπλεκόμενοι φορείς

Οι αιρετοί των περιφερειών και των δήμων αποτελούν μέλη μιας επιτροπής η οποία οργανώνει τακτές συναντήσεις. Άλλοι φορείς όπως εμπορικά επιμελητήρια, εμπειρογνώμονες και ΜΚΟ προσκα-

28. http://www.bbsr.bund.de/BBSR/EN/Publications/BMVBS/SpecialPublication/2012/DL_UrbanRuralPartnerships.pdf?_blob=publicationFile&v=2

Jan Kelling et al "Urban-rural relationships in metropolitan areas of influence", Ministry of Economy, Transport and Innovation Free and Hanseatic City of Hamburg

Χάρτης: Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Στουτγάρδης

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

λούνται να συμμετέχουν σε συναντήσεις εργασίας, οι οποίες ασχολούνται με συγκεκριμένα ζητήματα και προετοιμάζεται η λήψη αποφάσεων.

Οι φορείς που εμπλέκονται προσπαθούν να αποκτήσουν πρόσθετη υποστήριξη σχετικά με τον τομέα ενδιαφέροντός τους, είτε ενώνοντας τις δυνάμεις τους με άλλους είτε αυξάνοντας το πεδίο εφαρμογής τους. Επειδή η συνεργασία στηρίζεται στο κοινό συμφέρον των συμμετεχόντων, μπορεί να επιτευχθεί μεγαλύτερος βαθμός επιρροής, σχετικά με τα εξεταζόμενα ζητήματα, μέσω της διασφάλισης σαφών πλεονεκτημάτων για τους υπόλοιπους εταιίρους. Ωστόσο, η τελική ευθύνη των αιρετών δεν επηρεάζεται από την παραπάνω προσέγγιση.

Δεν υποστηρίζονται προς το παρόν μέτρα ενίσχυσης των ικανοτήτων. Ωστόσο, οι μικρότερες χωρικές ενότητες - ειδικότερα το δημοτικό επίπεδο - δύνανται να λάβουν υποστήριξη σε διάφορους τομείς ενδιαφέροντος (π.χ. ανάπτυξη και ωρίμανση πιλοτικών έργων)

4. Διάλογος, αλληλεπιδράσεις και εργαλεία

Ο επικοινωνιακός διάλογος αποτελεί στόχο της επιτροπής στην προσπάθεια επίτευξης λύσεων σε

τομείς κοινού ενδιαφέροντος. Πιο συγκεκριμένες θέσεις για μέρη του λειτουργικού τομέα, κατά κύριο λόγο, έχουν διατυπωθεί στα εκλεγμένα όργανα των συμμετεχουσών αρχών.

Τα εργαλεία διαλόγου επιλέγονται, σύμφωνα με συγκεκριμένους στόχους και προκλήσεις. Σε γενικές γραμμές η προσέγγιση βασίζεται σε άτυπα δεδομένα (π.χ. στρατηγικές μάρκετινγκ, lobbying, πληροφορίες, συλλογές δεδομένων) όπως και στη χρήση επίσημων εργαλείων - η τελευταία διεξάγεται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων των μελών της συνεργασίας σε μια εδαφική περιφέρεια με συντονισμένο τρόπο.

Η αρχική πρωτοβουλία για την έναρξη διαλόγου, ενός συγκεκριμένου αντικειμένου, μπορεί να προέλθει από κάθε συμμετέχοντα. Η λήψη των αποφάσεων της επιτροπής βασίζεται στην επίτευξη ευρείας συναίνεσης για αυτά. Πάντα θα πρέπει βέβαια να διευθετούνται ορισμένες συγκρούσεις που προκύπτουν, μέσω συμβιβασμών, όπως εξεύρεση λύσεων αποδεκτών από όλους τους συμμετέχοντες.

5. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα (Διδάγματα)

Οι λειτουργικές περιοχές, ειδικά σε περιφερειακό επίπεδο, είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την επίτευξη επιτυχούς και βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης. Η σημαντικότητα αυτή, μέχρι σήμερα, δεν αντικατοπτρίζεται σε εθνικό και Ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στο ρόλο των λειτουργικών περιοχών, με δεδομένο ότι οι χωρικές προκλήσεις (κλιματική αλλαγή, στοιχεία ενεργειακού εφοδιασμού) απαιτούν λύσεις που εφαρμόζονται σε περιοχές/επίπεδα ανώτερα των δήμων και των επαρχιών.

Παράδειγμα 11ο

Εδαφική προσέγγιση αναφορικά με τη συνεργασία αστικού και αγροτικού επιπέδου (λειτουργικών περιοχών)

Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης (Γερμανία)²⁹

1. Εισαγωγή

Η βελτιστοποίηση της ενδοπεριφερειακής συνεργασίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών αποτελεί έναν από τους κύριους στρατηγικούς στόχους της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης. Στρατηγικοί Στόχοι είναι:

1. Ανάπτυξη διεθνούς ταυτότητας «Μητροπολιτική Περιφέρεια Νυρεμβέργης»,
2. Επέκταση των λειτουργιών της μητροπολιτικής περιφέρειας,
3. Εντατικοποίηση των ευρωπαϊκών εργασιών,
4. Βελτιστοποίηση της ενδοπεριφερειακής συνεργασίας. Βάση των δραστηριοτήτων αυτών αποτελεί η εξασφάλιση ισότητας της ποιότητας ζωής για τους κατοίκους και η ενοποίηση των αστικών και αγροτικών περιοχών.

Το 2006 η Μητροπολιτική Περιφέρεια υιοθέτησε τη Διακήρυξη Bad Windsheim «Ενίσχυση Πλεονεκτημάτων - Οι αγροτικές περιοχές της Μητροπολιτικής Περιοχής της Νυρεμβέργης», η οποία έθεσε τους στόχους και τα σημεία αναφοράς της μελλοντικής συνεργασίας μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Με αυτή, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στα πλεονεκτήματα των αγροτικών περιοχών, όπως το φυσικό περιβάλλον και τους χώρους ψυχαγωγίας και αναψυχής, οι οποίοι συμβάλλουν σημαντικά στην ποιότητα ζωής και ταυτόχρονα αποτελούν υποδοχείς επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ειδικότερα, η στενή δικτύωση των αστικών και των αγροτικών περιοχών προσφέρει την ευκαιρία αξιοποίησης του διαθέσιμου δυναμικού. Η διακήρυξη δίνει έμφαση στην ισότητα της ποιότητας ζωής για τους κατοίκους του συνόλου της Μητροπολιτικής Περιφέρειας. Συγκεκριμένα, ορίζει πέντε βασικούς τομείς δράσης για την ανάπτυξη σχεδίων και στρατηγικών οι οποίες βασίζονται κυρίως στη δυναμική των αγροτικών περιοχών και τη δημιουργία οφελών, μέσω της σύνδεσής τους με τις αστικές περιοχές. Αυτοί είναι:

- Η ενδυνάμωση των περιφερειακών οικονομικών κύκλων
- Η ενδυνάμωση του τουρισμού στην περιφέρεια
- Η βελτίωση της κινητικότητας, μέσω της επέκτασης του μεταφορικού της δικτύου
- Η πολιτική δημιουργίας συστάδων, συμπεριλαμβανομένων των αγροτικών περιοχών
- Η διασυνοριακή συνεργασία με την Ανατολική Ευρώπη

Το 2010, προστέθηκε ένας νέος τομέας: ο σχεδιασμός για την αντιμετώπιση των δημογραφικών μεταβολών.

2. Η πολιτική

Η Μητροπολιτική Περιφέρεια της Νυρεμβέργης πρέπει να θεωρείται επιτυχημένη πρακτική στις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης: Το περιφερειακό επίπεδο ένωσε τις δυνάμεις του, με αφορμή τις αυξανόμενες πιέσεις της παγκοσμιοποίησης. Τόσο οι αστικοί όσο και οι αγροτικοί εταίροι γνωρίζουν ότι, όσον αφορά την εθνική και διεθνή τους ταυτότητα και ανταγωνιστικότητα, η συνεργασία τους είναι

29. http://www.bbsr.bund.de/BBSR/EN/Publications/BMVBS/SpecialPublication/2012/DL_UrbanRuralPartnerships.pdf?__blob=publicationFile&v=2

Jan Kelling et al () "Urban-rural relationships in metropolitan areas of influence", Ministry of Economy, Transport and Innovation Free and Hanseatic City of Hamburg

πιο πιθανό να τους διατηρήσει στο χάρτη των εξελίξεων. Στην πραγματικότητα, καθώς οι περισσότερες Ευρωπαϊκές πόλεις είναι μικρού μεγέθους σε παγκόσμια σύγκριση, ακόμα και για αυτές είναι απαραίτητη η διαμόρφωση συνεργατικών σχηματισμών με τις γύρω τους αγροτικές περιοχές. Σημειώνονται αρκετές παραδοσιακές συμβιώσεις περιαστικών σχέσεων. Αυτές οι συνδέσεις φανερώνουν την εξέλιξη των συνεργατικών τύπων, μεταξύ των γειτονικών περιαστικών και αγροτικών περιοχών.

Η συνεργασία και αλληλεπίδραση των υποπεριοχών δημιουργεί δυνατότητες οικονομικών και καινοτομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες γίνονται διεθνώς αισθητές. Η ενότητα καθίσταται άκρως ανταγωνιστική σε αυτό το επίπεδο, ενώ η υψηλή ποιότητα ζωής αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της ταυτότητας της Μητροπολιτικής Περιφέρειας.

Η δημιουργία της Μητροπολιτικής Περιφέρειας δεν οδηγεί σε αύξηση των εδαφικών ανισοτήτων. Αντιθέτως ενισχύονται οι φυσικές συσχετίσεις και έτσι η πολυκεντρική δομή γίνεται φανερό ότι αποτελεί πλεονέκτημα.

Ο αστικός-αγροτικός συνεργατικός σχηματισμός δίνει έμφαση στην ανάπτυξη διαφόρων έργων στους τομείς δραστηριότητας που ορίζονται στη διακήρυξη Bad Windsheim και στο πλαίσιο των προαναφερθέντων προγραμμάτων MORO "Ενδοπεριφερειακές εταιρικές σχέσεις».

Τα έργα «Περιφερειακή Προέλευση - Μητροπολιτική Περιφέρεια», «Δυναμικές συστάδες σε Αγροτικές Περιοχές» και «Πράσινη Μητροπολιτική Περιοχή» είναι ιδιαίτερα σημαντικά. Το πρώτο στοχεύει στην αύξηση της κατανάλωσης των τροφίμων που παράγονται στην περιοχή. Οι κάτοικοι των πόλεων αποτελούν τη μεγαλύτερη αγορά για τους αγρότες και τους εμπόρους της περιοχής. Το δεύτερο έργο δημιούργησε ένα δίκτυο αρμοδιοτήτων μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών για τη συστάδα «Ενέργεια και Περιβάλλον». Το έργο «Ιατρική Σύσταση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης ως Αστικό-Αγροτικό Δίκτυο» φέρνει σε επαφή την επιστημονική και τεχνολογική τεχνογνωσία με τις ανάγκες και απαιτήσεις των αγροτικών περιοχών σε περιόδους δημογραφικών μεταβολών.

Το έργο «Πράσινη Μητροπολιτική Περιφέρεια» εδραίωσε ένα δίκτυο συνεργασίας μεταξύ των φυσικών πάρκων 10 περιφερειών και ενίσχυσε την περιβαλλοντική συνείδηση των κατοίκων για τα πάρκα αυτά.

3. Περιοχή Αναφοράς

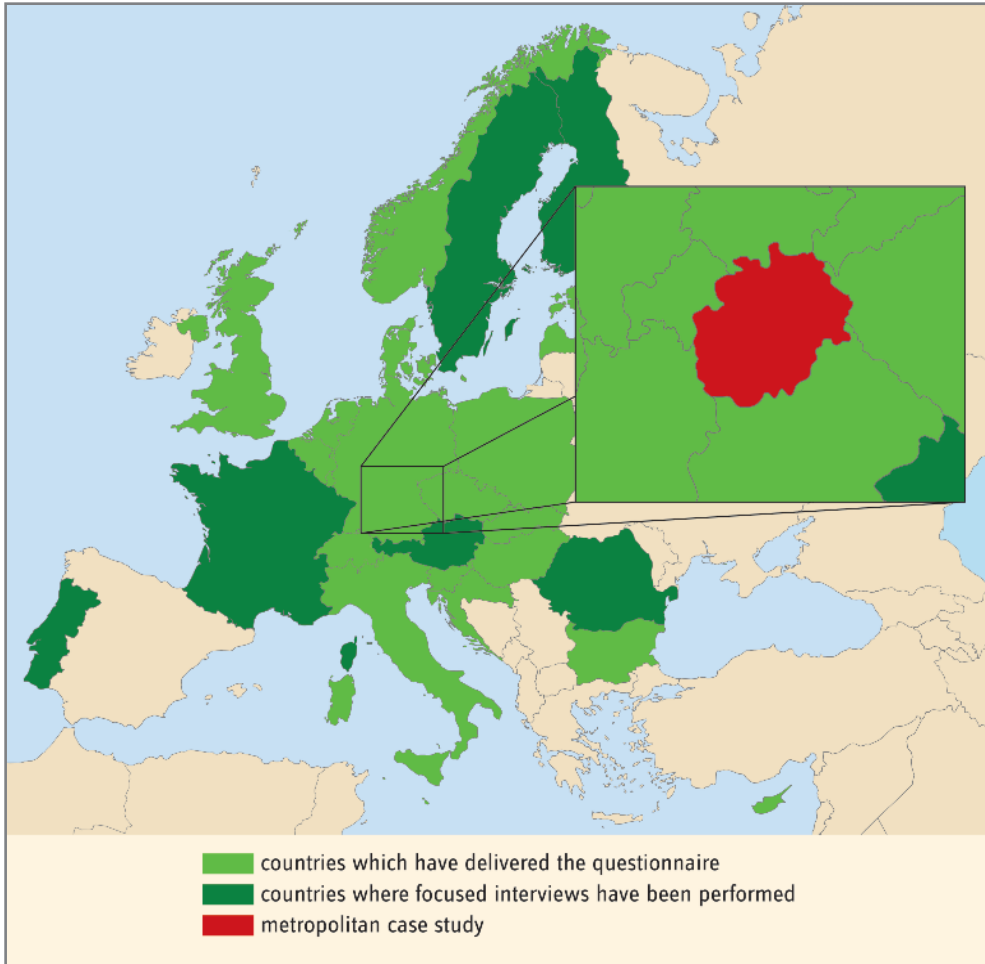
Από την ίδρυση και υιοθέτησή της από τη Γερμανική Διάσκεψη των Υπουργών για τη Χωροταξία το 2005, η Μητροπολιτική Περιφέρεια της Νυρεμβέργης ενεργεί ως μια συνεργασία μεγάλης κλίμακας με καταμερισμό ευθυνών. Οι στόχοι της είναι:

- Η ενδυνάμωση των μητροπολιτικών λειτουργιών,
- το κοινό μάρκετινγκ της περιοχής,
- η συμβολή στη διαμόρφωση της Ευρώπης και
- η διεύρυνση των δικτύων εντός περιφέρειας.

Στην πρωτοβουλία των Ευρωπαϊκών Μητροπολιτικών Περιφερειών της Γερμανίας, η περίπτωση της Νυρεμβέργης έπαιξε σημαντικό ρόλο στην υλοποίηση των αγροτικών-αστικών συμπράξεων ως αναπόσπαστο τμήμα της ταυτότητας των μητροπολιτικών περιοχών.

Με πληθυσμό περίπου 3,5 εκ. κατοίκων, 22 επαρχίες, 11 πόλεις και 150.000 επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται στην περιοχή, η Περιφέρεια αποτελεί πρωτοποριακό κέντρο εθνικής και διεθνούς ευρωπαϊκής σημασίας. Εδώ συντελούνται σημαντικές κοινωνικές, πολιτιστικές, οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις. Η Μητροπολιτική Περιφέρεια καλύπτει μια έκταση περίπου 20.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων με ευρεία ποικιλία τοπίων και περιοχών και ετερογενή δομή. Περιλαμβάνει την ευρύτερη περιοχή Nuremberg-Fürth-Erlangen- Schwabach με περίπου 1,5 εκατομμύρια κατοίκους,

Χάρτης: Η περίπτωση της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

αρκετές πόλεις μεταξύ 50.000 και 100.000 κατοίκων και απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές, όπως η κομητεία του Wunsiedel στον ορεινό όγκο Fichtelgebirge. Ενώ οι μητροπολιτικές λειτουργίες συγκεντρώνονται σε μεγάλο βαθμό στα μεγάλα αστικά κέντρα, στους τομείς της οικονομίας και της επιστήμης, οι επιχειρήσεις και τα πανεπιστήμια διασκορπίζονται σε όλη την Μητροπολιτική Περιφέρεια. Οι μεγάλες πόλεις (Bamberg, Bayreuth, Coburg, Amberg, Hof και πολλές άλλες) έχουν δημιουργήσει ένα πολυκεντρικό δίκτυο που καλύπτει το σύνολο της Περιφέρειας.

Η Μητροπολιτική Περιφέρεια της Νυρεμβέργης χαρακτηρίζεται για την πολυκεντρικότητά της. Η περιοχή αποτελεί ένα δίκτυο αποτελούμενο από ένα πλήθος δυναμικών κόμβων που διασφαλίζουν την υψηλή ποιότητα ζωής των κατοίκων τους. Στο μεταξύ, η Περιφέρεια έχει γίνει γνωστή στη Γερμανία και την Ευρώπη, ως παράδειγμα επιτυχούς συνεργασίας μεταξύ των αστικών και αγροτικών περιοχών. Τα διαμορφωμένα δίκτυα βασίζονται σε υψηλή ποιότητα συνεργασίας.

4. Εμπλεκόμενοι φορείς

Η Περιφέρεια βασίζεται σε πολυάριθμα και ποικίλα υφιστάμενα ενδοπεριφερειακά δίκτυα συνεργ-

γασίας (π.χ. οι λεγόμενες διασκέψεις της ενότητας Nürnberg-Fürth-Erlangen-Schwabach και των όμορων νομών). Η περίπτωση της Νυρεμβέργης αποτελεί σημαντικότατο βήμα προς τα εμπρός της συνεργασίας σε συγκεκριμένα έργα για την προώθηση της διακυβέρνησης μεγάλης κλίμακας.

Εξακόσιοι (600) εμπλεκόμενοι φορείς από τη βιομηχανία, την επιστημονική κοινότητα, τις διοικητικές αρχές, τον πολιτικό, πολιτιστικό και τουριστικό τομέα, διαμορφώνουν τη δομή διακυβέρνησης της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης. Επίσης, δεν προέρχονται μόνο από τα μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά από όλες τις περιοχές της περιφέρειας, ενώ η συμμετοχή τους είναι εθελοντική και ευέλικτη. Οι επαρχίες αποφασίζουν υπέρ ή κατά της συμμετοχής τους στη Μητροπολιτική συνεργασία, σύμφωνα με την άποψή τους σχετικά με το εάν η συμμετοχή τους θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων και των συμφερόντων τους.

Ορόσημα

- 24 Ιουνίου 2004: Ψήφισμα της Υπουργικής Διάσκεψης για την χωροταξία (MCSP)
- 28 Ιουνίου 2005: Οι MCSP αναγνωρίζουν τις 11 ευρωπαϊκές μητροπολιτικές περιφέρειες της Γερμανίας.
- 12 Μαΐου 2005: Υπογράφεται η Χάρτα της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης από 60 πολιτικούς και φορείς (επιχειρηματίες, επιστήμονες και άλλοι)
- 25 Ιουλίου 2005: Ιδρυτική συνεδρίαση του διοικητικού συμβουλίου, με τη συμμετοχή περισσότερο από 40 αγροτικών περιοχών και δημάρχων
- 17 Μαΐου 2006: Ετήσιο συνέδριο «Αγροτικές περιοχές της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης - Δυνατά Σημεία, Ευκαιρίες, Δυνατότητες»
- 20 Ιουλίου 2007: Ετήσιο συνέδριο «Ενδυνάμωση των Δυνατών Σημείων - Αγροτικές Περιοχές της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης» στο Bad Windsheim
- 6 Οκτωβρίου 2009: Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης ως «Αστική-Αγροτική συμμαχία - METREXplus» στο συνέδριο Open Days των Βρυξελλών
- 5 Φεβρουαρίου 2010: Leitbild für nachhaltiges Wachstum und Beschäftigung(WaBe) wird von Politik, Wirtschaft, Wissen und Verwaltung öffentlich unterzeichnet
- 23 Ιουλίου 2010: Ετήσιο συνέδριο Δημογραφίας

5. Διάλογος, αλληλεπιδράσεις και εργαλεία εφαρμογής

Το πιο σημαντικό κίνητρο είναι η πεποίθηση, ότι θα υπάρξει προστιθέμενη αξία της από κοινού εργασίας σε μητροπολιτικό επίπεδο για κάθε συμμετέχοντα φορέα. Συμφέρουσα είναι η μακροπρόθεσμη άσκηση περιφερειακής συνεργασίας σε διάφορα επίπεδα. Ένα άλλο κίνητρο είναι η χρηματοδότηση των διαφόρων έργων: σε ομοσπονδιακό επίπεδο, η χρηματοδότηση των προγραμμάτων MORO, σε κρατικό επίπεδο η χρηματοδότηση του «Kooperationsstelle Partnerschaft Ländlicher Raum Verdichtungsraum» (Γραφείο Συνεργασίας των Αγροτικών Περιοχών). Οι χρηματοδοτικές δυνατότητες συμβάλλουν στην ώθηση των κοινών περιφερειακών προγραμμάτων, όπως το πρόγραμμα «Περιφερειακή Καταγωγή», το οποίο αποσκοπεί στην αύξηση της κατανάλωσης των τοπικά παραγόμενων προϊόντων.

Αναπτύχθηκε ένα δημοκρατικό μοντέλο οργάνωσης, με τη συμμετοχή 54 τοπικών δημάρχων οι οποίοι λαμβάνουν μέρος στη λήψη αποφάσεων, σχετικά με τις στρατηγικές της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Νυρεμβέργης. Σε έξι ειδικές συναντήσεις εργασίας, συνεργάζονται περίπου 600 άτομα από το σύνολο της μητροπολιτικής περιοχής.

Καθοριστικό ρόλο παίζει το Συμβούλιο της Μητροπολιτικής Περιφέρειας, του οποίου οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά πλειοψηφία και η ψηφοφορία είναι ανώνυμη. Το Συμβούλιο, το οποίο αποτελεί την καρδιά της μητροπολιτικής περιοχής, συγκεντρώνει 33 τοπικούς άρχοντες, οι οποίοι εκπροσω-

πούν τις πόλεις και τους νομούς της μητροπολιτικής περιοχής. Επιπλέον, συμμετέχουν τέσσερα μέλη που εκλέγονται από το Συμβούλιο της βαυαρικής κυβέρνησης, τις διοικητικές επαρχίες και τα συμβούλια των περιοχών. Το Συμβούλιο αποτελεί τον πυρήνα των δημοκρατικών διαδικασιών, νομιμοποιώντας την εσωτερική διαδικασία λήψης αποφάσεων και εκπροσωπώντας την περιφέρεια σε άλλα όργανα ανώτερων επιπέδων. Στηρίζεται στην αρχή της εκπροσώπησης των πολιτών, στην τοπική αυτοδιοίκηση. Στο Συμβούλιο, κάθε μέλος έχει τα ίδια δικαιώματα ψήφου, παρέχοντας στις επαρχίες σαφή πλειοψηφία κατά των επαρχιακών πόλεων. Αυτό σημαίνει ότι οι αγροτικές περιοχές έχουν μεγάλη επιρροή στο Συμβούλιο της Μητροπολιτικής Περιφέρειας. Οι στόχοι και οι κανόνες αυτής της στρατηγικής συμμαχίας συμφωνήθηκαν στη Χάρτα της Μητροπολιτικής Περιφέρειας το 2005. Οι κανόνες αυτοί καθορίζουν την ισότητα και ίσους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των συμμετεχόντων. Αυτό σημαίνει ότι όλοι οι εκπρόσωποι των δήμων απολαμβάνουν ίσα δικαιώματα.

Η επιτροπή καθοδήγησης συνεδριάζει περίπου 6 εβδομάδες πριν το Συμβούλιο, συζητά θέματα και έργα που αφορούν την μητροπολιτική περιοχή και τα εισηγείται ενώπιον του Συμβουλίου. Επιστήμονες, σημαντικοί επιχειρηματίες, εμπειρογνώμονες τουρισμού, μαρκετίστες, αθλητικοί παράγοντες και εκπρόσωποι των διοικητικών αρχών συμβάλλουν, με τις γνώσεις και τις ικανότητές τους, στους στόχους της μητροπολιτικής περιφέρειας. Κάθε συνάντηση διευθύνεται από μια ομάδα αποτελούμενη από δύο καθοδηγητές της συζήτησης, από τον επαγγελματικό και πολιτικό τομέα αντίστοιχα, καθώς επίσης από έναν Διευθύνοντα Σύμβουλο.

Παράδειγμα 12ο

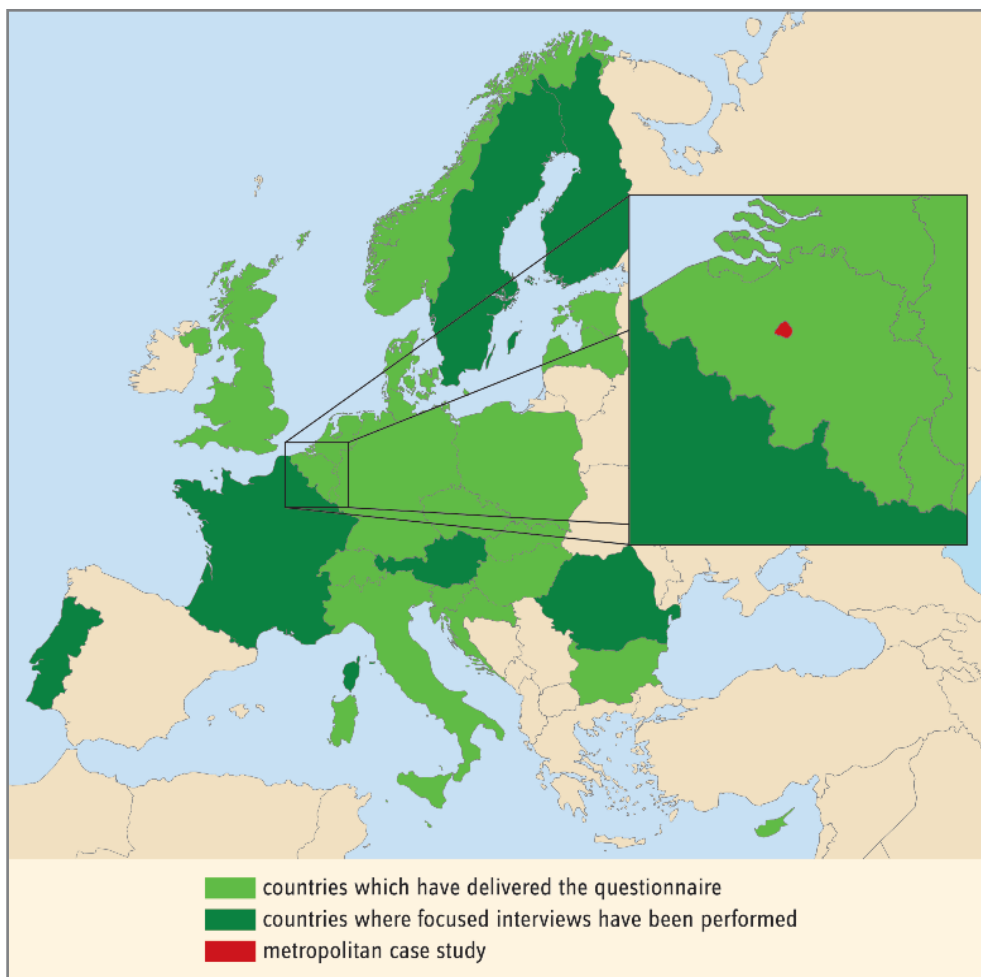
Εδαφική προσέγγιση αναφορικά με τη συνεργασία αστικού και αγροτικού επιπέδου (λειτουργικών περιοχών) - Η περίπτωση της αστικής πολιτικής των Βρυξελλών-Κεντρική Περιφέρεια (Βέλγιο)³⁰

1. Εισαγωγή

Η δική μας εκδοχή της "εδαφικής προσέγγισης"

Το 2010, η Βελγική Προεδρεία προετοίμασε και παρουσίασε ένα κείμενο θέσεων σχετικά με την εδαφική ανάπτυξη, γεγονός που αποτέλεσε ευκαιρία ανάδειξης και συζήτησης του ζητήματος. Οι εκ-

Χάρτης: Η περίπτωση της Περιφέρειας των Βρυξελλών

Πηγή: Επεξεργασία από Piotr Siłka

30. http://be.brussels/brussels?set_language=en

<http://www.rethinkingbelgium.eu/rebel-initiative-files/ebooks/ebook-7/Deboosere.pdf>

πρόσωποι των τριών περιφερειών του Βελγίου κατέληξαν σε συμφωνία για μια σειρά από στοιχεία σχετικά με τις κατευθύνσεις και το περιεχόμενό του, με βάση σχετικό έγγραφο που εκπόνησε η Περιφέρεια της Φλάνδρας.

Η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν είναι απλά μια εφαρμογή άλλων προσεγγίσεων σε μικρότερη κλίμακα, για μια σειρά από λόγους:

- Οι «παρόμοιες περιοχές» δεν είναι απαραίτητα μικρές περιοχές: σημαντικό ρόλο παίζει ο τύπος της πολιτικής, η δομή της περιοχής (ετερογένεια) και η διακυβέρνησή της. Επίσης, οι «παρόμοιες περιοχές» συχνά αποτελούν λειτουργικές περιοχές οι οποίες μπορεί να μεταβληθούν με την πάροδο του χρόνου

- Οι αλληλεπιδράσεις διαδραματίζουν αυξανόμενο ρόλο: οι περιοχές δεν είναι αυτόνομα «νησιά» (συνδέονται με άλλες περιοχές)

- Είναι σημαντική η εξασφάλιση της συνοχής μεταξύ διαφόρων παρεμβάσεων σε διάφορα σημεία (η Χάρτα της Λειψίας, για παράδειγμα, υπογραμμίζει την ανάγκη αναγέννησης των αστικών συνοικιών στο πλαίσιο του συνόλου της πόλης).

Κατά συνέπεια, η εδαφική προσέγγιση στηρίζεται στην:

- Υιοθέτηση της προσέγγισης σε επίπεδο περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο τη συγκεκριμένη περιοχή αλλά και τις σχέσεις με άλλες περιοχές

- Εξασφάλιση της συνοχής μεταξύ τομεακών πολιτικών, ελαχιστοποιώντας τις αντιφάσεις / συγκρούσεις και την ενίσχυση των συνεργιών

- Τη διάσταση του χρόνου και τις διαμορφωμένες τάσεις

- Εξασφάλιση επαρκούς διακυβέρνησης (πολυεπίπεδη, με στρατηγικό όραμα και συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων πλευρών).

Επιλογές της συγκεκριμένης περίπτωσης

Όντας πολυτομεακή, η αστική πολιτική αποτελεί μια καλή περίπτωση εδαφικής προσέγγισης. Στις περισσότερες περιπτώσεις, σε περιφερειακό επίπεδο η αστική πολιτική επικεντρώνεται στις αστικές περιοχές. Στην περίπτωση των Βρυξελλών (της κεντρικής τους περιοχής), όπου το σύνολο της ενότητας είναι αστική περιοχή, οι αρχές είναι επιφορτισμένες με μια ευρεία γκάμα αρμοδιοτήτων.

Αυτή είναι μια μάλλον μοναδική ευρωπαϊκή περίπτωση και εκ πρώτης όψεως θα μπορούσε κανείς να πει ότι η Περιφέρεια υλοποιεί μία θεσμοθετημένη μορφή της εδαφικής προσέγγισης σε περιφερειακό επίπεδο. Αυτό, ωστόσο, δεν είναι απόλυτα σωστό. Η περίπτωση αυτή, επομένως, δεν παρουσιάζεται ως βέλτιστη πρακτική, αλλά μάλλον ως συμβολή στην προβληματισμό σχετικά με την εδαφική προσέγγιση.

Για να εκπονηθεί διαχειρίσιμη ανάλυση, επιλέχθηκε η επικέντρωση σε συγκεκριμένες πτυχές της αστικής πολιτικής της περιοχής των Βρυξελλών:

- Η εδαφική διάσταση της (αστικής) ανάπτυξης: σχετικές στρατηγικές επιλογές εκφράζονται στο σχέδιο αειφόρου Περιφερειακής Ανάπτυξης

- Η σχέση της αστικής πολιτικής μεταξύ του εθνικού, περιφερειακού και τοπικού επιπέδου

- Το ζήτημα της λειτουργικής περιοχής της πόλης (μητροπολιτική περιοχή), η οποία επικαλύπτει εν μέρει το έδαφος των άλλων δύο περιφερειών του Βελγίου.

2. Η περιοχή αναφοράς

Η πόλη των Βρυξελλών παρουσιάζει μια σειρά ιδιαιτεροτήτων που πρέπει να ληφθούν υπόψη, κατά την ανάλυση της περίπτωσης:

- Αποτελεί πολυεπίπεδη πρωτεύουσα: αποτελεί ευρωπαϊκή πρωτεύουσα, πρωτεύουσα της χώρας, πρωτεύουσα της Γαλλόφωνης και της Δανόφωνης Κοινότητας και πρωτεύουσα της Περιφέρειας της

Φλάνδρας

- Αποτελεί δίγλωσση πόλη (με δύο επίσημες γλώσσες, τα Γαλλικά και τα Ολλανδικά)
- Διαθέτει αρχές υψηλού επιπέδου (κυβέρνηση, κοινοβούλιο) και είναι πολιτικά αυτόνομη σε μεγάλο αριθμό τομέων, μεταξύ των οποίων τομέων που έχουν εδαφική διάσταση
- Αποτελείται από 19 δήμους, ένας εκ των οποίων είναι η πόλη των Βρυξελλών
- Ενώ η ανάπτυξη της έχει επηρεαστεί από τη γεωμορφολογία της, τα διοικητικά της όρια είναι σε μεγάλο βαθμό τεχνητά. Η μητροπολιτική περιοχή είναι σημαντικά μεγαλύτερη: διαθέτει περίπου 3 εκατομμύρια κατοίκους, ενώ η Περιφέρεια έχει περίπου 1,3 εκατομμύρια.
- Είναι σχετικά πυκνοκατοικημένη, αλλά με μεγάλες διαφορές πυκνότητας, ποιότητας ζωής και κοινωνικοοικονομικής κατάστασης μεταξύ των δήμων
- Αποτελεί περιοχή διαβίωσης μεγάλου πληθυσμού αλλοδαπών, παρουσιάζοντας συνεχή πληθυσμιακή αύξηση, ιδιαίτερα στις φτωχότερες περιοχές
- Αποτελεί πόλο απασχόλησης για μεγάλο κομμάτι της χώρας, παράγοντας που καλύπτει περίπου το 19% του ΑΕΠ της, ενώ ταυτόχρονα το ποσοστό ανεργίας των κατοίκων της ξεπερνά το 20%, κυρίως εξαιτίας της διαφοράς μεταξύ των απαιτούμενων προσόντων και αυτών που διαθέτει το υπάρχον εργατικό δυναμικό
- Παρ' όλες τις μεγάλες ροές εισερχόμενων μεταναστών (η εξωτερική μετανάστευση έχει υπερδιπλασιαστεί σε 5 χρόνια και ανήλθε σε 30.000 άτομα το 2010), η πόλη χάνει κάθε χρόνο περίπου 12.000 κατοίκους. Η «αντικατάσταση» του πληθυσμού τείνει να αποδυναμώσει τη φορολογική βάση στην οποία στηρίζεται η Περιφέρεια
- Εξαιτίας των παραπάνω χαρακτηριστικών, η κοινωνική συνοχή και ενσωμάτωση των μεταναστών κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική.

3. Η εφαρμοζόμενη πολιτική: Αστική πολιτική

Η αστική πολιτική σε περιφερειακό επίπεδο στοχεύει στην επίτευξη των προκλήσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω. Περιλαμβάνει γενικά μέτρα για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, την παροχή διευκολύνσεων και των απαιτούμενων υπηρεσιών κάλυψης της δημογραφικής εξέλιξης (στέγαση, εκπαίδευση, κοινωνικές υπηρεσίες), προκειμένου να διασφαλιστεί η κινητικότητα, να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής και να διασφαλιστεί η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Σημειώνονται επίσης πολιτικές επιλογές και εργαλεία που έχουν εδαφικό χαρακτήρα και αναφέρονται σε ζητήματα κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ετερογένειας.

Οι κατευθύνσεις της εδαφικής ανάπτυξης κυρίως καθορίζονται στα προγράμματα των διαρθρωτικών ταμείων, βάσει των οποίων ιδιαίτερη σημασία έχει η γεωγραφική συγκέντρωση των πόρων (Πρόγραμμα URBAN, Στόχος 2 και "Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση»). Η επιλέξιμη περιοχή των παραπάνω προγραμμάτων είναι το κεντρικό / δυτικό τμήμα της περιφέρειας, όπου συναντούνται οι περισσότερες υποβαθμισμένες περιοχές. Δεδομένου ότι τα ευρωπαϊκά προγράμματα συγχρηματοδοτούνται από τις περιφερειακές αρχές, είναι επίσης δυνατή η γεωγραφική συγκέντρωση των διαθέσιμων περιφερειακών πόρων. Επιπλέον, περιλαμβάνεται μια σειρά από τοπικά προγράμματα ανάπτυξης τα οποία συγχρηματοδοτούνται από την Περιφέρεια με τη μορφή των «συμβάσεων γειτονιάς».

Αυτή η χωρική συγκέντρωση φανερώνει ότι για μια σειρά ζητημάτων και για την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων, το περιφερειακό επίπεδο αποτελεί μεγάλη χωρική ενότητα (και πολύ ετερογενής). Δημιουργείται έτσι ζήτημα σχετικά με τις υπόλοιπες περιοχές που δεν εντάσσονται και συνεπώς δεν ωφελούνται από αυτή τη μορφή εδαφικής προσέγγισης. Μια από τις απαντήσεις που δόθηκαν στη PRDD ήταν η πρόταση ανάπτυξης ενός πολυκεντρικού προτύπου ενδοπεριφερειακά, με την ενίσχυση μιας σειράς στρατηγικών τομέων (πόλοι περιφερειακού ενδιαφέροντος).

Από την άλλη, σχετικά με ορισμένα ζητήματα (κινητικότητα, σύνδεση εργατικού δυναμικού και θέσεων εργασίας, επιχειρηματικά πάρκα ή εμπορικά κέντρα), η χωρική ενότητα της περιφέρειας αποτελεί πολύ μικρή ενότητα αναφοράς. Τέτοιου είδους ζητήματα αντιμετωπίζονται καλύτερα στο επίπεδο της μητροπολιτικής περιοχής, όπου πλέον εστιάζει η διαμόρφωση των πολιτικών. Μια από τις δυσκολίες είναι η ισχύουσα θεσμική δομή, χωρίς ιεραρχημένη διοίκηση (το ομοσπονδιακό επίπεδο βρίσκεται στο ίδιο επίπεδο με το περιφερειακό και το κοινοτικό επίπεδο), η οποία οδηγεί στην αναγκαστική εθελοντική συνεργασία των επιπέδων μεταξύ τους.

Το εθνικό (ομοσπονδιακό) επίπεδο συχνά εκπροσωπεί τη χώρα σε ευρωπαϊκές συναντήσεις διαμόρφωσης των πολιτικών για τις πόλεις αλλά έχει περιορισμένη συμμετοχή στη διαδικασία (κυρίως μέσω της υποστήριξης από μικρής κλίμακας αναπτυξιακά προγράμματα για τις κυριότερες πόλεις του Βελγίου). Το εθνικό επίπεδο παραμένει αρμόδιο για ορισμένες σημαντικές πτυχές της αστικής πραγματικότητας, όπως η δικαιοσύνη, η ασφάλεια (αστυνομία) και οι σιδηροδρομικές υποδομές. Με άλλα λόγια, η περιφέρεια των Βρυξελλών δεν κατέχει όλες τις παραμέτρους της αστικής πολιτικής. Οι εν εξελίξει, ωστόσο, θεσμικές μεταρρυθμίσεις δίνουν επιπλέον δυνατότητες στην περιφέρεια, αφενός, μέσω της μεταφοράς αρμοδιοτήτων από τις ομοσπονδιακές αρχές και το κοινοτικό επίπεδο και, από την άλλη πλευρά, παραδίδοντας στις Περιφέρειες περισσότερα εργαλεία, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνοχή μεταξύ των δημοτικών πολιτικών (π.χ. κινητικότητα).

4. Εμπλεκόμενοι φορείς

Αποτέλεσμα του πολύπλοκου θεσμικού πλαισίου αποτελεί το πλήθος των εμπλεκόμενων φορέων, κυρίως λόγω του αριθμού των επιπέδων πολιτικής που δραστηριοποιούνται στην πόλη. Ο ιδιωτικός τομέας, οι ΜΚΟ και οι πολίτες διαδραματίζουν επίσης το δικό τους ρόλο, κυρίως μέσω ΣΔΙΤ και διαδικασιών διαβούλευσης.

Οι 19 δήμοι της περιφέρειας διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο μέσω των πολλών αρμοδιοτήτων που έχουν και των διαδικασιών ελέγχου που καθοδηγούν (για παράδειγμα η έκδοση οικοδομικών αδειών). Τα δημοτικά όρια συχνά λειτουργούν ως εσωτερικά εμπόδια των εδαφικών προσεγγίσεων σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς και σε τοπικό επίπεδο.

Οι θεσμικές και εδαφικές πολυπλοκότητες αρκετές φορές οδηγούν σε χρονοβόρες διαδικασίες και επιπλέον διοικητικό φόρτο και κόστος. Τα εμπόδια που αντιμετωπίζονται στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων καθιστούν ακόμη πιο δύσκολη την αντιμετώπιση των συνεχών μεταβολών του αστικού περιβάλλοντος.

Το προαναφερθέν εργαλείο των PRDD θεωρείται κρίσιμο εργαλείο καθοδήγησης των πολιτικών διαφόρων τομέων, παρουσιάζοντας σημαντική επίδραση στην αστική ανάπτυξη. Ο απώτερος στόχος του είναι η δημιουργία ενός συνεκτικού αστικού αναπτυξιακού σχεδίου, με τα τοπικά χαρακτηριστικά της περιοχής να αποτελούν την καρδιά της προσπάθειας. Θα μπορούσε μάλιστα να ερμηνευθεί ως μια προσπάθεια εφαρμογής των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», σε περιφερειακό επίπεδο.

Τα PRDD, αυτή τη στιγμή, εκπονούνται βάσει ειδικών μελετών και στη βάση διαβουλεύσεων με τους εμπλεκόμενους φορείς. Ενώ αυτό θα έπρεπε να αποτελεί τη βάση εκπόνησης των αστικών προγραμμάτων ανάπτυξης, ταυτόχρονα δημιουργεί δυσκολίες στην εφαρμογή των κατευθύνσεων πολιτικής που έχουν προκύψει.

Χρήσιμο εργαλείο αποτελούν και οι συμβάσεις γειτονιάς, οι οποίες έχουν πολυτομεακό και πολυεπίπεδο χαρακτήρα. Στοιχεύουν στην αναζωογόνηση των υποβαθμισμένων και φτωχών περιοχών, οι οποίες συναντούνται κυρίως στα κεντρικά τμήματα της περιφέρειας (γύρω από το Κανάλι - Δυτικό τμήμα) και χαρακτηρίζονται από ερήμωση, κοινωνική απομόνωση και υποβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος. Οι φιλοδοξίες των συμβάσεων αυτών είναι να συμβάλουν στη δημιουργία θετικής ταυ-

τότητας για τις περιοχές αυτές και στην ενίσχυση της τοπικής αλληλεγγύης. Στο πλαίσιο αυτό οι δημόσιες επενδύσεις σε εγκαταστάσεις, οι υποδομές (κοινόχρηστοι χώροι) και η βελτίωση της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης του πληθυσμού μπορούν να βελτιώσουν τη συνολική ποιότητα ζωής και, ως εκ τούτου, να ενθαρρύνουν την επανεπένδυση στην ακίνητη περιουσία. Από το 2010, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην ενεργειακή αποδοτικότητα των δομικών έργων. Οι συμβάσεις αυτές χρηματοδοτούνται από τις περιφερειακές αρχές, αλλά υλοποιούνται από το δήμο, με τη συμμετοχή και άλλων τοπικών φορέων. Σε μερικές περιπτώσεις, σημειώνονται συνέργειες μεταξύ των πρωτοβουλιών του ομοσπονδιακού επιπέδου και των γλωσσικών Κοινοτήτων. Τέσσερις περιοχές εφαρμογής επιλέγονται κάθε χρόνο, αναλόγως των αναγκών τους σε τομείς όπως η οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική ανάπτυξη, με τις συμβάσεις να έχουν τετραετή διάρκεια.

Ενώ οι πρώτες συμβάσεις σχεδιάστηκαν ad hoc (ως απάντηση σε τοπικά ζητήματα), στη συνέχεια τα PRDD αναμένεται να συμβάλουν στην μεγαλύτερη επίτευξη των στόχων της περιφερειακής ανάπτυξης.

Σε μητροπολιτικό επίπεδο, οι πρωτοβουλίες είναι πιο πρόσφατες και ακολουθούν τις τελευταίες μεταβολές του εθνικού θεσμικού πλαισίου. Η συμφωνία που υπογράφηκε πρόσφατα από την πολιτική πλειοψηφία σε ομοσπονδιακό επίπεδο προβλέπει τη δημιουργία της μητροπολιτικής κοινότητας των Βρυξελλών. Συστάθηκε πλατφόρμα συλλογής πληροφοριών των τριών περιφερειών του Βελγίου και του Ομοσπονδιακού κράτους γύρω από θέματα χωροταξίας.

Οι μηχανισμοί χρηματοδότησης αποτελούν σημαντικότερη πτυχή της αστικής πολιτικής της περιφέρειας των Βρυξελλών. Εκτός της περιφερειακής και τοπικής χρηματοδότησης, τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία συνέβαλαν στην αστική ανάπτυξη και στην εφαρμογή ενός ειδικού μηχανισμού μέσω του οποίου οι δαπάνες του ομοσπονδιακού επιπέδου συνδέονται με το ρόλο του κεφαλαίου που διαδραματίζεται από τις Βρυξέλλες: του πλαισίου Beliris. Αρχικά, επικεντρώθηκε στην ανάλυση αντιπροσωπευτικών στοιχείων (δημόσιων θέσεων, μεταφορικών υποδομών, εγκαταστάσεων υψηλού επιπέδου και σημαντικών στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς), ενώ πλέον λαμβάνει μέρος και στην αναζωογόνηση των περιοχών.

5. Αποτελέσματα - Διδάγματα

Η περίπτωση της περιφέρειας των Βρυξελλών δεν θεωρείται πρακτική αναπαραγωγής και σε άλλες περιπτώσεις, λόγω των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της που την καθιστούν μοναδική στην Ευρώπη. Από την άλλη, ρίχνει φως σε ζητήματα όπως:

- Ο προσδιορισμός της τοποθεσίας και ειδικότερα της κλίμακάς του ως σημαντικού παράγοντα, ενώ επίσης σημαντικοί παράγοντες είναι η φύση του εξεταζόμενου ζητήματος, η ετερογένεια της περιοχής αναφοράς και η διαχρονική της εξέλιξη. Τα αντιμετωπιζόμενα ζητήματα, σε ελάχιστες περιπτώσεις, λύνονται εντός των διοικητικών ορίων. Η εφαρμογή της εδαφικής προσέγγισης σε κάποιες περιπτώσεις απαιτεί μεγαλύτερη περιοχή αναφοράς.

- Ο ρόλος που διαδραματίζει το θεσμικό πλαίσιο και ο τρόπος εφαρμογής του. Η ενίσχυση και υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ των διάφορων φορέων (μέσω π.χ. συμβάσεων ή συγχρηματοδότησης) είναι πολύ σημαντική αλλά θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι μπορεί να απαιτηθεί η αφιέρωση περισσότερων ανθρώπινων πόρων που σημαίνει μεγαλύτερο κόστος.

- Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η διάσταση του χρόνου και η δυναμική της τοποθεσίας. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό, για τα εργαλεία της εδαφικής προσέγγισης, να προσφέρεται η δυνατότητα επικαιροποίησης του περιεχομένου τους, βάσει των μεταβολών.

Πηγές

Zaucha J., Swiatek D. (2013) *"Place-based Territorially Sensitive and Integrated Approach"*, Ministry of Regional Development, Warsaw

European Commission (2013) *"Guide to Social Innovation"* - διαθέσιμο στο http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/social_innovation/social_innovation_2013.pdf

Πρόσθετες πηγές πληροφόρησης - Βιβλιογραφία

Γενικά: χωρική ανάπτυξη, χωρική συνοχή, ολοκληρωμένη προσέγγιση³¹

1. ESPON / RISE, Regional Integrated Strategies in Europe
2. ec/DG regio, Regional Challenges in the Perspective of 2020 - Phase 2: Deepening and Broadening the Analysis
3. EUKN, RFSC as tool to assess the integrated approach in next EU programming period
4. European Environmental Agency, The territorial dimension of environmental sustainability
5. OECD PROMOTING GROWTH IN ALL REGIONS, Μελέτη του Ο.Ο.Σ.Α. για τη διασύνδεση και τις συνέργιες μεταξύ ανταγωνιστικότητας, διαρθρωτικών πολιτικών και περιφερειακής πολιτικής στα κράτη - μέλη του
6. POL PLACE BASED APPROACH, Έρευνα του πολωνικού Υπουργείου Περιφερειακής Ανάπτυξης για τον τρόπο ενσωμάτωσης από τα κράτη - μέλη της place-based approach στις εθνικές, περιφερειακές και τοπικές πολιτικές

Τοπική ανάπτυξη

7. COMMUNITY-LED LOCAL DEV FOR MAS_Guidance_04032013
8. Εγγραφο της Επιτροπής για την κοινή καθοδήγηση των Γ.Δ. AGRI, EMPL, MARE AND REGIO ως προς την Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων
9. ESPON / EDORA, European Development Opportunities for Rural Areas
10. ESPON / EUROISLANDS, The Development of the Islands -European Islands and Cohesion Policy
11. ESPON / PUPR, Potentials of Rural Regions
12. ESPON / SPAN-3, Spatial Perspectives at Nuts-3 Level

Βιώσιμη αστική ανάπτυξη

13. Czech Ministry for Regional Development Guidelines for essential principles in preparation, evaluation and approval of AB Integrated Urban Development Plan
14. ESPON / FOCL, Future Orientations for Clities
15. ESPON / SGPTD, Second Tier Cities in Territorial Development in Europe: Performance, Policies and Prospects
16. EU CITIES OF TOMORROW, BEST PRACTICES

Κείμενα της Επιτροπής για τη συνολική οπτική και τις καλές πρακτικές σχεδιασμού και διακυβέρνησης της αστικής ανάπτυξης

17. eu, Housing investments supported by the European Regional Development Fund 2007-2013: Housing in sustainable urban regeneration
18. EU_OECD CITIES DEFINITION Κοινό μεθοδολογικό κείμενο Ε.Ε./Ο.Ο.Σ.Α. για τον προσδιορισμό των διαφόρων επιπέδων και τύπων αστικών κέντρων
19. European Environmental Agency, Urban adaptation to climate change in Europe

31. Χρήσιμα και για την Ολοκληρωμένη Χωρική Επένδυση

- 20. EU SUSTAINABLE URBAN DEVELOPMENT, Μελέτη της Επιτροπής για την αποτίμηση της ολοκληρωμένης βιώσιμης αστικής ανάπτυξης στην περίοδο 2007-13 στα πλαίσια του άρθρου 8 του Κανονισμού (ΕΕ) 1080
- 21. London enterprise panel, 2014-2020 European Structural & Investment Funds Strategy for London
- 22. OECD, FINANCING GREEN URBAN INFRASTRUCTURE, Μελέτη του Ο.Ο.Σ.Α. για τις πρακτικές χρηματοδότησης «πράσινων» βιώσιμων πόλεων
- 23. OECD, CITIES AND GREEN GROWTH: A CONCEPTUAL FRAMEWORK
- 24. oecd, compact city polices, a comparative analysis
- 25. URBACT, Against divided cities in Europe
- 26. URBACT, From crisis to choice: re-imagining the future in shrinking cities
- 27. URBACT, How cities can motivate mobility mindsets
- 28. URBACT, More jobs: better cities – a framework for city action on jobs
- 29. URBACT, SUPPORTING URBAN YOUTH THROUGH SOCIAL INNOVATION

Ανάπτυξη ειδικών περιοχών και ομάδων-στόχων

- 30. EU SPECIFIC GEOGRAPHICAL FEATURES - Μελέτη της Επιτροπής για τη σκοπιμότητα και αποτελεσματικότητα της υποστήριξης των ΕΤΠΑ και Τ.Σ. σε περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά (νησιωτικές, ορεινές και αραιοκατοικημένες)
- 31. EU GUIDE SOCIAL INNOVATION. Κείμενο καθοδήγησης της Επιτροπής για την κοινωνική καινοτομία, περιλαμβανομένων των συνεργιών με την αστική αναγέννηση και τις περιφερειακές στρατηγικές

Χωρική ανάπτυξη και εδαφική συνεργασία

- 32. EC, COMMUNICATION: A Maritime Strategy for the Adriatic and Ionian Seas
- 33. Ec, COMMUNICATION concerning the European Union Strategy for the Baltic Sea Region: ACTION PLAN
- 34. ESPON / METROBORDER, Cross-border Polycentric Metropolitan Regions
- 35. espon, Territorial Dynamics in Europe, Regions Integrating Land and Sea
- 36. OECD, Regions and Innovation: Collaborating Across Borders

Χωρική ανάπτυξη και έξυπνη εξειδίκευση

- 37. ESPON / KIT, Knowledge, Innovation, Territory
- 38. eu / jrc, Preliminary report on KETs priorities declared by regions in the context of their work on Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3)
- 39. EU SMART SPECIALIZATION_case_studies Παραδείγματα καλών πρακτικών Έξυπνης Εξειδίκευσης σε 11 ευρωπαϊκές Περιφέρειες
- 40. <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/activities>

